

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

ДУХЭРИГ

№40 (237)

2001
октябрийн
4
Четверг
№ 114
(20474)

Намарай
дунда
улаагшан
тахья харын
17
гарагай
5

Бурят Республика

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ УУЛЗАЛГА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёнов «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай коллективтэй уулзалга үнгэргэжэ, парламентын ажал ябуулгыг харуулха талаар, депутадуудай журналистнуудтай харилсан ажаллаха талаар асуудалнуудта зориулаа.

Парламентын ажал ябуулга тухай, бүхы депутадуудай съезддэ бэлэдхэл тухай парламентын толгойлогшо хөөржэ үгээн байна. Журналистнуудай кадрнуудыг бэлдэхэ, редколлегиин хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар нанамжанууд хэлэгдээ. Республикын парламент, Арадай Хуралай депутадууд болон аппарат аналитическэ материалнуудыг, хуули зохёон абалгын болон нормативно-хуули ёһын документнуудтэ тайлбаринуудыг бэлдэгдэнь зохёохы ажалтай коллективтэ туһа-

ламжа, дэмжэлгэ үзүүлжэ байха гээд тэмдэглэгдээ.

М.И.Семёнов «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай материално-техническэ баазатай,

рекламна хэрэг эмхидхэлгэтэй танилсаһан байна.

Буряад Республикын Арадай Хуралай хэблэлэй албан. Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ПРИГЛАШЕНИЕ НА ОСВЯЩЕНИЕ СТУПЫ

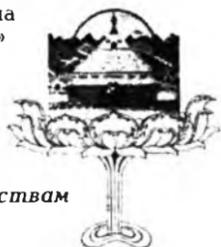
Уважаемые миряне!

Оргкомитет «Мүнхэ Субарга», община «Зеленая Тара» и «Дхарма Центр» приглашают Вас принять участие в торжественном освящении (рамнай) Великой Ступы «Джарун-Хашор».

Открытие праздника состоится 14 октября 2001 г. в 12.00 в с. Кижинга.

Да сбудутся все ваши желания!
Да будет благо всем живым существам на Земле!

ОМ МАНИ БАДМЭ ХУМ!

Үгэнь Г.Базаржаповай
Хүгжэмынь Б.Дамбаевай

ҮЛЭГШЭНЭЙМ НУРГУУЛИ

Угай домог удхалан суглуулаад,
Ууган Буряадтаа солоёо олоһон,
Уран гараар түүхээ согсолоод,
Урданай заншалаа

хүндэлдэг болоһон -
Үндэр Баабайн

үршөөл хайратай

Үлэгшэнийм нургуули.

Номо наадагаа мэргэлэн дэлезд,
Нарата дэлхэйн найман зүт руу
Наашаа гэһэн уриггаяа дэлгээд,
Найдамтай илалта

туйлахаа зоридог -

Сагаан таабайн

сахюул хайратай

Сарюун хаһым нургуули.

Улаан Далахайн

уудамһаа захалаад,

Уулзар-Торинн ууган зондо

Эрдэм номой дээжэ заагаад,

Энхын замда энэрхы үрээһэн -

Хонгор уулын

нахюул хайратай

Холшор хаһым нургуули.

УЛАН-УДЭНСКИЙ МЯСОКОНСЕРВНЫЙ КОМБИНАТ

ЗАКУПАЕМ
У НАСЕЛЕНИЯ

КРУПНЫЙ РОГАТЫЙ

СКОТ

Расчет -
незамедлительно

Оплата
транспортных
расходов

за килограмм живого веса:	ВЗРОСЛЫЙ	МОЛОДНЯК
высшей, средней упитанности	20 р	22 р
ниже средней упитанности	15 р	16 р

(301-2) 42-61-64

РА "Домино", 2001

БУРЯТ МЯСО ПРОМ

С ОФИЦИАЛЬНЫМ ВИЗИТОМ

НА ВСТРЕЧЕ с первыми лицами нашей республики заместитель Посла Индии в России господин Е. Рави отметил приоритетные направления индийско-бурятских отношений: обучение специалистов разных отраслей деятельности; создание совместных предприятий как в Индии, так и в Бурятии; прямое промышленное сотрудничество в области производства информационных технологий, фармакологической и пищевой промышленности.

Визит делегации Индии насыщен различными мероприятиями. Так, помимо официальных лиц с индийской стороны приехали бизнесмены - руководитель «Совета по чаю» при Посольстве Индии Т. Чакраборти, заместитель генерального директора фармацевтической компании «Трансатлантик Интернешнл РТФ ЛТД» С. Сингх, первый заместитель коммерческого отдела Посольства Индии А. Сингха, менеджер по маркетингу Индийской организации по содействию торговле В. Власова, которые встретились за «круглым столом» с членами Союза промышленников и предпринимателей Бурятии, представителями Министерства здравоохранения Бурятии, Комитета по промышленности, транспорту и связи администрации города Улан-Удэ, республиканского противотуберкулезного диспансера, торгового дома «Смок», ЗАО «Белый лебедь», ОАО «Информационные системы Бурятии», ГУП

«Бурятфармация» и т.д. После длительных переговоров индийские бизнесмены выехали на интересующие их предприятия. Состоялась также поездка членов делегации и на улан-удэнский авиационный завод.

Культурная часть обширной программы визита состояла из посещения Иволгинского дацана и концерта заслуженных мастеров Бурятии и Индии в театре оперы и балета. В честь высоких гостей

в республике начались Дни индийской культуры, а в кинотеатре «Прогресс», открылся фестиваль индийского кино с фильмами «Вера», «Сети любви», «Король шуток», ведь Индия - самый крупный производитель в киноиндустрии, потеснивший на этом рынке даже звездный Голливуд.

Жаргалма ДАШИЕВА.
ФОТО Р.Н. БАЗАРОВА.

БЭШҮҮРЭЙ ЗӨӨХЭЙ, ТОНОН АМТАТАЙ

- Татьяна Ивановна, Та энэ заводто үнийэй хүдэлжэ байна гүт? - гэжэ Бэшүүрэй тононой заводой хүдэлмэришэн Бутаковаһаа асуубаб.

- Хорин табан жэл. Зүүн Сибирин технологическа институтдай хү болон хүнэй продукция үйлэдбэрилхэ талаар факультет дүүргээ хүм. Мүнөө би тус заводой директорэй орлогшын тушаал эзэлжэ байнаб, - гэжэ тэрэ харюусаба.

Бэшүүрэй тононой заводто мүнөө үедэ далан хүн ажалладаг юм. Тэдэпэрэй хэрэг урагшатай ябана. Сүүдхын туршада

долоон тонно хү буйлуулна гэшшэ. Пү, тоно, зөөхэй гэхэ мэтын зүйлнүүдые дэлгүүртэ дуралхана. Гадна «Адыгей» сортын хурууд гаргана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ажалай ветеран, заводой директорэй орлогшо Т.И.Бутакова; ахамал лаборант И.Степанова; цех соо.

Сергей БАЛДУЕВАЙ фото-текст.

БУУЗЫН НАЙНДЭР

«Бурядай эгээл амтатай мяхан табат юун бэ?» - гэжэ асуубал, заабол «бууза» гэнэн харюу абахат. Монсогорхон, шэмэ шүүһэ ехэтэй, амтатай үнэрөөр анхилхан бууза хир-хирэ болоод лэ эдихэээ ханагадаг даа. Тогоошон бүхэн өөрын онсо гуримаар бууза баридат. Харин бууза хуниха гэшшэ баһал бэлэн хэрэг бэшэ. Зүбөөрөө бууза 33 хуниаһатай байха ёһотой гэлсэгшэ.

Октябрийн 27-до гүрэнэй унитарна предприятит КСК-гай байшан соо түрүүшынхидэ буузын фестиваль үнгэргэгдэхэн. Ресторан, кафе, бар, столовонууд гэхэ мэтэ эдэе хоолой үйлэдбэринүүд хабаадаха аргатай. Илагшадта мүнгэн шангууд, дипломууд, тиихэдэ алтан, мүнгэн, хүрэл буузын дүрсэнүүд барюулагдаха.

Энэ баяр ёһолол «Батл» гэнэн эблэл эмхидхэнэ юм. Худалдаа наймаанай хороон, Гүрэнэй торгинспекци, Санитарно-эпидемиологическа станци, хотын захиргаан гэхэ мэтэ эмхинүүд дэмжэһэн, туһалхан байна.

Ц. НАДЦАЛОВА.

Октябрийн 5 - Багшын үдэр

МҮНӨӨДЭР Улаан-Удэ хотодо 80 хургуули, хүүгэдэй 55 сээрлиг, пэмэлтэ хуралсалай 39 гуламта ажаллажа байна. Энээн тухай нийслэл хотын мэрэй орлогшо Владимир Прокопьев Улаан-Удын захиргаанай үнгэргэдэг заншалта брифингдэ мэдүүлбэ.

Пүүлэй мэдээгээр хотын 55 мянга 690 хүн хургуулида хуралсалаа эхилээ. Гэхэтэй хамта 16 үхибүүн сентябрийн 1-дэ хургуулида эрээгүй. Мүнөө үедэ тэдэнэй нэрэнүүд элирүүлэгдээд, тухай ажал ябуулагдажа байна. Хургуулида ошоогүй үхибүүдэй зариманайнь хаанашье байһанинь мэдэгдэнгүй. Тэдэнэй түрэлхидсье мэдэнгүй гү, али

байгуулагданхай. Жасын мүнгэнһөө хургуулинуудта заһабарилга хэгдэнэ. Мүнөөдэрэй байдлаар 45 хургуулинууд ниймэ жасатай болохой.

Олон хургуулинууд дээдэ хуралсалай гуламтануудтай нягта харилсаа холбоотонг оор хүдэлнэ. Хотын 5 хургуули Бурядай гүрэнэй университеттэй, гурбан хургуули Зүүн Сибирин гүрэнэй технологическа университеттэй хамтараад, хүүгэдэй эрдэм мэдэс дээшлүүлнэ.

Улаан-Удын эрдэм хуралсалай таһаг гол анхаралаа залуу мэргэжэлтэдтэ хандуулна гэшшэ. Энэ жэл хотын хургуулинуудта 110 залуу мэргэжэлтэд ажалынга хүнгэн бэшэ зам эхилбэ. Тэдээнд

ГОЛ АНХАРАЛ

З
А
Л
У
У

БАГШАНАРТА

хэлэхээ һананагүй. Тингэжэ нэгэ интернат-хургуулин шави милицидэ бэдэрлэгдэ абтаа.

Пүүлэй үедэ хургуулинууд, байшангууд бодхоогдожо эхилээ. Энэ жэл 63-дахы хургуулин гурбадахи талан ашаглалгада тушаагдаа. Тус баяр ёһололдо хотын мэр Геннадий Айдаев хабаадалсажа, үнэтэй бэлэг бариһан байна. Кирзавод хурунда шэнэ байшан бодхоогдожо, һаарашаглалгада тушаагдаха. Эндэ 38-дахы болон 21-дэхи хургуулинууд нэгэдэн хамтаржа, саашадаа ажалаа ябуулха. Сэлэнгын зүүн эрьдэхэ 44-дэхи хургуулин шэнэ байшан баригдажа эхилэнхэй. Мүнгэнэй һайнаар һомологдоо һаа, тус хургуулин байшан 2002 оной эхиндэ тушаагдахаар хараалагдана.

Эдиршүүлэй спортын 14-дэхи хургуули хуралсалай жэлэй эхиндэ үүдээ эслиһэн юм. Спортло дуратай хүбүүд, басагад эндэ бээ хорихо аргатай. Тиихэдэ «Радуга» гэнэн эдиршүүлэй клуб хүдэлжэ эхилһэн байна. Эндэ үхибүүд элдэбын кружок, секцинуудтэ ябана.

2-дохи интернат-хургуулин дэргэдэ казагуудай кадэтскэ хургуули ажалаа эхилээ. Иймэ хуралсалай гуламта республика соомнай үгы байгаа гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

Хургуулинууд болон багшанар хүүгэдтэ дамжуулжа байһан эрдэм мэдэсээ һайжаруулха гэжэ оролддоно. Энэ хэрэгтэ мүнгэн дуталдана гэшшэ. Тиимэһээ багшанар элдэб программа бэшэжэ, конкурсуудта хабааданад. Мүнөө үедэ грант шүүһэн 29-дэхи, 3-дахы, 32-дохи хургуулинууд яһала үр дүнтэйгөөр хүдэлжэ байна. Мүн тиихэдэ хургуулинуудта туһаламжын жа

нэгэ дахин туһаламжа үзүүлэгдэ. Энэ жэл һедондоной хийн үсөөн залуушуул хургуулинууд эрбэшье, багшан дуталданагүй. «Мүнөө залуу мэргэжэлтэд хургуулинууд хүдэлжэ дуратай. 1990-ээд оноо мэргэжэлээрэ хүдэл дуратайшуул үсөөн байгаа», - гэжэ хотын хуралсалай таһагыг даагч Валерий Сергеев хэлэнэ.

2000 ондо багшалжа эхилбэ залуушуулай дундаһаа хорь гурбанинь ажалынгаа хуу нэлгээ. Тэдэнэй найманий аспирантурада ороо, зургааний эжы болохоо түхээр дүрбэнийн нотогоо бусаа. Мүн залуу мэргэжэлтэдэй байрын асуудал шиндхэхэ талаа ажал ябуулагдана. Нёдон хамтын байрануудта 6 таһаг үгтөө. Мүнөө энэ тоо олошор хараатай. Үшөө тиихэдэ нэгэ залуу багшад гэр абахын түлөө мянган түхэриг мүнгэн туһаламжа үгтөө.

Багшын байшанай дэргэ залуу мэргэжэлтэдэй клуб хүдэл байдаг. Эндэ психологическа болон методологическа тү хүүргэлдэнэ. Гэхэ зуура үс нүхэдөөрөө һайнаар амар сэнгэхэ аргатай.

Ноябрийн 1-4-нэй үдэрнүү Москва хотодо залуу мэргэжэлтэдэй бүхэрос конференци зарлагдаха. 63-д хургуулин ород хэлэ литературын багша Ю Прокопьевна Ильина Бур Республикаһы энэ хуралдаа түлөөлхөм.

Үглөөдэр, октябрийн 5 тэмдэглэгдэжэ. Багш һайндэрөөр бүхы эр хуралсалда хүдэлдэг нүхэ амаршалаад, ажалдан амж хүсэнбди.

Борис БАЛДАН

Б
зурга
хураг
ралса
ухибу
хурал
51,7 м

Урга
хурган
салгата
ажалда
бээдэ
500 ша
респуб
хургуул
ашоно.
хуралса
болон ха
математ
талдана.
ликын
зургаану
категор
нэгэдэх
(25%) -
багшана

Бу
та
ерээд,
эдезней
суг хүд
публика
багша
Владим
хурьһэт
мүндэл
Татьян
аятайх
һанана
тэмдэгл
1946
аймагта
бэшэ,
дүтэхэн
бэлэй. А
эжын И
Евдокия
зондоо
Карл М
загаһа
уһанан
хүдэлхэ
Түрэн
Хайрата
унэр ба
Татьяна
Владими
эгшэтэ
Владим
аймагта
хүдэлжэ
ралтада
үргэлсэн
мировна
нүхэртэ
ажалаа
басагада
мүүжүүл
ажалуун
196
Дворецкэ

Октябрийн 5 - Багшын үдэр

ЗОРИГ ДЭЭРЭЭ ЗОРИГ НЭМЭН...

Буряад Республикын 1000 гаран хуралсалай эмхи ургаанаудта 200 мянга гаран урагшад, нэмэлтэ эрдэм хуралсалай 129 эмхидэ 63,3 мянган хибүүд хурана. Мэргэжэлтэ уралсалай 64 эмхи зургаанда 1,7 мянган эдиршүүл хурадаг.

Урагша ябаа залуу үетэниие турган хүмүүжүүлгын харюу-салгатайшые, хүндэтэйшые ужалда 20 мянга гаран багшанар бээ зориуланхай. Жэл бүри 100 шахуу залуу багшанар республикын аймагуудай тургуулинуудта ажалахаяа эшоно. Хэды тиибэшые, туралсалай гуламтануудта ород болон хари хэлэнүүдэй, түүхын, математикын багшанар дугалдана. Мүнөө үедэ республикын туралсалай эмхи зургаануудта 2409 (12%) дээдэ категоритой, 5669 (28%) - тэгэдэхи категоритой, 5029 (25%) - хоёрдохи категоритой багшанар хүдэлнэ. 2000-2001

туралсалай жэлдэ 4114 (20%) багшанар аттестаци гараа. Багшанарай болон хүтэл-бэрилхы кадрнуудай аттестаци, «Жэлэй багша» гэхэн заншалта республиканска, бүхэроссин конкурснуудта хабаадалга багшанарай мэргэжэлтэ бэлдэхэлые дээшэлүүлгэдэ ехэ нүлөөлнэ. «Туралсал ба эрдэм ухаан» гэхэн программа мүнөөдэр бэлүүлэгдэнэ. Халбарийн социально-экономическа хүгжэлтын гол зорилго хадаа дүрбэн тэгшэ, социальна талаар эдэбхитэй хүниие хүмүүжүүлгэдэ шэглүүлэгдэнэ эрдэм туралсалые эмхидхэн хүг-

жөөлгэ мүн болон. Нүүлэй үеын хүшэр хүндэ социально-экономическа байдал манай халбариде ехэ хаад ушаруулаа. Хэды тиибэшые, республикын эрхим бэрхэ, урагшаа ханаатай багшанар урмаа хухараагүй, нэгэтэ шэлэһэн дуратай мэргэжэлдээ үнэн сэхэ, харюусалга ехэтэй, урма зоригтой тээсжэ гараа.

Сагай хүндэ гажарангүй, туралсалай - хүмүүжүүлгын ажалдаа шэнэ түрүү онол аргуудые нэбтэрүүлжэ, бэдэрэлгын, зохёохы замаар дабшадаг багшанар олон. 20 гаран туралсалай эмхи зургаанууд лицейн болон гимназийн үндэр шатада хүдэлнэ, 100 тургуули эрхим түрүү аргаар (инноваци) ажалаа ябуулна. 23 эмхи зургаан «Федеральна туршалгын талмай» гээд тоологдодог, мүн 15 тургуули энэ нэрэ зэргэдэ кандидат юм. Бүхыдөө манай Эрдэм туралсалай министерство «Федеральна туршалгын талмай» гээд тоологдоно.

Дэлгүүрэй ордоһотой оршон байдалда хүдөөтэй гүйсэд бэшэ (малокомплектно) дунда тургуулинуудые бүтэн үлөөтөөднэ, мүн шэнэ түхэлэй социально-педагогическа комплексууд бии болгогдоод, олошоржо байнхай. Энэ ехэ һайн шэнжэ. Энээнһээ гадуур «Шахардуу байдалтай тургуулинуудые заһабарилга», «Туралсалай индустри», «Тургуулинуудые компютераар хангалга», «Корпоративна бүридхэлые байгуулга», «Хамнабарийн ажахиуудые хүгжөөлгэ» гэхэн республиканска програм-

манууд бэлүүлэгдэжэ байнхай. Эдэ бүгэдын ашаар туралсалай гуламтануудай материално-техническэ бааза бэхижүүлэгдэнэ.

Дүршэлтэй, бэлэдхэл һайтай, бүхы ханалаа хүүгэдтэ зориулһан эрхим багшанарай ажалын үрэ дүн - шабинар гэшэ ааб даа. Республикын багшанарай шударгы ажалай гэршэ гэбэл, нэгэдэхээр, үнгэрһэн хугасаада тургуули дүүргэгшэдэй 99,8 процентны юрэнхы дунда эрдэмтэй болоһон ушар; хоёрдоһоор, дунда шатын мэргэжэлтэ туралсалай эмхи зургаануудай 100 процент дүүргэгшэдэй диплом абаһан ушар. Дунда тургуули дүүргэгшэдэй 179-ниинь алтан медальда, 523-ниинь мүнгэн медальда хүртөө бшуу. Энээнһээ гадна Буряад Республикага элдэб мұрысөөнүүдтэ, зональна, Россин

хэмжээнэй олимпиадануудта, конкурснуудта, конференциүүдтэ эрхимээр түлөөлһэн хүүгэдэй тоо жэл бүри олошорно.

Энэл даа, багшын ажалай эгзэн үндэр сэгилэтэ, тэрэнэй баяр, омогорхол.

Мүнөө, Россин дээдын засагай зүгһөө эрдэм туралсалда, тургуулида, багшанарта анхарал еһотоор хандуулагдажа эхилһэн үедэ, зориг дээрээ зориг нэмэн, хамсыгаа шуун, шударгыгаар хүдэлхэ болоһонди.

Буряад ороной бүхы багшанарые мэргэжэлтэ һайндэрөөр амаршалаад, ажал хэрэгтэй амжалта, гэрбүлдэнь зол жаргал, энхэ амгаланшые хүсэнб!

Сергей НАМСАРАЕВ,
Буряад Республикын
эрдэм туралсалай
министр.

АША ГАБЬЯАНЬ ЕХЭ

Бууралхан сагаан Буряад-Тамнай алтан намарай ерээд, алим жэмэс, ургамал эдээнэй баян дэлгэр байхада, суг хүдэлдэг нүхэрнай, республика дотороо мэдээжэ багша - методист Татьяна Владимировна Бологотова хүрһэтэ энэ дэлхэй дээрэ мүндэлһэн юм. Эдэ үдэрнүүдтэ Татьяна Владимировна аятайхан, таатайхан 55 наһанайнгаа ойн баяр тэмдэглэнэ.

1946 ондо Кабанскын аймагта, Байгал далайһаа холо бэшэ, Сэлэнгэ мурэндэ дүтхэнэ (2-3 модо), түрэнэн бэлэй. Ажалша бүхэриг аба эжын Балдахай Васильевич Евдокья Борисовна хоёр хүн зондоо хүндэтэй, наһаараа Карл Марксын нэрэмжэтэ заһанашадай колхоздоо унаһан малгайгаа абангүй хүдэлһэн, олон үхибүүдые түрэнэн, үндылгэһэн юм. Хайратайһы гэхэдэ, мүнөө энэ үнэр баян, эбтэй бүлэһөө Татьяна Владимировна Елена Владимировна гэжэ ганса эгшэтэсэ үлэнхэй. Елена Владимировна Загарайн аймагта санэпидстанцида хүдэлжэ, наһанайнгаа амаралтада гараад, аша эзэнэрээ үргэлсэнэ. Татьяна Владимировна Владимир Хакович нүхэртэсэ альган дээрээ асалаа бадаруулаар, зээ басагадаа харалсажа, хүмүүжүүлэлсэжэ, амар мэндэ ажаһууна.

1961 ондо Степно-Дворецкэ 7 жэлэй тургуули

эрхим хайнаар дүүргэһэнэйнгээ удаа 15-тай зоригтойхон Татьяна түбэй багшанарай училищиде хураһан юм. «Гүн сагаан сэдхэлтэй, РСФСР-эй габьяата багша, Галина Николаевна Шопова манай группын хүтэлбэрилгэшэ бэлэй. Эдэдын Наталья Гаданова, Хорин Галина Снеткова гэгшэд оролдосотойгоор номоо үзэгшэ нэмди», - гэжэ Татьяна Владимировна хөөрэдэг. Тиигээд залуу мэргэжэлтэн Загарайн аймагта Хара Хүтэлэй 8 жэлэй тургуулийн эхин классуудта багшын намтараа эхилэ бэлэй. Тургуулийн директор Иван Саввич Казаков, завуч Роза Бадамаевна Рыгзенова болон бусад залуу багшын бэрхые ойлгоод, профкомой түрүүлэгшэ болгоо, тэдэнэр тон хайнаар хандадаг, туһалдаг, дэмжэдэг байгаа.

Урагшаа эрмэлзэлтэй, оролдолго ехэтэй Татьяна Владимировна тэрэ тургуулидаа 4 жэл хүдэлөөд, эрдэмээ дээшэлүүлхэ гэжэ зорёод, 1969 ондо Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ тургуулида шалгалта баряад, заочно таһагай оюутан болоһон. Нүүлээрнь түрэл хайхан тоонтодоо бусажа, Ранжуровай эхин тургуулида ажалаа үргэлжэлүүлээ. Эрхим багша хүдөөдөшые хүдэлхэдөө, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг һэн, онсолбол, комсомолой аймагай комитэдэй гэшүүн, сомоной соведэй гэшүүн байгаа.

Татьяна Владимировна

аабатар заахан хүүгэдые тургаа, зааха өөрынөө онол аргуудые мүлжэ, дүршэлөө арьбадхал ябаа. Т.В.Бологотова 1976 ондо багшанарай дээдэ тургуули дүүргээд, ород хэлэнэй ба литературын мэргэжэлтэн, Буряад Республикын багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институтта методикын болон туралсалай таһагые даагшаар 13 жэлэй туршада хүдэлһэн байна. Тэндэһээ БГПИ-гэй эхин туралсалай факультэдтэ ород хэлэнэй багша - методистаар ороһон гэхэ.

Манай хүндэтэ ахалагша багша Татьяна Владимировна хэлэнүүдые эхилэн зааха танхимда 14 жэл хүдэлжэ байна.

РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын заабаряар 6 наһатай үхибүүдые тургуулида тургаа талаар республика до-

тор Татьяна Владимировнагай ударидалга доро олон туршалганууд, шэнжэлэлгэнүүд үнгэргэгдөө. Тус асуудалаар Т.В.Бологотова 1989 ондо Москва багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институтта туралсал гараад дүүргэгшэдээ, «Дидактический материал как средство развития орфографических навыков учащихся» гэжэ темэдэ бэшэһэн рефератын үндэр сэгилэтэ абаа һэн. Татьяна Владимировна ИУУ-да хүдэлхэдөө, 30-аад багшанарай дүршэл согсолборилһон, тургуулийн номууд болон пособиуудые шэнжэлхэ, шүүмжэлхэдэ мүнөөшые эдэбхитэйгээр хабаададаг. Мүн буряад тургуулийн 1-дэхи класста тон хэрэгтэй «Предварительный устный курс русского языка» гэжэ методическа заабари 1996 ондо М.Н.Мангадасвай суг «Бэлэг» хэблээд гаргаа.

Манай факультэдэй түрүү багша Татьяна Владимировна оюутадые ород хэлэ зааха шэнэ, түрүү методиконуудтай танилсууддаг. Тургуулида практика гарахадань, ехэ туһалдаг. Ород хэлээр, методикоор курсын болон дипломой шэнжэлгын хүдэлмэринүүд гол түлэб үндэр сэгилэтэдэ хүртээдэг: оюутадын ГЭК-ай табиһан асуудалнуудта тодо, тобошо харюусажа, бэшэһэн, шэнжэлһэн ажалаа хайнаар хамгаалдаг.

Татьяна Владимировна абари зангаараа зохид, ходо һонин энээдэ зугаа дэлгэжэ, шог наада гаргажа байдаг. Кафедрынгаа

залуу мэргэжэлтэдтэ туһалдаг, тургаагай хайхан үгэнүүдые хэлээдэг хүн. Оюутадтайгаа хөөрлэхыиень шагнабал, хүнэй сэдхэл баясан байха. Юуидэб гэхэдэ, энээдэжэ байгаа, шэрүүнээр шүүмжэлжэшые байгаа, нүхэ шэнги зохидоор харилсадаг. Хэрбээ бүхы багшанарай шабинартаа иимэ хандасатай байгаа һаа, тургаагайнгаа, оюутадтайнгаа ханаа зобоодог асуудалнуудые ойлгодог һаамнай, тургаага хурагша хоёрой бүтээдэг ажал ниаһэн урагшатай, мүн үрэ дүнтэй байха һэн.

Өөрынөө ажал хэрэгтэ дуратай, дүршэлтэй методистын багшанарай колледжийн, дээдэ тургуулийн оюутадые тургаага, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ аша габьяань ехэ.

Буряадай гүрэнэй университетэй ФНО-гой 25 жэлэйнгээ ой тэмдэглэхэдэ, манай Татьяна Владимировна өөрынөө тэбхэр хайхан ой тэмдэглэнэ. Энэнь баһа удхатай бшуу...

Бидэ, суг хүдэлдэг нүхэдын, факультэдэйнай оюутад, булта хүндэтэ Татьяна Владимировнагаа түрэнэн үдэрөөрнь, тэбхэр ойн баяраар үнэн зүрхэнһөө хани халуунаар амаршалаад, ажалаа абьяастай, ажабайдалдаа баяр жаргалтай, махабад бээдэ үбшэгүй, зондоо золтой, олондоо омогтой, залуухан, сарюухан, дорюухан зандаа ябахыиень хүсэнбди.

А.ЭРДЫНЕЕВА,
БГУ-гай эхин туралсалай
факультэдэй ахалагша
багша.

ЭХО СОБЫТИЯ

В ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ВКЛАД республики - от каждого по "кирпичику"

Интервью с председателем комитета по информации, печати и связям с общественными объединениями Администрации Президента и Правительства РБ Б.Т. ЖИГМЫТОВЫМ.

Недавно в Бурятии прошла шестая встреча инициативной рабочей группы "Запад США-Восток России" по сотрудничеству регионов нашей страны с Союзными Штатами Америки. Баяр Тумурович, Вы принимали участие в организационной работе и руководили одним из семинаров. Ваше мнение о событии.

Впервые за свою историю правительство нашей республики принимало столь представительную (и количественно, и географически) делегацию - свыше двухсот человек из США, Японии, Китая, Монголии, Москвы, многих сибирских и дальневосточных регионов России. К слову, гости остались довольны приемом, отметили высокий уровень его организации. Результаты встречи еще будут обсуждаться на одном из заседаний Правительства РБ. Наш комитет в полном составе был привлечен к разработке и изданию представительской продукции - буклетов на русском и английском языках, программ, приглашений, рекламных стендов, а также к информированию общественности через средства массовой информации.

Символично, что именно в эти дни Бурятия в первый раз вышла в мировое информационное пространство интернет напрямую, в "живой эфир". При непосредственной поддержке Президента РБ удалось осуществить прямую видеотрансляцию пленарного заседания встречи 12 сентября на русском и английском языках через ОАО "Информационные системы Бурятии" по всему миру. Эта подробная видеозапись и по сегодня доступна пользователям интернета. Таким образом, по уровню реализации современных информационных технологий Бурятия вышла в первую двадцатку регионов России, к тому же оказалась второй "ласточкой" в Сибирском федеральном округе - после Новосибирска. Это событие вызвало большой интерес у американских и японских участников встречи. Надо ли говорить, насколько легче беседовать с потенциальными инвесторами, когда у тех на мониторе компьютера выступление Президента Бурятии на интересующую их тему?

К сожалению, нынешняя встреча инициаторов международного сотрудничества была омрачена трагическими событиями в США, буквально ввергли всех ее участников в состояние шока и глубокого сопереживания. Возник вопрос: продолжать работу инициативной группы или прервать. Однако американская делегация приняла мужественное решение продолжить свою работу в Бурятии.

Расскажите, пожалуйста, о результатах семинара по неправительственным организациям, прошедшего под эгидой вашего комитета.

С нами работало более десяти представителей государственного департамента, посольства в Москве и ряда общественных фондов США. О предстоящем семинаре мы известили общественные организации республики, многие из них приняли участие в его работе. Длился он полный день. В первой части, прошедшей в Большом зале Народного Хурала, гости и участники делились своими теоретическими и практическими работами. Представители негосударственных организаций Бурятии проинформировали о положении дел в своих структурах, высказали конкретные предложения, выступили с пожеланиями укрепления и рас-

ширения сотрудничества с американскими инвесторами. Во второй половине дня участники семинара продолжили свою работу в нашем комитете. Мы сообща подготовили и согласовали с представителями общественных фондов из Владивостока, Хабаровска и США рекомендации.

В частности, принято решение создать при секретариате ИРГ рабочую группу по некоммерческим общественным организациям (НКО). Подчеркнута необходимость разработки программы по подготовке и повышению квалификации специалистов НКО,

желательность государственной поддержки НКО со стороны России. Неправительственные организации, ведущие социально значимые проекты, должны получать поддержку регионов. Необходимо разработать программу стратегического развития НКО на Дальнем Востоке и в Забайкалье, развивать российско-американские общественные связи. Международный семинар официально признал Байкальский регион модельной территорией устойчивого развития.

Уже сегодня можно говорить об эффективности сотрудничества в сфере НКО?

По нашим сведениям, прямые инвестиции в общественные проекты на территории Бурятии ежегодно увеличиваются. Только один фонд "Евразия" выделил в республике свыше 870 тысяч долларов США в сорок проектов, а фонд Сороса - свыше миллиона долларов. Работают на территории республики, включая сельские районы, и другие фонды. В ходе минувших встреч представители США на деле смогли убедиться в результативности, хорошей отдаче инвестиционных вложений в НКО республики и обещали их еще увеличить. Пока же сумма инвестиций в республике заметно ниже, чем в центральных регионах России. На будущий год для неправительственных организаций Востока России только по линии агентства США по международному развитию выделяется пять миллионов долларов.

Заметим, все эти средства подотчетны фискальным службам, треть суммы поступает в консолидированный бюджет региона в виде налогов. Так что рост подобных инвестиций в Бурятию можно только приветствовать.

Но существуют и другие мнения на этот счет. К примеру, этим летом в одной из частных улан-удэнских газет была публикация, направленная против деятельности зарубежных фондов на территории России, в частности, Бурятии.

Да, есть и такая точка зрения. Некоторые люди у нас высказываются против открытости Бурятии для чужестранных инвесторов. Видимо, у них есть не то какие-то основания. Зарубежные инвестиции должны быть "прозрачны", очевидны для всех и прежде всего работать на развитие республики, ее кадров. Тогда и кривотолков вокруг не будет. Кстати, и я на семинаре обратился к американцам с вопро-

сом: Зачем вы задаром отдаете нам деньги американских налогоплательщиков? Ведь, согласно известной поговорке, бесплатный сыр бывает только в мышеловке? Гости охотно откликнулись на "ершистый" вопрос, им не впервые отвечать на подобное: они хотят больше узнать о современной России, понять ее устремления. Американцам нужна Россия с предсказуемой рыночной экономикой, с демократическим гражданским обществом, с предсказуемыми ценностями, внятным управлением. А всякий познавательный про-

цесс, тем более, столь масштабный, как постижение России, сближение с ней, требует, по мнению американцев, средств. Поэтому Конгресс США ежегодно выделяет деньги для НКО России, как, впрочем, и для многих других стран. В век развитой информационной технологии, почти до шрагренности кожи, сжимающей пространство и время, мы, земляне, хотим того или не хотим, становимся все ближе друг к другу, и этому ни горы, ни океанская ширь не помеха. В таком контексте стремление соседей по планете получше познакомиться кажется вполне уместным.

Между прочим, в США тоже есть противники инвестиций, сотрудничества с Россией. Они выступают против фондов для НКО, пытаются урезать им ассигнования, ностальгируют по временам "холодной" войны. В первую очередь, это так называемые "ястребы" типа небезвестного общественного и государственного американского деятеля Збигнева Бжезинского. Я читал его книгу "Мировые шахматы" и никак не могу разделить его восторгов по поводу роли, что сыграли США в ликвидации целых государств, включая Советский Союз. По-моему, самодовольство, "супердержавность" - всего лишь отрывки "ястребиного" прошлого, никак не вписывающиеся в рамки сегодняшней цивилизации. Черный день 11 сентября этого года - невольное тому подтверждение. А вот воспитание ненасилия, толерантности, равносильного поведения и устойчивого развития народов и стран мы готовы поддерживать, приветствуя инвестиции по этим направлениям, как российские, так и зарубежные.

За счет США многие жители Бурятии прошли обучение тому или иному делу, стажировку. Большое за то спасибо. А еще эти контакты позволяют делать вывод: уровень взаимопонимания между народами должен прорасти именно таким путем, методом "народной дипломатии", через взаимный интерес и взаимную помощь.

Интервью взяла Л. БОЛОТОВА.

НА СНИМКЕ: руководитель семинара по неправительственным организациям Б.Т. Жигмытов и Ребекка С. Брайен (США, IREX).

«Баатар Мэргэн - 2001» гэхэн конкурсно

ТҮРЭЛ НЮТАГТАА - ТУНА ДҮХЭМ!

Арагай Хуралай генунам, Техническэ эрдэмэй кандигат, Буряад Республикын үйлдбэрийн элдэб халбаринуугта амжалта түгэс хүдэлжэ, дүү дүршэлэй ехэ хургуули гатаалан Баянжаргал Бальжинмаевич Шаралдаевтай уулзажа, мүнөө толгойло байһан Хэжэнгынгээ аймаг тушаа тодорхойлохыень гүйжа, энэ хөөрөөндөөнь ажал хэргэнь олонго мэдээжэ болгохо гэхэн зорилго хараалбаб. Аймаг доторнай хүүлэй үедэ эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулагдагар болонхой.

Иймэрхүү асуудалтанай юрын хөөрөөгөөр эхилүүб, - гэж тэрэ аргааханаар үгээ эхилбэ. Хэжэнгээ совхозуудай тараагдаһанай угаа хүшэр хүндэ байдал ушаржа эхилээ һэн. Хүшэр сагта түрэлн нютагтаа туһалха хүсэл сэдхэлдэмни орьелдог болоо һэн. Шулуутын холимог тэжээлэй заводые хүтэлбэрлэжэ ябахадгашье, түрэл аймагайнгаа байдалые агаалан харажал ябан хүм.

Минии ерэхэдэ, аймагнай ажалышье, мүнгэньишье талаар хүндэ байдалтай байгаа. Унажа байһан ажахые хаанаһаань дүнгэжэ, даб дээршые тогтоохо арга бии гээшэб гэхэн богдо, зээрэг сагтана зэргээшэл һэн бээ. Тугаар гараһан тугалые һанда тушаажа, «тугаа» хэхэ бэшэ, удаан сагай, холын хараатай ажал хэргэ эрхилхэ еһотой гэжэ ойлгодоо һэн.

Газар - манай гол баялигай үндэһэн. Энээн дээрэ үүлтэртэй мал үдхэхэ, һу, мяха үйлдбэрлэхэ зорилготойбди. Нэгэ литр һүн - 0,80 мүнгэһөө 1,50 мүнгэһэй дотаци (нэмэлтэ мүнгэһ) үгтэнэ. Тахягай нэгэ үндэһэнгэ 0,43 мүнгэһ нэмэлтэ (дотаци) үгтэнэ. Нэгэ килограмм холимог тэжээлдэ зунай 10 процент дотаци гэхэ мэтэ арибалалтын сахарг эрьелдэнэ гээдгээ. Ямаршые ажалда үйлдбэрийн олзо оршо ба тэрэнэй шанар харахамнай хуулта болонхой. Нэгэ килограмм үрхэнэй тала харабалнай, худалдагар лицензийгээр 3,50 түхэрэг дотаци эрэнэ. Үүлтэртэ нэгэ гунжанай түлөө 500, эхэ хонинго 100 түх. г.м. Эдэ баримтануу мэрэгжэлтын ажалай үндэһэн, алтан үрэн мүн.

Ерээдүйн кадрнуудайнгаа асуудалнуудые мүнөөдөр шийдхэхэ еһотойбди. Тугээрэй һаа, хүгжэлтэ туйлагдахагүй. Бидэ 10-даху, 11-дэху классуудай хурагшагта гуулаагай нэрэмжэтэ шан бии болгообди. Эрхим хурагшагта һара бүхэнгэ 100 түхэрэг үгтэдэг. Дүн хамта 42.000 түхэрэг түлэгдэхэ хараатай юм. Хурагшагай эрхэм мэдэсэн хэмжээ дээшлүүлхэ зорилготойгоор, институтай програматай зохицуулаха шэгэлэ богдогһоншые байха. Дээдэ хургуулинуугта мүнгэ түлэжэ, квотно һуури олгонобди. Дээдэ гарай мэрэгжэлтэд болоод бусахадаа, түрэл ажахыдаа, арад зондоо аша туһын харюулаха байһаншынь ойлгосотой бээ.

1992 он болотор аймаг дотор томо !2 ажахы байгаа. Тугээрэ совхозууд һандаргагажа, багахан 348 ажахынууд болохо тараагдаа һэн. Мал бариха, юрэл эдгээлүүлхэхэ сааша зүбөөр хүтэлбэрлэхэ арга шадабаряар шулуур зон олон бэлэй. Мүнөөдөр 20 ажахы тоологдоно. Анхан совхозо байһан хүдөө ажахын техникһээ бэшэ, шэнэ ээр зэмсэг абтаагүй байһаар.

Байгша он соо 10 трактор, 3 сеялка, хоро сээрэгдэг нэгэ машина абтаа. Нэгэ трактор зуун мянгата, КАМАЗ 750 мянгата,

комбайн - миллион үлүүтэй түхэрэгтэ болонхой.

Хэжэнгын машинно-тракторна станциин һуури дээрэ шэнэ түхэлэй бааза - машино-технологическа станци байгуулабди. Ажалахаар шэнэ зон табигдаа.

1995 онго үүлтэртэ мал эмхидхэдэг нэгдэл (племобъединени) һалгаа. Эндгээ эхилжэ, хүдөө ажахые үргэжэ байһан «хүшүүргэ» хухаржа, үүлтэртэ шэнэ «үүдэн» хаагдаа. Хурганай тухай тугалһаа захалааг, һүн, мяхан ажахын продукциин үйлдбэри унаа. Хонигдой ноһон наришые бэшэ, бүүгүншые бэшэ, хуу хухаран холисолдожо, шанарынь һалаа. «Угаа уһанда хаяа» гэдэг үгэ энэ яг зохиолдон бшуу. һандарһан ажахые һэлбэжэ, шэнээр үндэһэжүүлхэ гээшэ ноһиотой, саг хэрэгтэй. Битанда тон тоһоор хөөрэнэб.

Ажахыгаа һэргээхэ түрүүшын ахамууд хэргэнэ гээл: эхэ хонигто искусствона үржүүлхэ хэжэ эхилбэбди. Нүтэй үндэһэн Кабанскаа, Бэшүүрһээ, Зэргээ асархамнай. Семинтал үүлтэртэ 120 толгой хашаар, гунжада түрүүлхэбди. Хөөрхэ, Хулхисөө гэхэ мэтэ үндэр газарта бариха бэшэ, нэгэ бага уларил зөөлэ Ушхайта, Леонька хоёрто 9 толгой, мүн Бахлайтага 30-ы үгэхэбди. Нү буйлууагар завостод гүтэ барихадамнай, алишы талаараа һайһтай.

Казах үүлтэртэ сагаал толгойто хашааруудые 130-140 толгой олохо, бүхэрэг ажал эзэгтэ үгэхэбди. Жэл үнгэрхэдэ дунда зэргээр 100 толгой ма мяханай шэгэл бариха. Нү мяхан хоёрнай гаргаһаа тэжэрюулын оно холбохо болоно бшуу. Дээрэ газарта шэнисэ тарихаг доһон газарта хони барихага гаргаһаа харюулаагүй ушар һаань, таряан болоод малааш аймаг - аймагаарнь байгааһи ууарилаа тааруулан шэлжүүнэбди.

Буряадай шислэл хотын м. Г.А.Лидяевтай хөөрэлдэжэ Улаан-Үдэдэ гэлүүр бии болго гэлсэхэйбди. Хэлсээн ябахы байһаар. Эдэ бүгэдые гүйсэд х дээрэнь табихадамнай, эрхэт ажалаар хангагдха. Эндэ эгэ шухалын юун бэ гэхэдэ аймагаймнай экономикаго, м сөөлөшые хүгжэлтэдэ шийдхэ түлхисэ үгэхэһөө гадна, түр республикымнай һан жасаг тэрэнэй дулдыданги бэл байлдага холын хараатай тү дүхэм болохо гэхэн гол угхал хэрэг юм.

Дансаран ДОРЖОУТАА Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

Хэжэнгэ нютаг.

Тэ
Буряа
Росси
минис
багши
директ
үнгэрэ
развит
Осно
госуда
гэһэн
хүдэл
Красн
хүтэл
һонин
тодор
багши
хуралс
хургуул
Вера А
байнабд
Багш
угтуула
унагш
дурадха
-Вера
багшан
зүблөөн
-Зүүн
училищ
хабаада
Забайка
хотонуу
хүтэлбэр
хурбаалд
орлоол
професс
гэшүүн-н
С.В.Кал
С и 6
директор
Түрүүлэгч
Тедколлет
И.И.Бар
кай ниит
И.А.Мала
Проректо
Н.В.Язы
Бусад хаб
лидхэлн
Багшана
дурадхала
шэнэлхэ
Турадхалн
ээрээ 5с
1)уран з
2) орол
эргэжэлтэ
3) хүгжэ
4) хүтэл
Классууд
руулагдаа
5) хургу
эргэжэлтэ
Зүблөөн
орчинск
Тэдколлел
үтэлбэри
рлогшоне
үдэлмэри
үмүүжүүл
О.Копьол
үдэлмэри
экономикн
жаллаа.
ректорэйм
рэмдэлгэдэ

БҮХЫ НАЙХАН БАГЛАА СЭСЭГҮҮДЫЕ БЭЛЭГ БОЛГОН

Тээмд, сентябриин 19-нөө 22 болотор, Буряадай багшанарай республикански колледждо Россин Федерацийн Нуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын хүтэлбэри дор Зүүн Сибирийн багшанарай колледж болон училищинуудай директорнуудай Советэй зүблөөн үндэр хэмжээнд үнэргэгдээн байна. «Состояние и перспективы развития среднего педагогического образования. Основные вопросы разработки новых государственных образовательных стандартов» гээн темэд зорюулагдан энэ зүблөөнэй хүдэлмэрид Эрхүүгэй, Шэтын, Азын округой, Красноярскын хизаарай нуралсалай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа. Гүн удха шанартай, һонин програмтай энэ зүблөөн тухай тодорхойгоор хөөржэ үгэхыень Буряадай багшанарай республикански колледжын директорэй нуралсалай талаар орлогшо, Буряад Республикын нургуулин габыята багша, гэгээрлэй отличник Вера Александровна Бардуковада хандаһан байнади.

секинэйгээр байгуулагдаһан. Энд бэрхэ багшанар эдэ кафедрануудыг тогтоилно. Гуманитарна дисциплинын кафедры Буряад Республикын эрдэм нуралсалай габыята хүдэлмэрилэгшэ, гэгээрлэй отличник, манай училищину дүүргэһэн Тамара Михайловна Асалханова хүтэлбэрилэгшэ.

Харин искусствын факультетэй хүгжэмтэ инструментуудтай кафедры республикын габыята багша, 30 жил багшалһан Наталья Ивановна Хаптаева даа.

Тинхэд ВСТАКИ-да ороһон оюуталай дунда манай педколледж дүүргэһэн залуунуул эрдэм мэдэсээрэ, бэлигээрэ шалгардаг гэжэ энэ академийн аттестационно комиссин түрүүлэгшэ О.И.Варга нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэһэн байдаг.

Пайхан сэдхэлтэй, эрилтэ сэлэй багша, биологийн эрдэмэй кандидат Ольга Макаровна Зыкова математикын кафедры даадаг юм. Математикын секцине даагша, ахалагша багша, Россин Федерацийн нургуулин габыята багша Галина Николаевна Шопова педколледж багшанарай гостнын түрүүһын эгнэ эхнэр болоһон байна.

Мэргэжэлтэды бэлдэлгын кафедры гэгээрлэй отличник Мария Цыденовна Нагласева, педагогикын эрдэмэй кандидат Наталья Базаровна Дондубон гэһэд хүтэлбэрилдэг юм. Тинхэд кабинетууды даагшаар Г.Н.Брянская (музейн директор), С.Н.Халзанова, Д.В.Даницыренова, Н.Б.Дондокова, Г.Т.Павлова, И.И.Щербакова гэд булта ехэ харюусалгатай, ажалдаа бэрхэ багшанар юм.

Нуралсалай номуудай авторнууд гэхэд, буряад хэлэ, литературын кафедры даагша Цыпилма Булаевна Цыренова буряад хэлээр ном бэшэһэн юм. Педагогикын эрдэмэй кандидат Баярма Бастуевна Лхасаранова баһа номой автор. Педагогикын эрдэмэй доктор Борис Батович Батов хадаа буряад-орд словарь зохсон бэшэһэн байна.

Эдэ олон бэлигтэй багшанаргаа мэргэжэлтэ һайндэргэнь ямар хүсэл һанамжануудаа, амаршалга хүргэхэ байһабта?

Энэ түрүүн республикынгаа бүхэ багшанарыг ерэхэ байһан багшын үдэрээр амаршалга байнаб. Багша хадаа ганса мэргэжэл бэшэ, харин наһанай нэгэһэн гол ажал, эрмэлзэл, хүсэл болоно гэһэн.

Ехэ харюусалгатай, ехэ эрилтэ гэй, томо үзэгөөр «Багша» гэжэ бэшгэдэхэ бүхэ багшанарта дор дохиноб, юуб гэхэд, тэдэнэр булта ехэ тэсэмгэй, эрхэй зоригтой, тон ажалша, гүн сэдхэлтэй хүнүүд байна.

Манай коллективтэ 60 багша - ажалай ветеранууд тоологдодог юм. Багшын ажалай хүндтэ ветерануудыг, педколледжынгоо коллективыг халуунар амаршалай, элүүр энхэ, һайн һайхан ажаһуухыень хүсэнб!

Бэлигта ОРБДОЕВА хөөрдтөб. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Зүүн Сибирийн багшанарай колледж болон училищинуудай директорнуудай Советэй зүблөөнэй үед; директор Николай Цыреторович Бальжинимаев.

Колледжын архивһаа.

Багшын мэргэжэлтэ һайндэрыг угтуулан, бэлдэгдэһэн энэ хөөрлөөе уншагшадайнгаа анхаралда дуралдахамнай.

- Вера Александровна, танай колледжын багшанарай ажал элбхижүүлэһэн энэ зүблөөн тухай хөөржэ үгыг.

- Зүүн Сибирийн багшанарай колледж, училищинуудай 23 директор энэ зүблөөндэ хабаадаа, нэрлэбэл, Братскын, Петровск-Забайкальскын, Усолье-Сибирскын, бусад хотонуудай нуралсалай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ерэхэ, дүй дүршэлтээ хубаалдаа. Пленари зүблөөндэ мэрэй орлогшо В.Б.Прокопьев, БГУ-гай ректор, профессор, РАО-гой

гэшүүн-корреспондент С.В.Калмыков, Зүүн Сибирийн директорнуудай Советэй түрүүлэгшэ, Ачинскын педколледжын директор И.И.Барахович, БГУ-гай нийтэ педагогикын кафедры даагша И.А.Маланов, БГУ-гай проректор, профессор Н.В.Языкова болон бусад хабаадажа, һонин элидхэлнүүды хээ. Багшанарай дунда нуралсалай стандартыг шэнэлхэ тухай олон дурадхалнууд хэлэгдэһэн байна. Хамта дээрэ 5 секци хүдэлөө:

1) уран зурагай искусство болон черчени заалгын мэргэжэлтэ секци;

2) ород хэлэ, литература зааха мэргэжэлтэдтэ хабаатай секци;

3) хүгжэм заалгын секци;

4) хүтэлбэрилэгшэдэй секцидэ эхин классуудта заалгада дуралхалнууд оруулагдаа;

5) нургуулида ороогүй хүүгэдтэ заалаг мэргэжэлтэдэй секци ажалаа ябуулаа.

Зүблөөнэй хоёрдохн үдэр Байгал дээрэ орячинскда, эмхидхэгдэжэ, багшанар, үтэлбэрилэгшэд элбхи үүсхэл гаргаа. Педколледжымнай захиргаанай үтэлбэрилэгшэд - директорэймнай орлогшонор - эрдэмэй методическа үдэлмэринин талаар А.Б.Пантеева, үмүүжүүлгын хүдэлмэринин талаар А.О.Копылова, директорэй үйлдбэринин үдэлмэринин талаар М.Е.Опонтеева, кономикын талаар Г.А.Цэданиев бэрхээр жаллаа. Шэнэ шэглэл шэлэһэн директорэймнай хүтэлбэрилгын ажал онсо эмдлэгдээ.

Манай колледжын коллективэй хүсэл оролдолго, һайн хандаса, тон саг соогоо транспортаар хангалга, бусад хэмжээ ябуулгануудай удха, буряад арадай баян сэдхэл, колледжын досоохн уран шэмгилэл зүблөөндэ ерэхэн зон тэмдэглэһэн байна. Эндэ манай бүхэ багшанарай,

ЭРДЭМ БЭЛИГ - ЭРХИМ БАЯН

илангаяа ажалыемнай зүбөөр шэглүүлэһэн, бэрхээр бидэнэ ударидаһан манай колледжын директор, Россин Федерацийн нургуулин габыята багша, Буряад Республикын арадай багша Николай Цыреторович Бальжинимаевай хүтэлбэрилгын үүргэ, элбхи үүсхэл тон ехэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

- Багшын үдэрыг угтуулан, түрэл коллектив, эрхим багшанар тухайнай гүйсэл дүүрэнээр мэдэхэ хүсэлтэйбди.

- Ехэ харюусалгатай энэ ехэ удхатай зүблөө бэ дээрэ даажа абаһан манай багшанарай коллективэй, мүн администрациин үүргэ баһа ехэ байгаа, Манай колледждо 147 багша ажаллана.

Багшанарайманай 81 процентнь хадаа дээдэ мэргэжэлтэй 1 шатын (категорини) зиндаатай багшанар болоно гэжэ омогорхологдди.

Эндэмнай эрдэмэй 2 доктор, 10 кандидат, Россин Федерацийн болон Буряад Республикын 19 габыята багша, үшөө тинхэд эрдэмэй кандидат болохоо байһан 7 хүн ажаллана. 3 хүмнай аспирантурада нуража байна.

Жэл бүри эрдэмэй-практическа конференцинууд эмхидхэгдэнэ. Тинмэхэ эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулабди. Тэрэнгэлэн манай багшанар 5 суглуулбары барлаа. Жэнэнь, «Педколледж: понск и проблемы», «Профессиональная подготовка учителей начальных классов в БРПК» гэһэн номууды багшанар гаргаһан байна. Гол үйлэхэрэг гэхэдэ, Россин багшанарай эрдэм нуралсалай түүхын номдо манай материалнууд хэрэглэгдэхэ. Манда 9 кафедра 11 предметтэ

Захаамнай аймагай Үлэгшэнэй дунда хургуулийн 75 жэлэй ойдо

«ҮНДЭР БААБАЙН ҮРШӨӨЛ ХАЙРАТАЙ ҮЛЭГШЭНЭЙМНАЙ НУРГУУЛИ...»

Захаамнай аймагай Үлэгшэнэй дунда хургуули энэ жэлэй октябрийн 13-да 75 жэлэйнгээ оёе тэмдэглэхэнь. Аяар 1926 ондо Бэлшэр нууринда хабар намарай түрүүшын хургуули бин болоһон намтартай. Тэрэ хургуулида түрүүшын багша Сымпилон Цыретор 8-11 набагай гушаад үхибүүдые суглуулжа, хуушан монголоор заадаг байгаа. 1928 ондо эхин хургуулийн шэнэ байшан баригдажа, Душеев Цырен-Доржо багша хүдэлжэ эхилээ. Тиигээд 1930 ондо түрүүшын буряад дунда хургуули нээгдэжэ, Захаамин ба Зэдэ нотагай үхибүүд дунда хургуули дүүргэхэ аргатай болоо һэн.

ажабайдалда ехэ туһаламжа үгэдэг. Жэлэй дүрбэн сагта фермын ажалшад арга шадалаараа нү тоһоор, мяхаар хурагшадаа хангахаяа оролдодог.

1996 оной дүнгөөр хургуулимнай Россин «Школа года-96» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, хүтэлбэрилэгшэ Гармаев Жамсаран Цырендоржиевич «Директор года» болоо һэн.

1997 онһоо хургуулийн шэнэ хүтэлбэрилэгшэ Намсараева Дарима Аюшеевнагай үүсхэлээр шэниисэ таригдажа эхилээ. Энэ

булта нотаг зоноороо саашадаа ажал хэрэгээ нэргээхын тула нотагай «ассоциацин» проект табигдаа. Энэ проектын дүнгөөр Закаменск, Улаан-Үдэ хотонуудта болоһон семинарнуудта хабаадажа, «Феде-

элидхэлүүд хайшаагдажа, ном соо хэлбэгдэһэн байна. Энэ жэлдэ Ульзетуева Д.Д., Ульзетуев Б.Д., Ульзетуева З.Д., Гуляева Л.М. ажалайнгаа дүршэлөөр элидхэл бэшэжэ, баһал научно-практическа

хургуулийн багшанар (1998 он).

1996 ондо манай хургуули 70 жэлэйнгээ оёе тэмдэглэжэ, хургуулийнгаа намтартай хүндэтэ уншагшадаа дэлгэрэнгыгээр танилсуулһан байнабди. Тэрэ саһаа хойшо 5

ажалдамнай «Хусалуур» гэжэ таряан ажахын бригада ехэ хубитаяа оруулдаг. Ургаса тээрмэдэ татажа, гурил (талхан) болгожо, улад зондо худалдажа, ороһон мүнгээ хургуулийнгаа

Россин габыята тренер Хазагаев Ш.А.

Россин эдир туристнуудай следой дипломдо хүртэһэн Очирова Намжилма (баруун гарһаа).

жэл суранзан мэтэ үнгэржэ, хургуулидамнай баһал ээлжээтэ ойн хайндэр орожо ерээд байна.

Иигээд байхадань, мүнөө үеынгөө хургуулийн ажабайдалтай танилсуулха хүсэлтэй байнабди.

Һүүлшын жэлүүдтэ хатуу сагай эрилтээр хургуулимнай 1996 ондо «Найдал» гэхэн фермэ бариха, бодото мал, хони, мори, гахай үсхэбэрилдэг болоо. Энэ багахан ажахымнай хургуулийн

хүгжэлтэдэ хэрэглэнэбди.

Мүнөө үеын эрилтээр хургуулимнай хуралсалай ба хүмүүжүүлгын ажалай шанар дээшлүүлхэ зорилго урдаа табишхай. Энэ талаар 1999 онһоо научно-методическа таһагаар директорой орлогшоор Дамдинова Бальжидма Баяновна томилогдоо һэн. Үхибүүдые хүгжөөлгэдэ ганса хургуули бэшэ, харин тойроод байһан хүнүүд хабаадаха ёһотой. Тиимэһээ

ральна экспериментальна площадкын» кандидат болоһойбди. Һүүлшын жэлүүдтэ манай хургуулийн багшанар олоороо республиканска научно-практическа конференциүүдтэ хабаададаг болоо. Ород хэлэ бэшэгэй багша Очирова Ц.Ц., географийн багша Ульзетуева Ц.Д., химийн багша Дамдинова Б.Б., музейн хүтэлбэрилэгшэ Очиров П.Т., эхин классай багша Цыренжапова Д.А. гэгшэдэй

конференцидэ хабаадалсаа.

Дүй дүршэлтэй багшанараймнай хургуулигаалаар олон хурагшаднай жэл бүри дээдэ хургуулинуудта амжалтатайгаар шалгалта барижа, оюутад болодог. 30-аад гаран жэлдэ бүхы хүсэ шадалаа шабинартаа үгэжэ байдаг багшанарайнгаа нэрэнүүдые дурдангүй байхын аргагүй. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ: Россин эрдэм хуралсалай отличнигууд

Тренировкын үедэ

Эрдынсева Ц.Д., Бадмаева М.Ц., Цыренжапова Д.Г., ахалагша багша Очирова Ц.Ц., Тулонов С.Э., Очирова Д.Б. гэгшэд болоно. Эдэ дурдагдаһан багшанарһаа жэшээ абан, методикын талаар шадабари ехэтэй болоһон багшанар баһал олон даа: Очирова Ц.А., Дамдинова Д.Б., Очирова В.Д., Гомбоева Л.С., Цыренжапова Д.А., Гуляева Л.М., Аюшеева А.Р., Дамдинов Б.Ц., Дандинова Б.Б., Эрдынсева Д.Г., Ульзетуева Ц.Д., Очирова Б.Н., Гармаева Д.Ц., Ульзетуев Б.Д., Гармаева Ц.Ц.

Манай залуу үетэн түрэл хургуулияа дүүргэжэ, дээдэ хургуулинуудта эрдэмээ үргэлжэлүүлээд, багшын мэргэжэлтэй боложо, һөөргөө түрэл хургуулидаа ажалахаяа ердэги заншалтай. Жэшээлбэл, Гармаева Н.В., Гармаев Г.Б., Балданова Т.Б., Ульзетуева З.Д., Дашеева Т.Ц., Цыденова Д.В., Будаева Ж.Г., Гармаев Б.Ж. Манай хүдөө нотагай үхибүүд ажабайдалай үргэн харгыда гарахадаа, эхин шатын ажалай дүршэлтэй болохо ёһотой. Тиимэһээ хурагшаднай өөрын гөө шадабариие элдэб янзын кружогуудта дээшлүүлнэ.

Кружогуудай хүтэлбэрилэгшэд Бадмаева Б.А., Цыренжапова Д.В., Ульзетуева Д.Д., Очирова Д.Б., Цыбеноев В.М., Балданов Д.Ж. дүршэлөө хүмүүжэмэнүүдтэ үгэнэ.

Алдар габыята тренер Шагдаржап Александрович Хазагаев хургуулимнай омогорхол болоно. Буряа ороноо, түрэл нотагаа бүхы дэлхэй дээрэ суурхуулһан солото харбагша, Олимпийн наадануудта 2 дахин хабаадаһан Бальжинима Цыремпило тэрэниэй шабинэ болон Шагдаржап Александрович жэл бүри олон мэргэн харбагшад болдэжэл байдаг.

Олон жэлэй туршад хургуулимнай дэргэдэ музейн хүдэлнэ. Буряад Республикы габыята багша Очиров Памжап Тундупович тэрэниэй хүтэлбэрилээ. Музей дотор таһаг бии.

хургуулийн хүтэлбэрилэгшэ Намсараева Д.А. ажал хүдэлмэрээ шадамар бэрхэ эмхидхэжэ байдаг.

75 жэлэй болзор соо манай хургуулиһаа хэды олон нэрэтэ солотой хүнүүд гараа гээшэ. Эрхим амжалтануудые тулаһанайнгаа түлөө хургуулимнай олон шагналнууд хүртэнхэй. Саашадаашье үшэ хэзэ амжалтануудые туйлахые түрэл хургуулидаа хүсэнэбди.

Д.ЭРДЫНСЕВА, В.ОЧИРОВА эмхидхэлэй комите...

У Г Н В Н С В П Р С Р три Пом буду том нико унив прие Удэ с свое рома Хотя о публи вал р ской расте моих столь подку ведал эрудид шало героя време обили автор взглед свобо приста несмс лодост Это «лири после веннос вес. К физик ликова бурятс пришл ставит лигенц редная писател Бато-Д своеобр пастора в Макси на дерэ наущен оправды деня ликации свет. Е то писател был проб попать Обладая умел х стучатьс он уехал в аспиран По пер насторок пишет на дело, ч (возможн родного б и даже п щатся би из горс Содном бурятской селе Уш Даже не в улусе Ажа на карте лет. Но э памяти мн Бурятии р писателей ного поэт нас Геоо народног республик Галанова, Д Доржипала Уже в Содномов знаниями тарных ди Кижингинс им. Х.Нам медалью. ческий ф Государств После его номов при преподает ском техно ситете, в академии. поступает в Казанског ческого группейшег гэшү

Признаюсь, давно хотел написать о моем друге - ученом-экологе, писателе и журналисте Бато-Доржо Гончиковиче СОДНОМОВЕ. Много у нас общего в научных и журналистских взглядах на историю своего народа, на его настоящее и будущее, объединяет нас вера в могущество науки, в человеческий разум. Что не мешает нам с молодым моим другом яростно спорить, отстаивать свою точку зрения по тем или иным вопросам. Тем не менее я в Бато-Доржо уже давно признаю талантливого представителя молодого (по сравнению с моими ровесниками) поколения, чьи

стремления, поиски, труд востребованы временем и обществом. Вот еще почему мне было интересно с ним общаться, интересно и написать о моем коллеге. Благо, есть и информационный повод. На днях Бато-Доржо Содномову исполняется пятьдесят пять лет.

И рассказ о нем не очерк, лишь наброски, беглая хроника основных вех жизни и творчества моего друга. Назвал бы эти записи хроникой оправдавшихся надежд. Ведь многие из его поколения, впрочем как из более старшего и более молодого, подавали большие надежды, но не всегда они подтверждались делами.

Знаю Бато-Доржо Содномова уже добрых три десятка лет. Помню, как он, будучи студентом-пятикурсником Томского университета, приехал в Улан-Удэ с рукописью своего первого романа «Одома». Хотя он и не был опубликован, но вызвал резонанс в писательской среде. В таком возрасте редко кто из бурятских моих коллег отваживался на столь крупный жанр. В авторе подкупала искренность, исповедальная интонация и большая эрудиция. Правда, многих смущало отсутствие положительного героя-коммуниста, по тем временам явная крамола - обилие эротических сцен. Но автор уже заявил о себе своим взглядом на жизнь - свежим, свободным от зашоренности, пристальным и внимательным, несмотря на дерзость молодости.

Это было время споров между «лириками» и «физиками», последние в глазах общественности обрели все больший вес. К этому времени молодой физик Ардан Ангархаев опубликовал свою первую повесть. В бурятскую литературу впервые пришли новые герои - представители городской интеллигенции. Это показала очереда конференция молодых писателей Бурятии, на которую Бато-Доржо представил очень своеобразные повести «Осенняя пастораль» и «Августовские дни в Максимихе». Надежды многих на дерзко-талантливую начинающего прозаика начали оправдываться. Эти произведения были приняты к публикации. Но так и не увидели свет.

В то время помимо божьего писательского дара необходим был пробивной «талант» - суметь попасть в план издательства. Обладая первым, Бато-Доржо не умел хлопотать за себя, стучаться в инстанции. К тому же он уехал в Казань, где поступил в аспирантуру... По первости меня удивило и насторожило то, что Бато-Доржо пишет на русском языке. Другое дело, что русскоязычными (возможно, по причине незнания родного бурятского) прозаиками и даже поэтами становятся или тшача быть таковыми выходцы из городов. А ведь Б-Д. Содномов родился в самой бурятской сельской глубинке - в селе Ушхайта, что в Кижинге. Даже не в Ушхайте, а маленьком улусе Ажалши, которого уже нет на карте более трех десятков лет. Но этот маленький улус в памяти многих, потому что он дал Бурятии ряд известных ученых и писателей. Назову имена известного поэта, рано ушедшего от нас Георгия Дашабылова, народного писателя, лауреата республиканской премии Цэрэна Галанова, драматурга и прозаика Доржипалана Дымбрылова...

Уже в школе Бато-Доржо Содномов выделялся хорошими знаниями в точных и гуманитарных дисциплинах. Окончил Кижингинскую среднюю школу им. Х. Намсараева с золотой медалью. Поступил на химический факультет Томского государственного университета. После его окончания Б-Д. Содномов приезжает на родину, преподает в Восточно-Сибирском технологическом университете, в Бурятской сельхозакадемии. В 1977 году он поступает в очную аспирантуру Казанского химико-технологического университета - крупнейшего химического вуза

Советского Союза. Успешно и досрочно защитил диссертацию в области теоретической химии.

Затем Бато-Доржо Содномов уехал в Хабаровск, где почти два десятка лет преподавал в высшей школе и занимался научно-исследовательской работой - на его счету около 40 опубликованных научных трудов.

За годы работы на Дальнем Востоке Бато-Доржо побывал в самых заповедных местах. Уссурийская тайга, Шантарские острова, долина гейзеров на Камчатке, север и юг Сахалина, Южные Курилы и Чукотка - все эти изумительные по красоте уголки природы искожены моим другом. Надеюсь, что Бато-Доржо напишет об этом удивительном крае, о людях его населяющих.

Как говорят его коллеги по научной и преподавательской работе на Дальнем Востоке, Бато-Доржо Гончикович Содномов состоялся как ученый и преподаватель вуза. Он мог защититься на степень доктора химических наук. Работал ученым в области перспективного и многообещающего научного направления: липидный обмен в комплексах палладия и направленный синтез катализаторов. Но писательский дар таков: или он есть, или его нет. А этот дар в Бато-Доржо есть. Поскольку дар есть, он требует реализации.

После приезда в родной Улан-Удэ Бато-Доржо в течение одного года опубликовал две повести - историческую - «Последний поход Чингисхана» и психологическую - «Жизнь артистки». Думаю, что литературоведы и критики скажут еще свое слово об этих вещах. Я же выскажу свое мнение. Итак, повесть о Чингисхане. Будучи галзутом, мой друг гордится тем, что его далекие предки (по версии Бато-Доржо, прародительница борджигинов Алан-Гоа была галзуткой!) дали начало Золотому роду Чингисхана. Можно соглашаться или не соглашаться с Б-Д. Содномовым о галзутском роде Алан-Гоа, но бесспорно, что наши предки хори-буряты стояли в начале рода борджигинов! Меня всегда смущало, что в ряду авторов книг о Великом монголе нет имен писателя-буряты. А вот Бато-Доржо взял на себя смелость восполнить этот пробел. И сделал это талантливо. Повесть вызвала большой интерес читателей. Среди моих знакомых и друзей нет никого, кто бы не прочел эту повесть. Я знаю, что большой друг нашей Бурятии, известный монголовед, профессор Кацукико Танака увез с собой в Японию рукопись этой повести, чтобы опубликовать ее на японском языке. Когда это произойдет, то Б-Д. Содномов будет первым бурятским писателем, изданным в Стране Восходящего Солнца! И примечательно, что книга будет о Чингисхане...

Бато-Доржо был и остается заятым театралом. И для меня не было удивительным то, что он написал психологическую повесть об известной артистке.

Повесть эта очень жесткая, порой жестокая, трагическая. Словом, вещь тяжелая, но, удивительнее всего, читается легко. Как-то Бато-Доржо признался мне, что написал повесть за неделю на ферме своего брата Бабу-Доржо. Ему никто не мешал, что главное для писателя. Вот и в эти осенние дни я почти не вижу его в городе. Живет на даче, работает. Чему искренне очень рад. Перешагнув полвека, человек должен с высоты прожитых лет оглядеться на пройденный путь. И счастлив тот, кто с чистым сердцем может самому себе сказать - посади дерево, воспитал детей, друзей не предавал. Эти слова, моему глубокому убеждению, имеет полное право сказать мой друг Бато-Доржо.

Но это только середина горизонты, новые поиски и обретения. Будут неудачи, сомнения. Ведь это жизнь. Закончить же хронику оправдавшихся надежд, штрихи к портрету Бато-Доржо Содномова хочется вот чем...

Когда-то великий французский писатель Гюстав Флобер сказал, что стиль - это человек. И книги, и статьи Бато-Доржо Содномова написаны в хорошем, так сказать, «французском» стиле. Они легко читаются. Это главное. Не зря говорят: кто ясно мыслит, тот ясно излагает. Бато-Доржо Содномов о необычайно сложных вещах умеет писать ясно, просто и в хорошем стиле. Конечно, он хорошо владеет бурятским языком и пишет иногда на нем. Но русский Бато-Доржо Содномов очень естественный, почти что родной, что ни один русский в жизни не догадается, что писал нерусский, если бы он подписывался, скажем, Ивановым.

За очень короткий срок Бато-Доржо Содномов стал одним из ведущих журналистов Бурятии. Он с поразительной легкостью пишет обо всем - большие статьи на историко-философские темы («Ведические корни буддизма», «Христианство у древних монголов», «Заповедники древних монголов», «Исторические судьбы бурят-

монголов», «Чингисхан и Джамуха» и т. д.), на темы политики и экономики («Осень тревог наших», «О геополитических играх современности: какое место в них занимает Бурятия-Монголия», «Еще раз о политике и экономике», «Чеченская война» и т. д.), на темы экологии («Экология и политика», «Не быт экологическому Апокалипсису» и т. д.). Пишет интересные творческие очерки (о профессорах Цыдыпове и Сандитове, о выдающемся буддийском философе, своем духовном учителе Бидья-Дара Дандароне, об актрисе и режиссере Елене Санжимитовой, о писателе и драматурге Доржипалане Дымбрылове и т. д.). Он открыл интересную поэтессу Викторию Алагуеву, эссе о которой словно написано на одном дыхании. Читателям нравятся и его социальные очерки («Кижинга - время перемен», «Ильинка: блестящее прошлое и тревожное будущее», «Улус моего детства» и т. д.). Я сам, отдавший лучшие годы своей жизни журналистике, в газетах всегда первым делом ищу материалы Бато-Доржо Содномова. Пишет ли он о спорте, театре или берет эксклюзивное интервью - все очень интересно. Порой мне кажется, что он - природный журналист. Иногда я по-хорошему завидую моему другу - столько публикаций, вызвавших широкий общественный резонанс, у многих не наберется и за десятилетия журналистской работы.

У Бато-Доржо Содномова творческих планов - громадьё. Сейчас на даче, я знаю, он заканчивает свою книгу о Хубилае, внуке Чингисхана, при котором великая Монгольская империя достигла вершины могущества. Почти весь мир, вся Вселенная были покорены нашими предками. Это он, Хубилай, создал в Китае монгольскую династию Юань, это он сделал Пекин столицей мировой империи, это он построил величественный храм Неба. Хубилай был самым могущественным, самым богатым и щедрым человеком за всю историю человечества. В неурожайные годы он бесплатно кормил своих подданных. Это при нем порою начали применять в военных целях. Это он впервые в мире ввел бумажные деньги и вексельное обращение. Европа об этом узнала из книги Марко Поло, который многие годы служил у Хубилая послом особых поручений.

Бато-Доржо как-то говорил мне, что каждую свою новую книгу он вынашивает, как мать свое дитя. И я его понимаю. Это мучительный и радостный процесс. Конечно, я знаю, что он - великолепный огородник и садовод. Этому он научился на Дальнем Востоке у китайцев и корейцев. Он построил свой дом, вырастил достойных сыновей и, самое главное, вырастил свой сад. И помимо своей новой книги он на даче пишет и много интересных статей. Сейчас я перечитываю статью (или очерк) своего друга «Летние заботы дачника» и вижу, что мой друг в своей стихии.

Чингис ГОМБОИН,
член-корреспондент
Международной академии
информатизации,
заслуженный работник
культуры Бурятии и России.

УРДЫН УРДА САГТА...

Энэ жэлэй августын 27-до манай Эгэтын-Агаг нутагтай ульгэршэ үбгэн Эрдэнеев Рэгэн Эрдэнеевичэй уулзахаяа Үбэр Монголой Хүхэ хотын улсхоорондын университетэй ректорэй орлогшо Хүржэлтэ гэдэг эрдэмтэ багша - фольклорист, Буряадай эрдэмтэй Академиин ульгэрэй таһагыг дагша, диг-доктор Гунгаров Виктор Шагдарович, мун БАРК-ын вице-президент Баяртусев Бато Дугаржавович гэдэг зорижо ерээг.

Тэдэнэй гол зорилгонь гэхэдэ, хори буряадуудай ульгэр түүхэ, уг гарбал, ёһо заншал буулгажа абаха ёһотой болоно.

92 наһатай Рэгэн Эрдэнеевич хүндэтэ айшадыг халуунаар угтан абажа, эрлэмиень дүүрэнээр хангаба. Нэгэ часай туршадга «Хүхэдүүр Мэргэн» гэхэн ульгэрһөө нэгэ хэлэг түүрээгэтэйнь түүрээжэ үгэб. Хори буряадуудай 11 эсэгийн уг гарбал, мун 79 хухууруудын /хубуудын/ тооложо үгөө. Мун Рэгэн Эрдэнеевичэй өөршнэй уг гарбал 22 үе хүртээр тоологдог. Энэнь айшадыг ехэтэ гайхуулаа. Моринтой соло гууруулажа, Эгэтын дасан тухай урднын дуу дуулажа байха үгээнэ сагыг түүргэн ошоо гаа.

Рэгэн Эрдэнеевичэй ульгэрнүүд, онтохонууд олон гаа, хуу бултын буулгажа абахага, саг ехэ хэрэгтэй. Түгэсхэлдөө Рэгэн Эрдэнеевич хүндэтэ айшадагтаа дүрэ зурагаа буулгуулаа. Уулзалгадаа хургуулин директор Ж.Д. Басарова буряад хэлэнэй багша Ц.Х.Ж. Жамьянова хоёр хабаадалсаба.

П. ЭРДЭНЕЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.
Яруунын аймагай
Эгэтын-Агаг нутаг.

АРАДАЙ АМАН УГЫН АБДАРҮАА

Эрдэм бэлиг - эрхим баян,
Эдир залуу - дунда баян,
Эд зөөри - адаг баян.

Эрхим баян - эрдэм бэлиг,
Жэнхэни баян - ами наһан,
Һунгама баян -
хургаал заабари.

Үнэр баян - үри хүүгэд,
Дунда баян - дуун зугаа,
Адаг баян - адууһа мал.

Оюун бэлиг - ухаанай шэмэг,
Алдар соло - ажалай шэмэг,
Алта мүнгэн - абдарай шэмэг,
Хубсаһа хунар - бэсын шэмэг.

Ургамалай һайхан - эсэгэ,
Унаагай һайхан - хүлэгэ,
Эрын һайхан - габыяа,
Эхын һайхан - этигтэ.

Бэлиг - бурханай бэлэг,
Амжалта - ажалай аша.

Уһанай хүсэн - урасхал,
Агаарай хүсэн - һалхин,
Уласай хүсэн - хургаал,
Ухаанай хүсэн - хургуули.

Мүргэлэй хүсэн - маани мэгээм,
Сэдьхэлэй хүсэн - инаг дуран.

Бэрхыг һурахада,
бөөдэ амар,
Залхууге һурахада,
зондо зоболон.

Хошон үгэ хойморто,
Хорон үгэ хаяада.

Зөөлэн үгэ - зула,
Шэрүүн үгэ - шоро.

Худал хуурмаг -
һэшхэлэй дайсан,
Хаартын наадан -
хармаанай дайсан,
Архи тамхин - тамирай дайсан.

Талын хүн тэнигэр,
Уулын хүн огсом,
Хадын хүн хадар.

НЮТАГАЙ ШОГ ЗУГАА НАА

ИЗВИНИ...

30-40 жилийн саада тээ омог торюун наһандаа ябаһан анда хоёр нүхэдүүд колхозой энэ-тэрэ дархан ажал хэжэ ябадаг байһан гэһи. Үшөө һургуулиһи наһанда ябаһан бишье нютагайнгаа эдэ хоёр бэрхэ дархашуулые һайн мэдэхэб. Нэгэһини Радна гэжэ нэрлэһи байгаа, мүнөө наһа баранхай. Харин нүгөөдэни мүнөөшье сарюун, гомоотой үбгэжөөл шоргаяа үргэлзэхэй нютаг соогуураа хаа-яа гэнхэлжэ ябахань харагдадаг. Энэ наһажал хүнөө өөрөөнөө һураһыгүйд элээн тухай бэшэжэ байһан хадаа, бага ээргэһиё һань, нэрьһиё нюужа, Рампил гэжэ нэрэ үгэһүүб.

Зай, тингээд, Радна Рампил хоёрнай модошо дархашууд хадаа, хоюулан кабинагүй багахан улаан «Т-40» тракторта һуушанхай (билэ үхибүүд һонин шангаар дуу гаргадаг абыагаарынь «Пэд-пэд» трактор гэжэ нэрлэгшэ һэмди), хойноо энэ-тэрэ модо ашанхай үйлсөөр урагша-хойшоо үбэл-зунайһиё сагуудга харайлгажа, колхозой ажахын хото-хорёо, гэр-сарай заһажа, бариха гү, али нилээд сугтаа үнэргэһэн байха. Радна гэжэһи ажалдаа бэрхэһиё һаа, архи уужархбал, ходо хуугайлжа, хашхаржа ябаха, харин Рампилынь ехэ түргэн, яаруу хүн байха, энэ-гэрэ алдуу гаргажархбал, «Извини» гэһи ород үгэһи энэ хүндэ һанһиё олон һэн ха. Мүнөөһи сагта ород үгэһүүдые буряад арьяан соогоо хэрэглэхэмнай олтгүй олон болошонхой, харин 60-аад онуудаар уһан буряад хэлэй багахан гомсонсоо хүнэй ородоор «Извини» гэжэ гэгэһиё үшөө гайхалтай шэнги байһан. Рампил наһан соогоо хэды оло дахин энэ үгэсэ хэрэглэжэ ябаһан байгаа юм, бү мэдэе, харин хоёр дахин «Извини» гэһи үгэһиё баримтанһан үйлэ хэрэг тухай бэшэһүүб.

Нэгэ-тэрэ Радна, Рампил хоёр хабагаһи шулуу элблэһи Устойн эхиндэ модо отолго байтараа, доргоной дайралдаһабад. Тэрэни хүнүүдхэтэрьсэдэжэ, томо бэшэ шулууни доогур хоргодоһонгоо гэгэһи. Мяхан олзоборидо хүннэй хоёр һахы-һалаг боложо, нэгэһиниһи хүхээс,

Александр Лыгденов

нүгөөдэни лом баринхай гухашаржа мэдэбэд. «Рампил, доргоной гаража ерэхэдэ, ломороо буулгахаяал мэдээрэй, бичэнь эндэсэнь гадасаар хадхасав» - гэжэ Радна нүхэртөө хашхарба. Доргоһиёе булгаганажа, олгой яруу Рампил мэгдэхэдэ, ломороо няд байса Раднынгаа баруун хүлэһи барбаалайе бута сохижорхибо. Тэрэһиёһи хашхарад тэндэ һуушахада, Рампил «Извини, нүхэр, извини» - гэжэ нүхэрөө тойроод үнэжэ байгаа һэн ха.

Хоёрдохор гэхэдэ, эдэ хоёр анданүхэдүйн нэгэһиё һонин зунай сагта нютагаһаа гэхолоһон хонин отарай хото заһажа, хоюуланһаа нилээд тэндэ байршаһан гэһиэд. Эдихэ хоолойногоо дуушахада,

трактораараа центр ошоһон Радна үдэшлэн тээ ерэхгүй. Харин үглөөдэрынь үүр хираанаар «пэд-пэд» гэһи үнннөө наһа танил зөөлэн болошонхой тракторай абыан хоолоһоо дуулдажа, Рампилыёе нэрэбэ, хүл дэрэнь бодхообо. «Т-40» тракторай шанга абыан ба Рампил дуу дуулаһан аялга аягай уудам буряад талаа үргэһиёһи нэрэбэ, эртын түрүүһи булжамууруудыёе тэнгэри өөдэ туужа байба. Ойлгосотой, энэ нүхэрэй бүхэл һүндөө унтангүй архилаад, энэ бусажа ябана гэһи. Гэгэһиёе, Рампил һогтуу нүхэрэйнгөө тракторһаа буужа ерэхэдэ сухалдабагүй, юуб гэхэдэ, тэрэнь эдихэ хоол элбэгээр асархаһаа гадна энгэр сооһоо нэгэ шэл «соткыс» гаргаба (60-аад онуудаар нимэ нэрлэһи хараарх балдаг һэн, мүнөө тон нимэ шэлтэй архине «чекушка» гэжэ нэрлэдэг ха)

«Рампил, чиним хоосоор унтажа, гэдэһи доторч хорчоножо байну-у? Хулгын дээ намайгаа, бичэнь центр очосон хадаа нэгэ дахин сайн гэгээр гүбижэрхөө. Зүгөөр чамайгаа мартаагүйв, хараач энэ шэлтэй архи! Энэ харанууч, үхэри мах, түргэн шүл гаргаж ууял, ой-е, тархин тээрхээ байна» - гэһээр Радна зуналанган гэгээрэ орожо, хабтагай модоор түхээрһи орон дээрэ тарайса хэбтэһэбэ.

«Хаа-яа чаашань, энэ Раднаас, хүшишэһи Рампил тэрэ дороо газар гал түлжэ, шүлэ шанажа захалба, - Хашартай, хэээлдэч дуусагүй, модоор поподлоһон колхозой хүндэ ажал, заханч бэл амарж, амтатай шүл, архи барихада яачаха юм?»

Рампил газар тухашаржа, харин гэгээр хэбтэһи Раднын дуу дуулаһань, шашахань шангадажал байна. Болзор сагайнгаа ерэхэдэ, шүлэһиёе бусалжа, Рампил нүхэрөө дуудба. Тэмтэрэ тэмтэрһээр арайһиёе гэжэ гэгээрэ гаража ерэхэн Радна столдо һууба. Шүлэ халбагдахынгаа тэндэ: - Зай, Радна, тэрэ соткоо гаргаач - гэжэ хуугарһи Рампил аял дуугархада, хэлэ амаа залгижархихан, хоёр нюдээ бөөһтүүлшэһи нүхэрһи - Чи... Рампил, тэрэ архи уугаад яахач даа, эдүүр байн шөннбч. Бичэнь бичэнь... ехэ мангариайв... бэем муу... саял тэрэһиёе уужа дуусаав, извини, нүхэр - гэбэ гэ һэн ха.

Һүбэлгэн һонор һогтуушуу

Урда удэрынь хурим түрэ болоһон байгаа юм гү, али найр наадан гү, мүнөө болоһон хойно хэн мэдэхэб, нэгэ-тэрэ үглөөгүүр гурбан үүри хубүүд нэгэһидэ сугларшаба гэһиэд. Баһал мүнөөһи мангар, толгой муу

гэгэһиёһи үзэгдэб) хаа. Мүнөө 50-нин хашаанда ороод ябаһан нютагайнгаа хубүүдые ехээрһиёе муушалхаа һанангүйб, үшлэ болоһон ушар гэһи ааб даа, мүнөө архи, тамхи барагаар барилда, гурбуудан яһала бэрхэ ажалша хубүүд байха, нэгэһини намда тон дутын түрэлһи юм, гэгэһиёе, гэгэһиёе... Хүнэй наһан ута даа, ямарһиёе ухаатай, тэнгэһиёе хүнэй харгы зам дээрэ тэнгэһиёе, таатай зохидһиёе ушар үзэгдэлүүд олоор дайралдажа байдаг гэһи ааб даа. Эдэ хубүүдхээ эргэһиёе мүн дэ худисэй гуйһал, гурбуудандың Гунгаа, Гэнин, Гатаб гэжэ нэрнүүдые үгөөдхихүү.

Зай, тингээд, Гунгааһиёнда мүнөө сагта һуужа һууһан урбан хүйхэрүүд хаанһаа нэгэ хахалды оложо толгойгоо заһахаб гэжэ гунгай бодолдо абтажа, уруу-дуруу бололдонод, хоһон сай һоросогонод. Гунгаагай һамган яагаһи һаа, эдэлдэ архи гаргахгүй, «газашаа гаража тоһилотгы, арилагты» гэгэһиёе бэшэ. Гэгээр гэгээр эзэһи мангартай тархи соо ямар сээһи бодол орошоо хаб, һорнишоһон нюдэһи нэгэжэ, гал согтой боложо, хоёр нүхэд тээшэ эмнэ-эмнэ гэгэб.

«Пээ, Цэрэгма, Гатавманай хара багаасаа наһа эжы, авотойгоо мал ажал сайн хэж сурсон хадаа, өөрөө тэдэһи эмнэж, засаж сурочонхан юм байн, бигсаял мэдэж байна», гэжэ һамганһаа хашхарба.

Гэр соогуураа тухашаржа, сүлөөгүй ябаһан сухалтайшаг Цэрэгма халта зог татан байтараа: - Нэрэч, Гатав, миннеч ухаан оросоһоо наһи мэдэхэдэ, танайһи, чи өөрөөч ходо мал ажалда ажалланат Зув, мал засаж олоо сурсон байхач. Ой-е-е, үшгэ элдэр-уржодорон золигон эрэ гахайманһаа азаргасаж, ханша-хорёогоо элдэһи наһа болоһон, юумэч эдихэ болёод байна, мүнөө һүн хуугайлж хүни, хүршээрөөч унтуулавгүй. Үнэглэдэһи ветврач Ханда хайшаа очоо юм, олодогүй, олоолнүхэдтэйгөө, Гунгаа, очожо тэрэ золигон гахайгай засаат, номгоруулаат, хүлэһиёе гэжэ хүршээрөөсөө нэгэ халды олож үгэһиёе гэгэб. Алиһиёе хүндэһи «а»-һиёе гэжэ дуугаржа үрлэдэгүй Гатаб эндэ юмнэй боложо байһиёе гэгээр ойлгожо, «чадахав, чадахав» гэгээр, хүшишэһи нүхэдтээ хутага хурсадажа, газашаа гарабад. Нэрээрһиёе, наһан соогоо тоолоһогүй оло дахин малай эмнэлгэ гэгэһиёе хаража үзэһи. хабаалдажа, ветврач, зоотехнигүүдтэ туһалалсажа ябаһанһиёе һаа,

Гатаб өөрөө нимэ операциг гэгэһиёе малда оройдоһиёе хэжэ үзөггүй байһан. Зүгөөр хулёөгэй малһан буряад аралай хубүүдэй аһиниһиёе нимэрхүү ажалһаа арсажа, айжа тинмэ арамхан абахагүйд ха, тинмэһээ Гунгаа, Гэнин хоёр Гатабтаа ехэнэйдажа, гурбуудан томо болоһон азарган поршоһиёе шашхуула шашхуулаһаар заһаад тэндэһи хаяба.

Сэрэгмаһан табихан хахал нил архиһиёе тэрэ дороо уугдаа һэнбээ.

Хүйюун болоһон хубүүдүүд газар гараба. «Жу-баад, манайдатнай засагдахаар боложо байсан томохон тугал байха, очоо» - гэжэ зүрхэ ороһон Гэнин нүхэдтөдуралахаба. Мүнөөһи хүйхэр зугаагаар Гэнинэй һамган Бутылмагай толгой эрьюулжэ, тугалһиёе саһаа урид заһалдаһаба, үшөө нэгэ хахалһиёе уугдаба.

Пөөргөө һогтожо эхилһэн хубүүдүүд Гэнинэйһиёе газашалба. «Хаана энэ-тэрэ гэгээр юун хахал литр бэдэрлэгэһи байхав, манайдаа очожо гахайгымнай засы, гурван гахайнуудаас засагдаха нэгэ олдохо доо» - гэжэ нүхэдтөө хүндэлүүлжэ гараһан, энэ үдэрэй гайтайхан «ветврач» боложо байһан Гатаб Гэнин, Гунгаа хоёроо гэгээрэ уриба эдэ «Һүбэлгэн һонор, ухаатай» һогтуушуул Гатабтайһаа һамган Гэрэлмагыһиёе мэхэлжэ юу ялаха һэм. Гансал энэ удаагуур «ветврач» хүннэй гэгээр эзэн Гатаб бэшэ, эртэ үглөөгүүр эгээ түрүүлжэ хоёр нүхэдтөө эмнэ-эгэһи байжа энэ хүйхэр ябалдай эхлэ табигша Гунгаа өөрөө болоһон байгаа һэн. Бэшэ саашаа салшажа гараһан зугаанһиёе аһиһиёе айлайда тон алһи байһан гэжэ мэдэе.

Гатаб нүхэрэйнгөө гэгээр газаруурхи ажалда тон бэрхэ байдаг хада, гоё байһан Гэрэлмагай эдэлүүлжэ гэжэ тэрэ муухай хашаа хорёо тээшэ дүтэлхэһөө байха, хэды, ямар гахайтайгаашье мэдэхгүй һэн тинмэһээ архин һогтуу анд нүхэдтэ бэшэ һамгадуудтэ оробол бүри муухайгаар мэхэлүүлбэ: - эршүүл гэгээр тэ саанаханахи хашаа соо байһан гурбан эмэ гахайнуудай нэгэһиёе барижа, минн тэндэһи шашхуулжа-шашхуулжа табиха. Гатабтаа баярые хүргэжэ гурбадахи хахалдые ууһаниһи тэрэ гэгээр.

Үглөөдэрынь болобо Гунгаагай гахай, Гэнинэй тугал хоёр «бурхандаа» мордоһон байба.

наадажа байһан туяа соогуур, сагаан торгон хадагаар һэбинһэндэ аалиханаар нийдэжэ ябашабад.

Һоно шубууд һууһан заңдаа. Хүн шубуудыёе хараһандаа нэгэ хэды бодолгодо абтан хэбтэһэрэ:

«Би агнаһаа ерээ хүм гүб, али үгы гү, - гэжэ буугаа аалиханаар үргэжэ, хөөрсөгнэдэжэ байһан шубууд тээшээ шагажа - шагажа шабхаяа дараба. Буумни һүрбэгүй, һомынь абажа, ондоо һомо хээд, дахяад буудаха гэгэһиёе, һүрхөөр бэшэ. Ингэжэ табан һомо нэгэ хэды шубууһиһи намайе обөөржө, ямар нэгэ абыа үгөөд хоюулан нара гараха зүг тээшэ,

болоо гэгэһиёе, һомонууда бараниһиёе гаргаад, харажэ хэбтэһи, ара бэһиёе хүйтэ даажа, хүнэй нэгэ һөөддэгир хоолойгоор дуугарх дууддаба:

«Хубаариешни ху үсэгдээр үгөө һэм, ху шубуунай нийдэһи харгыгаа ябахадатнай болохо, - гэжэ абыан дууддаба. Толгойһи үнэ үрзэжэ, гэдэргэ хараһиёе бэсдэ хубхэ уршаһан хоёр метрһээ үдүүтэй үтэлһэн хү шэнги юумэн саашалжа гүбөөгэй саана ороһондо болобо. Айһандаа бурханда мургээр машинһи харгыд гаража, түргэн гэр тээшэ өшхөлбэб. Агнаха гэгэһи амандаа асархагүйб гэжэ тангариг үгэһөөр, гэгээр наһаата болон һуунаб. Иим юумэ наһандаа хараагүй нам гайхалтайһиёе, айхаарһи байгаа һэн. Нэрээрһиёе горад нүүхэһиёе урдахана үгээр гэгээр юумэһээ Хангай үгөөл юм даа, тинн хүнэй наһа хомхой гэгэһиёеһи энэ болон. Энэһиёе зүбтэй. Зарин агнууһанда Хангайн эзэн мандагар томо буга болоо харагдадаг гэжэ дуулаһиёе һэ Теэд энэ хараһан, дуулаһан тобоһоло хээдэмни, Хангай эзэн болоно хэбтэһи. Энэ ушараа нэгэһиёе хүндэ хэлэнгү хойто үглөөһиёе автобус һуужа, түмэр харгын түбэргөө соогуур, түб хотын хүлгөө соогуур мүнөөһиёе амар мэн һуугданал даа.

Элбэг Манзаров

ХАНГАЙН ЭЗЭН ХЭЛЭЭ ҺЭН

Тобшолон хэлэхэдэ, нэгэ үдэр соо нэгэ гүрөөһи, хоёр зэрлиг галуу, метр үлүүтэй тула заһаһа Хангай үгэжэрхибэ. Намайе ехэ хөөрүү, дэгдэ буудаха хүн гэжэ бү һанаарайт. Үлбэргэ онтохондо хэлэгдэхэдэ гэрээрнай мяхан, заһан дүүрэн, хүршэ айлуудаа һамганһаа дууджа, мяха заһанһаа хубаалдаба.

Иимэ заншалтай бэлэйбди. Теэд хүнэй наһан хомхой, хээсэ гэгшэ һэм мэдэжэ ха юм даа. Хойто үглөөһиһи үүрэй сайхын тэн багаар, баһа агнангаа шубуушалха дурамни хүршэбэ. Минни шотаг Түхэнэй аймагай Хойто Гол һуурида оршодог. Тойроод хада уула, ой тайга, уһа горхон, нуур нуга... Хэды баян Хангай шотагтай хүн гэгшэбид энэ дэлхэйдэ. Бага заахан ябахадамни бүриһиёе ан гүрөөһөөр элбэг лэ бэлэй даа, дулаан оройной шубууд дүүрэн ержэ, дальбараануудаа хүмүүжүүлхэ, заһа хахуулар барихагүйш, улаан бургаһаар урьха хээд, дархи доро хэбтэхэдэнь, татажа гаргаһа

бэлэйбди. Харин һүүлэй үедэ мелиораци хээбди гэжэ газар уһыемнай яра шарха боложо, шотагай шарайгүй болгожорхөөл даа, хайран газарыёе. Тиин «Ехэ уһаяа» зайгаад (шотагай нэрэ) аалиханаар гэгшэжэ ябахадамни, тээ холоһоно һоно шубуудай ширшаганалдаха дууджа, марьяһаар аалихан дүтэлбэб. Арбаад гаран шубууд апрель һарын һүүл багаар, аглаг хайхан уһанай нугалаада, хабарай хатар наадажа байһандал хөөрсөгнэдэһи. Уһанай эрьсдэ мүлхи мүлхиһөөр дүтэлжэ, буугаа бэлэн хээд шагажа хэбтэһи, хоёр хуи шубууд һалхар үлэһи, хамар доромни уһа хаха зүһөөр ержэ һуушабад. Һоно шубуудыёе мартагдажа, хуи шубуудыёе ойроһон дүтэ хараагүй намда гоё хайхан концерт, хатар наада хараһандал үзэгдөө бэлэй. Тиин нэгэ хуи шубууһиһи намайе обөөржө, ямар нэгэ абыа үгөөд хоюулан нара гараха зүг тээшэ,

Ангууша зоной агнаһаа гараханаһи урда «Хангайдаа» сэржэм үргүүлжэ байһиёе хэды хараһан байхаб. Минни баабай ангууша һэн тула, энэ журам нэгэһиёе алдаагүй бэлэй. Би бага наһанһаань баабайгаа дахажа, уула хадаар, ой модоор, бордойго болбосорходоо, гансаараашье, нүхэдөөрөөһиёе нилэһи лэ агнажа, олзотойһиёе ердэг һэм. Ангууша хүн гэһи хатуу зүрхэтэй, шүрбэлһи шүрэн, һүрдэхэ айхыёе мэдэхгүй, нэгэ үгөөр «баатар» хүн агнадаг лэ даа. Теэд яахачини. Хүнэй сэдхэлэй хубшэрхэй, хүн бүхэндэ оорынхээрээ таталуулжа байдаг ха юм даа. Ойлгохо, мэдэхэ бүридшэ инаг дуран ердэг, байгаалияа ямар нэгэ ондоо нодоор харахаш, ан гүрөөһидыёе хайралаха, гамнаха мэтэ бодолнууд үлхэлдэһөөр бүрилдэдэг.

Ингэжэ би ехэ болоходо агнаха, алаха гэгшэ нүгэл гэжэ ойлгоод, буугаа холо хуряһан байгааб.

Уданшьегүй һамга абажа, шотаг дээрэ нэгэ һууһанай удаа, горад нүүхэ баатай болоо һэмди. Нютагаһаань нүүжэ гараһынгаа урдахана, юуцэдшэб буугаа харахадаа, агнаха дурамни хүршэбэ. Хожом хойно хээсэ агнаха сүлөө олдохоб даа гээд, сэржэмээ үргэжэ, модо руу гарабэм...

Теле...
Новос...
Земл...
Камен...
2-я сер...
С-лев...
Библи...
Новос...
Омар...
мелод...
рия...
Паран...
репорт...
Добры...
Новос...
Один д...
Царь г...
«Везер...
рия...
Больш...
Вечер...
дом)...
Однако...
Русски...
«Земля...
«Слабо...
Время...
«Пятый...
Кремль...
вок к вл...
Ночное...
Цивили...
Лоренц...
ком сер...
Утро Бу...
08.50, 09...
09.00, 10...
252

ПРОГРАММА ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Понедельник, 8

ОРТ
 00 Телеканал «Доброе утро»
 00 Новости
 05 «Земля любви». Сериал
 15 «Каменская: Игра на чужом поле». 1-я серия
 30 Документальный детектив Библиомания
 30 Новости
 35 Омар Шариф и Катрин Денев в мелодраме «Майерлинг». 1 с.
 45 «Блокпост отца Назария». Спецрепортаж
 50 Добрый день
 55 Новости
 00 Возможно все
 05 Звездный час
 10 «Возвращение Будулая». 3-я серия
 15 Большая стирка
 20 Вечерние новости (с сурдопереводом)
 25 «С легким паром!» В гостях у Михаила Евдокимова
 30 «Земля любви». Сериал
 35 Жди меня

22.00 Время
 22.30 «Пятый угол»
 23.40 Независимое расследование
 00.30 Ночное «Время»
 00.50 «На футболе» с Виктором Гусевым
 01.35 Эрик Робертс в боевике «16-й отдел»

РТР

БГТРК
 07.35 Утро Бурятии
РТР
 07.50, 08.50, 09.50, 10.50 Вести-Москва
 08.00, 09.00, 10.00, 11.00 Вести
 08.15 «Верность любви». Телесериал (Италия)
 08.45 «Православный календарь»
 09.15 «Телепузики»
 09.40 Семейные новости
 10.15 «Экспертиза РТР»
 10.30 «Москва-Минск»
 11.15 Комедия «За витриной универмага».
 13.00 Вести
 13.30 Сатирический киножурнал «Фитиль»
 13.50 Детектив «Кобра». Фильм 2-й. «Черная кровь». 1-я часть
 15.30 «Что хочет женщина». Ток-шоу с Klarой Новиковой и Еленой Яковлевой

16.00 Вести
 16.30 «Шальные деньги». Телесериал (Бразилия)
 17.25 «Дикий ангел». Телесериал (Аргентина)
 18.20 Премьера. «FM и ребята». Молодежный сериал
 19.00 Вести+Подробности
БГТРК
 19.30 «Олоной багша». Профессор Бабу-Доржо (Борис) Батоев
 20.00 Байгал
 20.15 Прогноз погоды
 20.17 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
 20.21 Гороскоп
 20.25 «Буряад орон». Худ.-публ. программа
 21.00 «Профессионалы»
 21.20 Подробно и обстоятельно
 21.30 Республиканские новости
 21.50 Прогноз погоды
 21.52 Гороскоп
РТР
 22.00 Вести
 22.35 Местное время. Вести-Москва
 22.55 Вечерний сеанс. Премьера. Дэвид Суше в детективе «Пуаро» Агаты Кристи. «Смерть лорда Эджвара»
 01.00 Вести+Подробности
 01.30 Местное время. Вести-Москва
 01.45 Последний сеанс. Остро сюжетный фильм «Без срока давности». 1986 г.
 03.30 «Спорт за неделю»
 04.30 Прогноз погоды

Тивиком

Профилактика до 16.30
 16.30 VideoГид
 16.45 Жизнь без риска
 17.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
 17.30 М/с «Мурашки»
 18.00 М/с «Кот по имени Ик»
 18.25 «Музыкальные поздравления»
 18.55 Сериал «Чертенюк»
 20.00 «24». Информационное обозрение.

20.30 «Сейчас»
 21.00 М/с «Симпсоны»
 21.30 Триллер «Очевидец»
 23.40 Премьера на канале: «Золушка в сапогах»
 01.00 «24» Инф. обозрение
 01.30 Телеспецназ
 01.45 Футбольный курьер

Ариг Ус

Перерыв до 17 часов
 17.00 «Вы - очевидец»
 17.45 Победоносный голос верующего
 18.15 «Забывтый полк» с Е. Кириченко
 19.15 Музыкальный подарок
 19.40 То, что надо!
 20.00 «Сейчас»
 20.25 «Восточный экспресс»
 20.40 Метеопрогноз
 20.45 Формула успеха
 21.10 Итоги с Е. Киселевым
 22.30 Т/с «Бандитский Петербург»: «Крах Антибиотика», 8 с.
 23.30 «Тумэр морин» предлагает
 23.35 «Восточный экспресс»
 23.50 Метеопрогноз
 23.55 Катастрофы недели
 00.35 Том Хэнкс и Брюс Уиллис в фильме «Костер Тщеславия»

ОТВ

17.00 М/ф «Супермен»
 17.30 М/ф «Сильвестр и Твити»
 18.00 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
 19.00 «Первое свидание»
 19.30 Комедия на СТС: «Чудеса науки»
 20.00 Комедия на СТС: «Веселая компания»
 20.30 Клип-презент
 20.50 Товарный ряд
 21.00 Т/с «Охотники за Древностями»
 22.00 Кино на СТС: «Танцует хип-хоп»

НТВ

08.00 «Сегодня»
 08.25 «Криминал»
 08.30 «Впрок»
 08.40 «Афиша»
 08.50 «Наши любимые животные»
 08.55 Премьера НТВ. «Пять минут с Новоженным»
 09.00 «Сегодня»
 09.15 «Карданный вал»
 09.25 «Большие деньги»
 09.35 «Криминал»
 09.40 «Пять минут с Новоженным»
 09.50 «Наши любимые животные»
 09.55 Криминал. «Чистосердечное признание»
 10.25 «Служба спасения»
 11.00 «Сегодня»
 11.20 «Намедни»
 12.35 «Кухли»
 13.00 «Сегодня»
 13.20 «Наши любимые животные»
 13.25 Наше кино. «Жили три холостяка». 1 серия
 15.00 «Сегодня»
 15.25 «Криминал»
 15.35 «Большие деньги»
 15.45 «Афиша»
 15.55 Сериал. «Салон красоты»
 17.00 «Сегодня»
 17.30 Наше кино. И. Калныньш, А. Самохина, И. Бочкин и А. Тихонова в фильме «Взбесившийся автобус»
 19.45 Сериал «Дальнбойщики»
 21.00 «Сегодня»
 21.30 «Карданный вал»
 21.40 «Алчность»
 22.35 Сериал «Скорая помощь»
 23.40 «Криминал»
 24.00 «Сегодня»
 24.35 «Герой дня»
 24.55 «Третий тайм»
 01.55 «Дневник Лиги Чемпионов»
 02.35 Гордон

Осенний сезон на "Верхней Березовке"
 Панионат "Верхняя Березовка" приглашает гостей и жителей республики отдохнуть и поправить свое здоровье.

Вторник, 9

ОРТ
 Телеканал «Доброе утро»
 00 Новости
 05 «Земля любви». Сериал
 15 «Каменская: Игра на чужом поле». 2-я серия
 30 «С легким паром!» В гостях у Михаила Евдокимова
 35 Библиомания
 30 Новости
 35 Омар Шариф и Катрин Денев в мелодраме «Майерлинг». 2-я серия
 45 «Паранджа для Гюльчатай». Спецрепортаж
 50 Добрый день
 55 Новости
 00 Один дома
 05 Царь горы
 10 «Возвращение Будулая». 4-я серия
 15 Большая стирка
 20 Вечерние новости (с сурдопереводом)
 25 Однако
 30 Русский экстрим
 35 «Земля любви». Сериал
 40 «Слабое звено». Игровое шоу
 45 Время
 50 «Пятый угол»
 55 Кремль-9. «Лаврентий Берия: Рынок к власти»
 00 Ночное «Время»
 05 Цивилизация
 10 Лоренцо Ламас в приключенческом сериале «Угол атаки»

08.15 «Верность любви». Телесериал (Италия)
 08.45 «Православный календарь»
 09.15 «Телепузики»
 09.40 Семейные новости
 10.15 «Экспертиза РТР»
 10.30 «Про всех на свете». «Крот и телефон». М/ф
 11.15 Сериал «Семейные тайны»
 12.10 Диалоги о животных
 13.00 Вести
 13.30 «Санта-Барбара». Телесериал (США)
 14.25 Телесериал «Возвращение в Эдем»
 15.30 «Что хочет женщина». Ток-шоу с Klarой Новиковой и Еленой Яковлевой
 16.00 Вести
 16.30 «Шальные деньги». Телесериал (Бразилия)
 17.30 «Дикий ангел». Телесериал (Аргентина)
 18.20 Премьера. «Простые истины». Телесериал
 19.00 Вести+Подробности
БГТРК
 19.30 Детское время. Мультфильм
 19.40 ТВ-фонд представляет «Союзное вече»
 20.00 Байгал
 20.15 Прогноз погоды
 20.17 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
 20.21 Гороскоп
 20.25 Улгур
 20.50 «Охрана. Вневедомственная общава»
 21.00 Дела деревенские
 21.20 Из золотого фонда БГТРК
 21.30 Республиканские новости
 21.50 Прогноз погоды
 21.52 Гороскоп
РТР
 22.00 Вести
 22.35 Местное время. Вести-Москва
 22.55 Сериал «Семейные тайны»
 23.55 Авторская программа «Кавказский крест». Часть 1-я

01.00 Вести+Подробности
 01.30 Местное время. Вести-Москва
 01.45 Фантастический фильм «Они живы» (США). 1988 г.
 03.35 Прогноз погоды

Тивиком

08.00 М/с «Икс-мен»
 08.30 М/с «Кот по имени Ик»
 09.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
 09.30 М/с «Мурашки»
 10.00 «24» Инф. программа
 10.15 Телеспецназ
 10.30 «Футбольный курьер»
 11.00 Фильм «Очевидец»
 13.30 «Случайный свидетель»
 14.00 «24» Инф. программа
 14.15 «Телемагазин»
 14.45 REN TV - 10 лет
 15.45 Фильм «Золушка в сапогах»
 17.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
 17.30 М/с «Мурашки»
 18.00 М/с «Кот по имени Ик»
 18.25 «Музыкальные поздравления»
 18.55 Сериал «Чертенюк»
 20.00 «24» Инф. обозрение
 20.30 «Сейчас»
 20.55 «Жизнь без риска»
 21.00 М/с «Симпсоны»
 21.30 Драма «Салемские ведьмы»
 00.00 Премьера на канале: Фильм «Гипноз»
 01.00 «24» Инф. программа
 01.30 «Телеспецназ»
 01.45 «Иллюзион». Фильм «Дипкурьер»

Ариг Ус

08.00 «Восточный экспресс»
 08.15 Метеопрогноз
 08.20 «Сейчас»
 08.50 Тушите свет
 09.00 «Тумэр морин» предлагает
 09.05 Дорожный патруль
 09.20 «Грани»
 09.50 Спорт. Метеопрогноз
 10.00 Д. Джонсон в т/с «Детектив Нэш»

ОПТОВО-РОЗНИЧНЫЙ ЦЕНТР «БАЙКАЛ»

у.л. Сазыгиной, 8 а, ост. «ПОШ», с обратной стороны Геолог. института, тел.: 33-43-86, ул. Гагарина, 37. Тел.: 26-30-87 (напротив магазина «Юбилейный») РАБОТАЕМ БЕЗ ВЫХОДНЫХ

Блаженный грибок (детск., варска.) г. Москва, (иные цены)	58 руб.
Мужские теплые боски: взрослые, трико х/б, детское, взрослое.	78 руб.
Калитки х/б, г. Москва, г. Смоленск	от 14 руб.
Калитки ш/ш, 3 шлово, г. Москва, г. Смоленск	от 20 руб.
Калитки взрослые, женские, г. Москва, г. Смоленск	от 3 руб. 90 коп.
Калитки х/б детские (все размеры), г. Москва	от 6 руб.
Носки х/б, ш/ш детские, взрослые мужские, г. Санкт-Петербург	от 178 руб.
Рейтузы детские, женские, г. Москва	
Салопы суровые, г. Омск, детск., жен. и муж., с мехом	
Обувь комнатная детская, мужская, женская, (иные цены)	
Подсаживши - 2,5 руб., носки взрослые - 9 руб., чулки взрослые - 12 руб.	
Салопы кирзовые, г. Москва	от 250 руб.
Салопы и штаны зимние мужские с искусственным и натуральным мехом, г. Новосибирск	от 698 руб.
Салопы зим. женские, 15 моделей, г. Челябинск, г. Новосибирск	от 798 руб.
Туфли кожаные муж., дет., 20 мод. Нов., Челябин.	от 498 руб.
Кроссовки детские, взрослые 10 мод. Нов., Челябин.	от 230 руб.
Обувь резиновая (салопы детские, женск., мужск., рыбацкие)	от 118 руб.

Бриджес: «Главный свидетель»
 11.00 Формула успеха
 11.25 Т/с «Битлз. Антология: часть 4»
 12.35 Спорт
 12.40 День за днем
 13.00 «Сейчас»
 13.15 День за днем
 13.30 Сейчас
 13.40 Тушите свет
 13.50 Назло
 Перерыв до 17.00
 17.00 Т/с «Женщина с характером», 14 с.
 17.30 Дорожный патруль
 17.45 Победоносный голос верующего
 18.15 100 чудес света: «Африканская Одиссея»
 19.25 Муз. подарок
 19.45 Киноподробно
 20.00 Сейчас
 20.25 «Восточный экспресс» Метеопрогноз
 20.45 «Право знать»
 20.55 Формула успеха
 21.15 Премьера: П. Новиков в детективном т/с «Крот» 1 с.
 22.20 «Тумэр морин» предлагает
 22.25 Т/с «Улицы разбитых фонарей»: «Погоня за призраком»
 23.40 «Восточный экспресс»
 23.55 Метеопрогноз
 00.00 «Сейчас»
 00.35 Спорт.
 00.40 Премьера: «Соловьиная ночь»

ОТВ

17.00 М/ф «Супермен»
 17.30 М/ф «Сильвестр и Твити»
 18.00 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
 19.00 Шоу-бизнес
 19.30 Т/с «Чудеса науки»

НТВ

08.00 «Сегодня»
 08.50 «Криминал»
 09.00 «Сегодня»
 09.15 «Впрок»
 09.25 «Наши любимые животные»
 09.30 «Пять минут с Новоженным»
 09.35 «Афиша»
 09.40 «Карданный вал»
 09.45 «Большие деньги»
 09.55 Сериал «Дальнбойщики»
 11.00 «Сегодня»
 11.20 «Большой секрет для маленькой компании». Программа Л. Новоженнова.
 12.25 «Путешествия натуралиста»
 13.00 «Сегодня»
 13.20 Наше кино. «Жили три холостяка»
 15.00 «Сегодня»
 15.25 «Криминал»
 15.35 «Большие деньги»
 15.45 «Афиша»
 15.55 «Салон красоты»
 17.00 «Сегодня»
 17.25 «Профессия-репортер»
 17.50 Мир кино. Д. Чан в боевике «Покровитель»
 19.45 Сериал «Дальнбойщики»
 21.00 «Сегодня»
 21.30 «Алчность»
 22.25 «Скорая помощь» (США)
 23.30 «Криминал»
 24.00 «Сегодня»
 24.35 «Герой Дня»
 24.55 Гордон

Среда, 10

ОРТ

- 07.00 Телеканал «Доброе утро»
10.00 Новости
10.15 «Земля любви». Сериал
11.15 «Пятый угол»
12.20 Русский экстрим
12.50 Библиомания
13.00 Новости
13.15 Олег Жаков и Лев Пригунов в остросюжетном фильме «Без права на ошибку»
15.00 Добрый день
16.00 Новости
16.15 Семь бед - один ответ
16.34 Программа «100%»
17.00 «Возвращение Будулая». 5-я серия. Заключительная
18.00 Большая стирка
19.00 Вечерние новости (с сурдопереводом)
19.15 Однако
19.25 Смехопанорама Евгения Петросяна
20.00 «Земля любви». Сериал
21.00 «Кто хочет стать миллионером?» Телеигра
22.00 Время
22.30 «Пятый угол»
23.40 Как это было. Трагедия в Лужниках. 1982 г.
00.30 Ночное «Время»
01.00 Формула власти. Президент Финляндии

РТР

- 01.35 Приключенческий сериал «Угол атаки»
БГТРК
07.25 Утро Бурятии
РТР
07.50, 08.50, 09.50, 10.50 Вести-Москва
08.00, 09.00, 10.00, 11.00 Вести
08.15 «Верность любви». Телесериал (Италия)
08.45 «Православный календарь»
09.15 «Телепузики»
09.40 Семейные новости
10.15 «Экспертиза РТР»
10.30 «Где ты, мой конь?», «Крот в зоопарке». М/ф
11.15 Сериал «Семейные тайны»
12.10 Диалоги о животных
13.00 Вести
13.30 «Санта-Барбара». Телесериал (США)
14.25 Телесериал «Возвращение в Эдем»
15.30 «Что хочет женщина». Ток-шоу с Кларой Новиковой и Еленой Яковлевой
16.00 Вести
16.30 «Шальные деньги». Телесериал (Бразилия)
17.25 «Дикий ангел». Телесериал (Аргентина)
18.20 Премьера. «Простые истины». Телесериал
19.00 Вести+Подробности

- 21.20 Подробно и обстоятельно
21.30 Республиканские новости
21.48 Прогноз погоды
21.50 Мир прессы

РТР

- 22.00 Вести
22.35 Местное время. Вести-Москва
22.55 Сериал «Семейные тайны»
23.55 Союз бывших. Д/ф «Узбекистан»
01.00 Вести+Подробности
01.30 Местное время. Вести-Москва
01.45 Последний сеанс. Остросюжетный фильм «Круги на воде»
03.20 Горячая десятка
04.15 Прогноз погоды

Тивиком

- 08.00 М/с «Икс-мен»
08.30 М/с «Кот по имени Ик»
09.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
09.30 М/с «Мурашки»
10.00 «24» Инф. программа
10.15 «Телеспецназ»
10.30 М/с «Симпсоны»
11.00 Фильм «Салемские ведьмы»
13.30 «Случайный свидетель»
14.00 «24» Инф. программа
14.15 «Телемагазин»
14.40 «Жизнь без риска»
14.45 «REN TV - 10 лет»
16.05 Фильм «Гипноз»
17.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
17.30 М/с «Мурашки»
18.00 М/с «Кот по имени Ик»
18.25 «Музыкальные поздравления»
18.55 Сериал «Чертенок»
20.00 «24» Инф. программа
20.30 «Сейчас»
21.00 М/с «Симпсоны»
21.30 Триллер «Двойное ограбление»
23.40 Сериал «Серебряная свадьба»
01.00 «24» Инф. канал
01.30 «Телеспецназ»
01.45 «Иллюзион». Фильм «Че!»

Ариг Ус

- 08.00 «Восточный экспресс»

- 08.15 Метеопрогноз
08.20 «Сейчас»
08.50 Тушите свет
09.00 «Тумэр морин» предлагает
09.05 Дорожный патруль
09.20 «Грани»
09.50 Спорт. Метеопрогноз
10.00 Т/с «Детектив Нэш Бриджес» «Охота»

- 11.00 Формула успеха
11.25 «Один день» с К. Набутовым
12.00 Сейчас
12.15 День за днем
12.30 «Сейчас»
12.35 Спорт
12.40 День за днем
13.00 «Сейчас»
13.15 День за днем
13.30 «Тумэр морин» предлагает
13.40 Тушите свет
13.50 Назло
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с «Женщина с характером», 15 с.
17.30 Дорожный патруль
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 100 чудес света: «Среди диких шимпанзе»
19.20 Муз. подарок
19.40 «То, что надо!»
20.00 «Сейчас»
20.25 «Восточный экспресс». Метеопрогноз
20.45 Формула успеха
21.10 Т/с «Крот», 2 с.
22.15 «Тумэр морин» предлагает
22.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей»: «Куколка»
22.30 Дорожный патруль
23.40 «Восточный экспресс»
23.55 Метеопрогноз
00.00 «Сейчас»
00.30 Спорт
00.40 Премьера: «Без протокола»

ОРТ

- 17.00 М/с «Супермен»
17.30 М/с «Сильвестр и Твитти»
18.00 Т/с «Удивительные странствия Герракла»

- 19.00 СВ-шоу
19.30 Т/с «Чудеса науки»
20.00 «Веселая компания»
20.30 Клип-презент
20.50 Товарный ряд
21.00 Т/с «Охотники за древностями»
22.00 Кино на СТС: «Ядревности»

НТВ

- 08.00 «Сегодня»
08.50 «Криминал»
09.00 «Сегодня»
09.15 «Впрок»
09.25 «Наши любимые животные»
09.30 «Пять минут с Новоженовой»
09.35 «Афиша»
09.40 «Карданный вал»
09.45 «Большие деньги»
09.55 Сериал «Дальнойбойщики»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Продолжение следует...» Миньшиовой
12.20 Экологическая программа «Да»
12.50 «Впрок»
13.00 «Сегодня»
13.20 «Пять минут с Новоженовой»
13.25 Наше кино. Л. Ахеджакова, лева и Н. Караченцов в к... «Маленькое одолжение»
15.00 «Сегодня»
15.25 «Криминал»
15.35 «Большие деньги»
15.45 «Афиша»
15.55 Сериал «Салон красоты»
17.00 «Сегодня»
17.30 Наше кино. А. Джигарханяна дихин в фильме «Без об... адреса (Исчезновение)»
18.55 Л. Удовиченко, Л. Филатов... лов и Е. Евстигнеев в филь... кины дети»
21.00 «Сегодня»
21.30 «Карданный вал»
21.35 Сериал «Дальнойбойщики»
22.40 «Алчность»
23.30 «Криминал»
24.00 «Сегодня»
24.35 «Герой дня»
24.55 Гордон

Завод-изготовитель ОАО «Энергомаш» предлагает
АВТОКРАНЫ СМК-14 на базе шасси МАЗ-5337,
БУРИЛЬНУЮ МАШИНУ МРК-750 А4 на базе шасси ЗИЛ 131 (Б Б), ЗИЛ 433422,
БУРИЛЬНУЮ УСТАНОВКУ МРК-750 на базе ТТ-4м
Тел.: 8-902-317-24-80 с 9 до 17 часов

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-55-97 •

Четверг, 11

ОРТ

- 07.00 Телеканал «Доброе утро»
10.00 Новости
10.15 «Земля любви». Сериал
11.15 «Пятый угол»
12.20 Смехопанорама Евгения Петросяна
12.50 Библиомания
13.00 Новости
13.15 Майя Булгакова, Олег Басилашвили и Леонид Броневой в фильме «Врача вызывали?»
14.45 «Бронепоезд особого назначения». Спецрепортаж
14.55 Добрый день
16.00 Новости
16.20 КОАПП
16.40 Веселые истории в журнале «Ералаш»
16.50 Вера Марецкая и Алексей Грибов в водевиле «Свадьба»
18.00 Большая стирка
19.00 Вечерние новости (с сурдопереводом)
19.15 Однако
19.25 Юмористическая программа «Сами с уссами»
20.00 «Земля любви». Сериал
21.00 «Слабое звено». Игровое шоу
22.00 Время
22.30 «Каменская: Убийца поневоле». 1-я серия
23.40 Человек и закон
00.30 Ночное «Время»
01.00 Премьера авторской программы Сати Сливаковой
01.35 Реальная музыка
02.05 Приключенческий сериал «Угол атаки»

- 11.15 Сериал «Семейные тайны»
12.10 «Вокруг света»
13.00 Вести
13.30 «Санта-Барбара». Телесериал (США)
14.25 Телесериал «Возвращение в Эдем»
15.30 «Что хочет женщина». Ток-шоу с Кларой Новиковой и Еленой Яковлевой
16.00 Вести
16.30 «Шальные деньги». Телесериал (Бразилия)
17.30 «Дикий ангел». Телесериал (Аргентина)
18.20 Премьера. «Простые истины». Телесериал

- БГТРК
19.00 Детское время. Мультфильм
19.25 Детское время. «3, 4...»
19.50 Урок бурятского языка
20.00 Байгал
20.15 Прогноз погоды
20.17 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
20.21 Гороскоп
20.25 Ая-ганга
20.50 «Педсовет». Итоги лета-2001, дидактика учителей
21.20 Из золотого фонда БГТРК
21.30 Республиканские новости
21.50 Прогноз погоды
21.52 Гороскоп

- РТР
22.00 Вести
22.35 Местное время. Вести-Москва
22.55 Сериал «Семейные тайны»
23.55 «Шпионская жизнь». «Штази. Преданы и забыты». Д/ф
01.00 Вести+Подробности
01.30 Местное время. Вести-Москва
01.45 Премьера. «Панорама кино»
02.50 Последний сеанс. «С днем рождения»
04.15 Прогноз погоды

Тивиком

- 08.00 М/с «Икс-мен»
08.30 М/с «Кот по имени Ик»
09.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
09.30 М/с «Мурашки»
10.00 «24» Инф. программа
10.15 «Телеспецназ»
10.30 М/с «Симпсоны»
11.00 Фильм «Двойное ограбление»
13.30 «Случайный свидетель»
14.00 «24» Инф. программа

- 14.15 «Телемагазин»
14.45 REN TV - 10 лет
15.55 Сериал «Серебряная свадьба»
17.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Ног»
17.30 М/с «Мурашки»
18.00 М/с «Кот по имени Ик»
18.25 «Музыкальные поздравления»
18.55 Сериал «Чертенок»
20.00 «24» Инф. программа
20.30 «Сейчас»
20.55 «Радар-спорт»
21.30 Мелодрама «Тюремный роман»
23.40 Сериал «Серебряная свадьба»
01.00 «24» Инф. канал
01.30 Телеспецназ
01.45 «Иллюзион». «Мужчина в сером костюме»

Ариг Ус

- 08.00 «Восточный экспресс»
08.15 Метеопрогноз
08.20 «Сейчас»
08.50 Тушите свет
09.00 «Тумэр морин» предлагает
09.05 Дорожный патруль
09.20 «Грани»
09.50 Спорт. Метеопрогноз
10.00 Т/с «Детектив Нэш Бриджес»: «Великий побег»
11.00 Формула успеха
11.25 Завтрак с Соловьевым
12.00 Сейчас
12.15 День за днем
12.30 Сейчас
12.35 Спорт
12.40 День за днем
13.00 «Сейчас»
13.15 День за днем
13.30 Сейчас
13.40 Тушите свет
13.50 Назло
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с «Женщина с характером», 16 с.
17.30 Дорожный патруль
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 100 чудес света: «Кошки: поглаживая тигра»
19.25 Муз. подарок
19.45 Право знать
20.00 «На острие» (прямой эфир). «Восточный экспресс»
20.35 Метеопрогноз
20.40 Киноподробно
20.50 Формула успеха
21.15 Т/с «Крот», 3 с.
22.25 «Тумэр морин» предлагает

ИНСТИТУТ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ (г. Москва)
(Некоммерческое высшее учебное заведение, лиц. № 16-002 от 09.09.1996 г.)
Представительство института объявляет набор студентов на заочное обучение по следующим специальностям:
- государственное и муниципальное управление (менеджмент);
- юриспруденция;
- экономика: а) финансы и кредит, б) бухгалтер, аудит;
- психология.
Профессорско-преподавательский состав г. Москва
ИНСТИТУТ ВЫДАЕТ ДИПЛОМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ
Срок обучения на базе средне-специального образования - 4 года
на высшего и высшего - 3 года
ОБУЧЕНИЕ НА ПЛАТНОЙ ОСНОВЕ
НАШ АДРЕС: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Советская, 30, каб. 30
Тел.: 21-36-44.

- 22.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей»: «Женское счастье»
23.40 «Восточный экспресс»
23.55 Метеопрогноз
00.00 «Сейчас»
00.25 Спорт
00.35 Без протокола

ОРТ

- 17.00 М/с «Супермен»
17.30 М/с «Сильвестр и Твитти»
18.00 Т/с «Удивительные странствия Герракла»
19.00 «Молодожены»
19.30 «Филимонов и компания»
20.00 «Веселая компания»
20.30 Клип-презент
20.50 Товарный ряд
21.00 Т/с «Охотники за древностями»
22.00 Кино на СТС: «Эпицентр»

НТВ

- 08.00 «Сегодня»
08.50 «Криминал»
09.00 «Сегодня»
09.15 «Впрок»
09.25 «Наши любимые животные»
09.30 «Пять минут с Новоженовой»
09.35 «Афиша»
09.40 «Карданный вал»
09.45 «Большие деньги»
09.50 Сериал «Дальнойбойщики»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Ох, уж эти дети!»
11.55 «Без рецепта»
12.25 Дог-шоу «Я и моя собака»
13.00 «Сегодня»

- 13.20 «Карданный вал»
13.25 Наше кино. «Лицо на ми... серия.
15.00 «Сегодня»
15.25 «Криминал»
15.35 «Большие деньги»
15.45 «Афиша»
15.55 Сериал «Салон красоты»
17.00 «Сегодня»
17.30 Наше кино. Н. Мордюкова... кова и Ю. Богатырев в... «Родня»
19.25 «Впрок»
19.45 Сериал «Дальнойбойщики»
21.00 «Сегодня»
21.30 Наше кино. Фильм Савва... «Железный занавес», 1 с...
22.25 «Совершенно секретно... ция к размышлению»
23.30 «Криминал»
24.00 «Сегодня»
24.35 «Герой дня»
24.55 Футбол. Лига чемпио... та» (Прага, Чехия) - «... (Москва)
03.10 «Третий тайм»
04.10 Футбол. Лига чемпио... ноорд» (Нидерланды) - «... (Мюнхен, Германия)

Производитель хлопчатобумажных и текстильных изделий промышленная группа «Роско» предлагает
ШИРОКИЙ АССОРТИМЕНТ ТКАНИ И ШВЕЙНЫХ ИЗДЕЛИЙ
Принимаем заказы на пошив
Телефон: (0932) 35-13-73 с 9 до 17

Пятница, 12

ОРТ

телеканал «Доброе утро»
Новости
Земля любви. Сериал
Пятый угол
Омористическая программа
Сами сусами»
Библиомания
Новости
Александр Ширвиндт и Леонид Яр-
ловский в комедии «Нежданно -
негаданно»
Добрый день
Новости
Страна чудес. Дисней представля-
ет: Мультфильм «Робин Гуд»
Зеленые истории в журнале «Ера-
лаш»
40 лет шута. КВН. Фрагменты био-
графии
Зачерные новости (с сурдопереводом)
Однако
Детектив. «Последний рецепт от-
дельника». Дело 2000 года
Земля любви. Сериал
Теле чудес
Зретья
«Каменская: Убийца поневоле».
2-я серия
Сергей Шакуров и Армен Джиган-

ханья в детективе Юлиана Семенова «Лицом к лицу»
02.15 Ночные новости
02.50 Том Хэнкс и Русалка в фильме «Всплеск»

РТР

07.35 Утро Бурятии
07.50, 08.50, 09.50, 10.50 Вести-Москва
08.00, 09.00, 10.00, 11.00 Вести
08.15 «Верность любви». Телесериал (Италия)
08.45 «Православный календарь»
09.15 «Телепузики»
09.40 Семейные новости
10.15 «Экспертиза РТР»
10.30 «Тысяча и один день»
11.15 Сериал «Семейные тайны»
12.10 «Новая «Старая квартира»
13.00 Вести
13.30 «Санта-Барбара». Телесериал (США)
14.25 Телесериал «Возвращение в Эдем»
15.30 «Что хочет женщина». Ток-шоу с Кларой Новиковой и Еленой Яковлевой
16.00 Вести
16.30 Х/ф «Семеро смелых». 1936 г.
18.20 Премьера. «Простые истины». Телесериал

БГТРК
19.00 Детское время. Мультфильм
19.10 «Родники». Хореографическое отделение БРУКИ
19.30 Закон и порядок
19.45 Присягая на верность
20.00 «Сагай суурьян»
20.20 Прогноз погоды
20.22 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
20.26 Гороскоп
20.30 «Уянгын шүрээ». Музыкальная программа
20.50 «Если б снова начать...»
21.05 «Ваше право».
21.15 Радио для всех
21.20 Подробно и обстоятельно
21.30 Республиканские новости
21.50 Прогноз погоды
21.50 Гороскоп

РТР

22.00 Вести
22.35 Местное время. Вести-Москва
22.55 Сериал «Семейные тайны»
00.00 «Бенефис Александра Розенбаума»
03.30 Футбол. Чемпионат России. «Зенит» (С-Пб.) - «Локомотив» (Москва)
05.10 Прогноз погоды

Тивиком

08.00 М/с «Икс-мен»
08.30 М/с «Кот по имени Ик»
09.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Нюг»
09.30 М/с «Мурашки»
10.00 «24». Инф. программа
10.15 «Телеспещназ»
10.30 М/с «Симпсоны»
11.00 Фильм «Тюремный роман»
13.15 «1/52». Спецобзорение
13.30 «Случайный свидетель»
14.00 «24». Инф. программа
14.15 Телемагазин
14.45 REN TV - 10 лет
15.55 Сериал «Серебряная свадьба»
17.00 М/с «Таинственные рыцари Тир На Нюг»
17.30 М/с «Мурашки»
18.00 М/с «Кот по имени Ик»
18.25 «Музыкальные поздравления»
18.55 Сериал «Чертенюк»
20.00 «24». Инф. программа
20.30 «Сейчас»
20.55 «Жизнь без риска»
21.00 М/с «Симпсоны»
21.30 Боевик «Идеальные убийцы»
23.40 Сериал «Секретные материалы»

00.50 Д/ф «Украденная бомба»
01.30 Телеспещназ
01.45 Боевик «Жестокий полицейский»

Ариг Ус

08.00 «Восточный экспресс»
08.15 Метеопрогноз
08.20 «Сейчас»
08.50 Тушите свет
09.00 «Тумэр морин» предлагает
09.05 Дорожный патруль
09.20 «Грани»
09.50 Спорт. Метеопрогноз
10.00 Т/с «Детектив Нэш Бриджес»: «Братья Макмилан»
11.00 Формула успеха
11.25 «Дачники»
12.00 «Сейчас»
12.15 День за днем
12.30 «Сейчас»
12.35 Спорт
12.40 Дорожный патруль
13.00 «Сейчас»
13.15 День за днем
13.30 «Тумэр морин» предлагает
13.40 Тушите свет
13.50 Назло
17.00 Перерыв до 17.00
17.30 Т/с «Женщина с характером», 17 с.
17.45 Дорожный патруль
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 100 чудес света: «Дождевой лес»
19.25 Муз. подарок
19.55 «Тумэр морин» предлагает
20.00 «Сейчас»
20.25 «Восточный экспресс». Метеопрогноз
20.45 ТК «Ариг Ус» представляет: «Буряты. Год 2001: Петр Шаблин»
20.55 Право знать
21.15 Формула успеха
21.40 Ток-шоу «Глас народа» с С.Сорокиной
23.00 Т/с «Идеальная пара»: «Особенности эмоциональных выборов»
00.00 «Восточный экспресс». Метеопрогноз
00.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей»: «Ищу работу с риском»
01.30 Дорожный патруль
01.45 «Нравы»

ОТВ

17.00 М/с «Супермен»
17.30 М/с «Сильвестр и Твити»
18.00 Т/с «Удивительные странствия Герракла»
19.00 «Скрытая камера»
19.30 Полное Мамаду! «Частная милиция»
20.30 Клип-презент
20.50 Товарный ряд
21.00 Т/с «Охотники за древностями»
22.00 Кино на СТС: «Трудный ребенок»

НТВ

08.00 «Сегодня»
08.50 «Криминал»
09.00 «Сегодня»
09.15 «Впрок»
09.25 «Наши любимые животные»
09.30 «Пять минут с Новожиновым»
09.35 «Афиша»
09.40 «Карданный вал»
09.45 «Большие деньги»
09.50 Сериал «Дальнотбойщики»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Афиша»
11.25 «В поисках утраченного»
12.20 «Квартирный вопрос»
13.00 «Сегодня»
13.20 «Наши любимые животные»
13.25 Наше кино. «Лицо на мишени»
15.00 «Сегодня»
15.25 «Криминал»
15.35 «Большие деньги»
15.45 «Афиша»
15.55 Сериал. «Салон красоты»
17.00 «Сегодня»
17.25 Наше кино. «Весна»
19.05 Наше кино. Детектив «Ипподром»
21.25 «Внимание: розыск!»
22.10 «Криминальная Россия». «Домодовский упырь», 1 серия
22.45 «Женский взгляд» Оксаны Пушкиной
23.30 «Криминал»
00.00 «Сегодня»
00.40 «Свобода слова»
02.05 Премьера НТВ. Б.Рейнолдс и К.Истуд в комедии «Жар города»

АвтоЦентр "ЖАССО"
ПРИНИМАЕТ ЗАЯВКИ НА ПОСТАВКУ МИКРОАВТОБУСОВ ИЗ ЮЖНОЙ КОРЕИ
ВЫГОДНЫЕ УСЛОВИЯ, ГАРАНТИЯ
Тел.: 34-72-58, 34-26-13

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-55-97 •

Суббота, 13

ОРТ

Новости
Слово пастыря. Митрополит Кирилл
Зов джунглей
Веселые истории в журнале «Ера-лаш»
«Эх, Семеновна!» Всероссийский конкурс частушек
Библиомания
Смехопанорама Евгения Петросяна
Смак
Боевик «Операция «Свобода» (2000 г.)
Здоровье
В мире животных
«Серебряный шар». Любовь Орлова. Ведущий - В.Вульф
История одного шедевра. Русский музей
Дисней-клуб: «Все о Микки Маусе»
Новости (с сурдопереводом)
Евгений Евстигнеев в комедии «Елки-палки»
Большая стирка
Вечерние новости (с сурдопереводом)
Комедийный сериал «Ускоренная помощь»
Веселые истории в журнале «Ера-лаш»
40 лет шута. КВН. Фрагменты биографии
«Кто хочет стать миллионером?»
Телеигра
Время
Харрисон Форд в приключенческом фильме «Беглец»
Коллекция Первого канала. Джеки Чан в комедийном боевике «Пьяный мастер»

14.00 Премьера. Ток-шоу Татьяны Веденеевой «Рядом с тобой»
14.55 Приключенческий художественный фильм «Затерянный мир» (Канада - Австралия)
16.00 Вести

БГТРК
16.20 ТВ-фонд представляет. «Крестьянская застава»
16.40 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
16.50 «История в лицах». К 120-летию открытия первой Верхнеудинской общественной библиотеки
17.20 Управление ФСБ РФ по РБ представляет фильм «Спецслужбы Турции против России». Часть 2
17.45 Мунхэ зула
18.10 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
18.20 Гороскоп
18.25 Примите поздравления
РТР
20.00 Моя семья
20.55 «Аншлаг»
22.00 Вести
22.25 Зеркало
23.00 Фильм «Искусство войны» (США). 2000 г.
01.20 Комедия «Очень страшное кино» (США). 2000 г.
03.10 «Формула-1». Гран-при Японии.
04.25 Прогноз погоды

Тивиком

08.45 Муз. канал
09.15 «В гостях у Тофика»
09.30 М/с «Симпсоны»
10.00 М/с «Инспектор Геджет»
10.30 М/с «Джин-Джин из страны Пандаленд»
10.55 Жизнь без риска
11.00 Боевик «Идеальные убийцы»
13.15 «Свет и тень»
13.30 «24». Инф. программа
13.45 «Секретные материалы»
14.45 «Украденная бомба»
15.20 Фильм «Всадник без головы»
17.30 «Музыкальные поздравления»
18.30 М/с «Джин-Джин из страны Пандаленд»
19.00 Сериал «Баффи»
19.50 «Несчастный случай»
20.30 «24». Инф. программа
20.45 «Метро»
21.00 Фильм «Тони-киллер»
23.35 Боевик «Турбулентность-3»
01.50 «Стремный городок Сауз Парк»
02.20 «Ночной музыкальный канал»

Ариг Ус

09.00 «Восточный экспресс». Метеопрогноз

09.20 «Сейчас»
10.00 Комедия «Кое-что о Марте»
11.25 «100 чудес света». Затерянный флот Гвадалканала
12.35 «Тумэр морин» предлагает
12.40 Вы - очевидец
13.10 Грани. Спорт
13.45 Формула успеха
14.10 Л. Орлова в комедии «Светлый путь»
15.45 Дорожный патруль
16.00 Сейчас
16.25 Интеллект-шоу «Я знаю все»
17.30 Жизнь в слове
18.00 «Просто звери» с Ю.Проскуриной
18.30 Т/с «Женщина с характером», 18 с.
19.00 Муз. подарок
19.25 «Просто звери» с Ю.Проскуриной
20.00 Сейчас
20.25 «Тумэр морин» предлагает
20.30 Т/с «Крот», 4 с.
21.35 Формула успеха
22.00 Т/с «Идеальная пара», «Магнитная воронка»
23.05 Роберт Де Ниро в фильме «Приветствия»

00.50 «Опасный мир» с А.Норкиным
01.25 Кубок мира среди профессионалов по латиноамериканским танцам в Кремле

ОТВ

09.00 «Удивительные странствия Герракла»
10.00 Товарный ряд
10.20 Музыка на СТС
10.30 «Улица Сезам» - «Джуниор». Детский блок
12.30 Т/с «Зак и секретные материалы»
13.00 Кино на СТС: «Трудный ребенок»
15.00 М/ф «Стера - Моряк»
15.30 «Давайте жить отлично»
16.00 «Мировой реслинг»
17.00 «Комедийный квартет»
17.30 «Филимонов и компания»
18.00 СВ-шоу
18.30 «Полное Мамаду»
18.50 Товарный ряд
19.00 Клип-презент
19.30 Шоу-бизнес
20.00 «Сделай мне смешно»
20.30 «Молодожены»
21.00 Т/с «Человек-невидимка»
22.00 Кино на СТС: «Трудный ребенок - 2»
00.00 Музыка на СТС
00.30 Мистер Ужас представляет... «Склерп живых мертвецов»

НТВ

07.25 Наше кино. Детектив «Ипподром»

Открытое акционерное общество «Улан-Удэнское приборостроительное производственное объединение»
ПРЕДЛАГАЕТ ТЕПЛОСЧЕТЧИК ТС-6
Предназначен для коммерческого учета потребляемой тепловой энергии и воды в открытых и закрытых системах теплоснабжения.
Теплосчетчик производится по лицензии Арзамасского приборостроительного завода.
Прибор прост и надежен в эксплуатации, имеет продолжительный срок службы 12 лет, межпроверочный срок 2 года, компактен и универсален. Установка теплосчетчика, вы не только обеспечите учет потребляемой воды и тепла, но и сэкономите на оплате коммунальных услуг в 2-4 раза.
Если вы решили платить только за количество потребляемой воды и тепла, «Улан-Удэнское приборостроительное объединение» обеспечит монтаж, установит и поставит на гарантийное обслуживание и обеспечит послегарантийный ремонт.
г.Улан-Удэ, ул.Хоца Намсаряева, 7, тел.: 34-69-73, 34-78-17, факс 21-51-03, E-mail uuppo@bumet.ru

09.15 Программа для детей «Улица Сезам»
09.45 «Большие родители»
10.20 «Без рецепта»
11.00 «Сегодня»
11.50 Криминал. «Чистосердечное признание»
12.25 «Женский взгляд» Оксаны Пушкиной
13.00 «Сегодня»
13.20 «Квартирный вопрос»
13.55 Наше кино. «Частный детектив, или Операция «Кооперация»
16.00 «Своя игра»
17.00 «Сегодня»
17.25 «Путешествия натуралиста»
18.00 Премьера НТВ. Шоу Елены Степаненко
18.55 Мир кино. Д.Лундгрэн, М.Сарразин и Р.Шайдер в боевике «Миротворец» (США)
21.00 «Сегодня»
21.25 «Профессия-репортер»
22.00 Премьера НТВ. «Поклонник»
23.50 «Очная ставка»
00.30 Мир кино. Детектив «Клют» (США)
02.50 «Цвет ночи»

Кафе "САРАН"
Кафе "САРАН" предлагает Вам Комплексные обеды
Вкусно и недорого в уютной обстановке среди друзей
Лич. АЮ-0300503 от 23.03.2000 г.
ул.Ключевская, 39, ост.ВСГУ, тел.:41-11-00

Воскресенье, 14

ОРТ

- 09.00 Новости
- 09.15 Армейский магазин
- 09.45 Дисней-клуб «Русалочка»
- 10.10 Утренняя звезда
- 11.00 Бюллетень
- 11.10 «Непутевые заметки» с Дм Крыловым
- 11.30 Пока все дома
- 12.05 КВН: Музыкальный фестиваль. Юрмала - 2001
- 14.40 Юмористическая программа «Сами с усами»
- 15.15 Сокровища времени
- 15.30 Дисней-клуб «Черный плащ»
- 16.00 Новости (с сурдопереводом)
- 16.10 Фильм Павла Чухрая «Люди в океане»
- 18.05 Живая природа. «Голубая бездна»
- 19.00 Вечерние новости (с сурдопереводом)
- 19.15 «Бункер звездных войн». Спецрепортаж
- 19.30 Леонид Быков и Георгий Вицин в комедии «Зайчик»
- 21.15 Мировая премьера. Николас Кейдж в боевике «Угнать за 60 секунд»
- 23.30 Времена
- 00.50 Сериал «Секретные материалы» («X-Files»)

РТР

- 08.25 Х/ф «Обыкновенный человек». 1956 г.
- 10.00 Федерация
- 10.35 Русское лото
- 11.35 Всероссийская лотерея «ТВ Бинго-шоу»
- 12.20 Доброе утро, страна

- 12.55 «Аншлаг»
- 13.55 Комедия «Улица полна неожиданностей»
- 15.30 «Том и Джерри» м/с
- 16.00 Вести
- 16.20 Парламентский час
- 17.05 Торжественный концерт, посвященный Дню работника сельского хозяйства и перерабатывающей промышленности. Передача из Государственного Кремлевского Дворца
- 18.25 Диалоги о животных
- 19.20 «Вокруг света»
- 20.15 «ТВ Бинго новости»
- 20.20 Премьера «Кобра». Фильм 2-й. «Черная кровь». 2-я часть
- 22.00 Вести недели
- 23.00 Премия «Золотой глобус». Премьера. Шэрон Стоун, Энди Макдауэлл и Джеф Бриджес в комедии «Муза» (США). 1999 г.
- 01.00 Фильм «Нежить»
- 02.55 Чемпионат мира по автогонкам в классе «Формула-1». Гран-при Японии.
- 04.55 Прогноз погоды

Тивиком

- 08.45 «Музыкальный канал»
- 09.15 «В гостях у Тофика»
- 09.30 М/с «Симпсоны»
- 10.00 М/с «Инспектор Геджет»
- 10.30 М/с «Джин Джин из страны Пандаленд»
- 11.00 Фильм «Тони-киллер»
- 13.15 «Актуально-насушно»
- 13.45 «Кино о кино». «Сол Зантц»
- 14.45 «Военная тайна»
- 15.20 Фильм «Молчание доктора Ивенса»
- 16.55 «Ближний круг»
- 17.25 «Муз. поздравления»
- 18.00 М/с «Инспектор Геджет»

- 18.30 М/с «Джин Джин из страны Пандаленд»
- 19.00 Сериал «Баффи»
- 19.45 «Жизнь без риска»
- 19.50 Клуб «Белый попугай»
- 20.30 «Мы и наш город»
- 20.50 «VideoГид»
- 21.00 Мелодрама «Леди-ястреб»
- 23.45 Боевик «Дерево Джошуа»
- 02.05 Ночной музыкальный канал

Ариг Ус

- 09.00 «Сейчас»
- 09.35 Спорт. Погода
- 09.40 Дорожный патруль
- 09.50 Формула успеха
- 10.15 «Москва в 41-м». Фильм 1 «Прозрачный мир и реальная война»
- 11.00 100 чудес света: «Городская горилла»
- 11.50 Страна чудес
- 13.20 «Без галстука»
- 14.00 Дорожный патруль
- 14.20 Т/с «Крот», 5 с.
- 15.30 Все в сад
- 16.00 «Сейчас»
- 16.25 Т/с «Крот», 6 с.
- 17.30 Благая весть
- 18.00 Наше кино: В. Машков в фильме «Вор»
- 19.40 ТК «Ариг Ус» представляет: «Прекрасное далеко»
- 20.00 Музыкальный подарок
- 20.20 Итого с В. Шендеровичем
- 20.40 Формула успеха
- 21.00 Ток-шоу «В нашу гавань заходили корабли»
- 22.00 Киноподробно
- 22.10 То что надо
- 22.30 Фильм недели: «Генеральская дочь»
- 00.20 Интернет-программа «Сеть»
- 00.50 Премьера Т/с «Первая волна-3»: «Нация воронов»

ОТВ

- 09.00 «Один в кубе»

- 09.30 «Отражение»
- 10.00 Товарный ряд
- 10.20 Музыка на СТС
- 10.30 Улица Сезам - «Джуниор». Детский блок
- 11.00 «Няня - Мумия»
- 12.30 «Зак и Секретные материалы»
- 13.00 Комедия на СТС: «Трудный ребенок-2»
- 15.00 М/ф «Девочка в цирке»
- 15.30 «Клеопатра 2525»
- 16.00 Т/с «Секреты семьи Арно»
- 17.00 Т/с «18 колес правосудия»
- 18.00 «Андромеда»
- 18.50 Товарный ряд
- 19.00 Клип-презент
- 19.30 «Осторожно, модерн-2»
- 20.00 «Первое свидание»
- 20.30 «Молодежь»
- 21.00 Т/с «Зена - Королева воинов»
- 22.00 Кино на СТС: «Близнецы»

НТВ

- 07.20 Мир кино. Д.Лундгрэн, М.Сарразин и Р.Шайдер в боевике «Миротворец» (США)
- 09.15 Программа для детей «Улица Сезам»
- 09.40 Мультфильм «Чьи в лесу шишки?»

- 09.50 «Большие родители»
- 10.25 «Криминальная Россия». «Дом дедовский угорь», 1 серия
- 11.00 «Сегодня»
- 11.35 «Служба спасения»
- 12.10 «Своя игра»
- 13.00 «Сегодня»
- 13.20 Наше кино. В.Шевельков и И.Шлак в фильме «Поезд вне расписания»
- 15.00 Наше кино. В.Санаев, Л.Полищук, А.Харитонов в детективе «Таинственные прозрения»
- 17.00 «Сегодня»
- 17.25 Дог-шоу «Я и моя собака»
- 18.05 «Продолжение следует...» с Юлией Меньшовой
- 19.10 Премьера НТВ. А.Абдулов, Г.Ханов и Л.Полищук в фильме «Три омуты»
- 22.00 «Намедни»
- 22.10 «Куклы»
- 22.35 Премьера НТВ. К.Шеффер, Т.Ренджер и Д.Билз в боевике «Супербулентность. Страх полета» (США)
- 24.45 Мир кино. «Пес по прозвищу «Сливчик» (США)
- 02.50 «Кома»

ПРОИЗВОДИТЕЛЬ МЕБЕЛИ

ИНТЕРЬЕР+

Предлагает:

Св-во Ж-1853

Прихожая «Олимп» 3000 руб.

Мебель для офиса, 50 наименований офисной мебели различной цветовой гаммы.

Мебель для магазина, стеллажи, прилавки, горки.

Мебель для дома, мягкая мебель 6-ти видов, стенки, кресла-кровати, детские гарнитуры.

Мебель для гостиниц, шкафы для одежды, столы журнальные, кровати, прикроватные тумбы.

Тел 347-488, пос. Жирзавод, ул. Железобетонная, 1

НАУЧУ, как быстро и навсегда избавиться от пьянства без ведома больного (корень копытень). Отвечу всем, вышло корень. От вас: 2 конв. (1 с о/а, купон б/о и это объявл. 140203 Моск.обл., г. Воскресенск-3, а/я 40.

КУПЛЮ монеты и купюры СССР 1921-1991 г.г.. Каталог высылается бесплатно. Старые поздравительные открытки, карточки на детскую тематику. От вас: 2 конверта (1 с о/а), купон б/о и это объявлен. 140203 Московская обл. г. Воскресенск-3, а/я-40-м.

ЧЕРТЕЖИ уникальной газосварки «МАЛЫШ». Варит сталь до 5 мм использует только 220 В и воду. Проста в работе и изготвл. Конв. с о/а + купон б/о+это объявление. 385740, Адыгея, п. Краснооктябрьский, Панину А.А.

РАБОТА на дому - без взносов и предоплаты. Возраст, образование значения не имеют. Рабочий материал высылается бесплатно. От вас 3 конв. (1 с о/а), купон б/о, заявка. 140203 г. Воскресенск-3, Моск.обл.а/я-40-Р.

Информационный центр «Бизнес-Б»

Тел.269696 тел.262344 тел.269696

Минпром и ИЦ «Бизнес-Б» проводят семинар «Современные инструментальные системы и демонстрация металлорежущего инструмента».

Дата и место проведения: 25.09.01 г. в Доме Правительства. Заявки на участие принимаются по тел.: 26-96-96, 26-23-44

Адрес: ул. Гагарина, 22 (ост. ТД «Юбилейный»)

от производителя по оптовым ценам

Мебель для дома: стенки, кухни, шкафы плательные, шкафы для книг, столы кухонные, письменные, комоды, кровати, тумбы под телевизор и радиоаппаратуру, диваны, кресла

Мебель для офиса: столы руководителя, шкафы для книг, компьютерные столы, модули, стеллажи

Мебель для кафе: столы, скамьи из массива сосны, бар-стойки, витрины-горки

ЛЮБЫХ размеров и конструкций, в том числе по эскизам заказчика

Адрес: ул.КЛЮЧЕВСКАЯ, 21 ☎ 33-18-37

КУПИМ пиломатериал, ДСП, ДВП
ТРЕБУЮТСЯ станочники, столяр-сборщик.

Ю-995, Ю-997

Промышленно-финансовая компания «Улан-Удэнский авиационный завод»

предлагает:

Сельскохозяйственную технику и запасные части:	
• Сенокосилка универсальная КСФ-2.1	17985-00 руб.
• Имельчитель кормов ИКМ-0.8	12163-55 руб.
• Головка ножа к сенокосилке	368-30 руб.
• Сетки ножа к сенокосилке	126-57 руб.
• Пружина (падец ворошилки)	10-40 руб.
• Пальцевый брусок	799-73 руб.
• Шатуны	308-95 руб.
• Палцы	126-59 руб.
Оргстекло	
• Матовое толщиной 4 мм, размер 1500х1700 мм	2313-30 руб.
• Прозрачное толщиной 6мм, размер 1500х1700мм	3470-00 руб.
Спецодежда:	
• Сапоги кирз., резинов. выкатные	от 115-80 руб.
• Костюм полевой (камуфлирован)	327-60 руб.
• Костюм промывочный (сезонный)	298-80 руб.
• Костюм лесной (летний ситиш)	588-00 руб.
• Костюм рабочий л/б «Диагональ»	170-80 руб.
• Куртка ватная «Диалогаль»	256-30 руб.
• Куртка утепленная камуфл. воротник иск. мех.	478-20 руб.
• Брюки летние лесные	238-00 руб.
• Брюки форменные	458-00 руб.
• Полукомбинезон	380-00 руб.
• Ветровка (ветромовка)	208-80 руб.
• Ботинки с высокими бердами	608-00 руб.
• Пилюта нейлоновая, бейсболка	от 28-00 руб.
• Футболка белая, черная, камуфл.	от 88-80 руб.
• Перчатки, рукавицы	от 7-75 руб.
• Халаты темные, белые	от 78-18 руб.
• Халат нейлоновый	115-00 руб.
• Фартук нейлоновый	78-00 руб.
• Подшлемник	42-80 руб.
• Каска «Строитель»	47-65 руб.
• Маска токаря	75-25 руб.
• Очки газосварщика, защитные	от 58-00 руб.
• Респиратор «Легесток» РИГ 67	от 4-21 руб.
• Котли монтажные	739-47 руб.
• Пояса страховочный, предохранит	479-08 руб.
Лодки:	
• Гребная лодка «Ирица» (клетаная)	19302-00 руб.
• Гребно-моторная лодка «Сайда» (стеклопластикова)	16363-60 руб.
• Гребной «Тузик-картоп» (стеклопластикова)	12874-68 руб.
А также:	
• Панель боковая правая, левая ВА 3 2121	418-00 руб.
• Крыло ВА 3	394-15 руб.
• Дверь в сборе правая, левая ВА 3 2109 2108	888-00 руб.
• Умывальник пилотный	
• Стиральная машина «Белка-10 М» и запасные части к ней	
• Изделия из полиэтилена (крышки, рукомошники и т.д.)	
• Инструмент слесарный, режущий (метчики, палочки, резаки)	
• Станки настольные сверлильные, абразивные	
• Пломба свиновая ф7, 10 (за 1 кг)	107-10 руб.
• Ножи туристические, складные (с худ. оформлением)	
• Полиамидные тросы, шнуры, нити, тесьма и т.д.	

Магазин «АНТЕЙ», ул. Заиграевская, 3. Тел.: 25-30-71, 25-30-60, пос. Авиазавода (рядом со зданием администрации поселка).

Цены на 4 октября

Удэл Тэнг Огтс Одоп Тойр Түмэ Тэнк Уур Уурэ Урди лэби Нар Нойр

«Гуа сэсэн хатан-2001» гэгэн конкурсдо

ҮҮН НҮХЭРЭЙМ ҮНДЭР ЗАЯАН

Эдний сагаан эхэ дай-
дамнай энгэрээ сэлин сай-
ража, хайшаашье хара -
халиун шаргаг намар... Эртн
хиоруу унахай. Сайбар үнгөр
бүрхөөгдээн шугы бургаан
мүшэр намаагаа гүбин, хада
хушуунай саагуур хоргодожо
хороһондол үзэгдэнэ. Уужам
даа, үргэн эрбээхэйн далидал
эрээн аад, эртэ урдын домог
түүхэтэй элбэг байн эдн
шасарганын орон... Ацуулые
алад үнгэржэ гараад, гол
харгыһаа зүүн тээшэ гогиржо
буухатаймнай сасуу, шодэндэ
угаа танил Вершинскийн
фермэ... Анханһаа энэл багта
ажалай сууряан, дуун дорь-
боон эдэлжэл байгша бэлэй.
Харин мүнөө... хаягдашанан
малай байра харагдана.

Зорижо ерэн айлдаа
хүржэ, Социалис Ажалай
Герой **Н.А.ТАДВАШКИНАТАЙ**
хөөрэдэнэбди.

Надежда Лазаревна,
наһанайнгаа хамаг хүсэл
зориггоо сагаан эхэ бардамаар
салгидхаха хэрэгтэ сүм
зорюулан байнат. Зоболон,
хөхидогүйгөөр зол өрөдөггүй.
Сэдхэлдэ хадуугдаһан һонин
зүйл хөөрйт даа, гэжэ
һонирхоходомнай, урдын
наалишан урматай дэмжэбэ.

Ээжэ байха һайхан лэ,
эдн үе байгаа даа... Он
жэлүүдэй ошохо бүри түрүү
солотон тодоржол байдаг һэн.
Герой-шахтер Гармажап Ту-
чинов, наалишан Пэлжэд
Жалсанова, колхозой түрүү-
лэгшэ Жамсо Ванкеев, хони-
шон Валентина Романова...
гэхэдэнь, «нимэ хүнүүдые
эршэтэ ажал дэбжүүдэ» гэжэ
сэдхэбэшье, шиндэше гэгэ-
гүйб. Гэр соонь ульһатай
дулаан. Ханын час аяа хороон,
түг-таг гэнэ.

Хаража һууһан фото-
альбомоо хажуу тээшэнь
табаад:

Эршэтэй хүгжэлтын үе
сагуудта шанга зоригтонһоор
хүдэлжэ гараһан хүн хадаа,
Надежда Лазаревна, һүүлэй

үеин «хурдаахалга»,
хубилал-танууд тухай юу
хэлэхэ байнат, танай
һанамжа? - гэжэ
хүлэгдээгүй асуудал
тулгалан табиһадамнай:

- Сагай дүндэн гэшэ
ингэжэ гэнтэ халба хүрэн
эрвешэхэ юм гэжэ хэн
шүдхэр мэдэбэ! - гэжэ
хатуу сагай ерэн тухай
һанһата болон дурдаха юм.

Хүн бүхэн өөрынгөө
дуратай ажал хэжэ, гэр
бүлэвэ эбтэй эртэй, үри
хүүгэдэйнгээ жб замаар
зорижо, ургажа, хүмүү-
жэжэ ябахадань, гүн һай-
хан мэдэрэлээр сэдхэлээ
ханажа байдагынь гай-
халгай бэшэл даа. Тии-
мэһээ урдань нээгдэһэн
үргэн харгы дээгүүр
бардам алхамаар гэнхэлэхэ
эрмэлзэлгэдэнь ямаршые
бэрхшээл тойбо татажа
шадаагүйг гээшэ бээ.

Гуламтын ошон диалэн-
хидээ эхэнэр хүнэй хүсөөр,
тэрэнэй энэрхи зөөлэн
сэдхэлээр, инаг дуранай
мэдэрэлээр ууян носожол
байдаг шуу. Энээнэйл
ашаар - минии үүриин
амидын жаргал болон
үндэр заяан нэн түрүүн
өөртэнь, түрэл түрхэмүүд
болоод дүтин танил
нүхэтэнь сэхэ хабаатай
гэхэдэ зүйтэйшые, зүб-
тэйшые ха.

«СССР-эй Верховно
Советэй депутат» гэгэн
үнэмшэлгэ абаад байха-
дамни, бэшэг тамгатай
саарһанууд эзээс үгылһэн
элшээр мэтэ ержэл
байдаг һэн. Тиихэдэ
намда үзүүлһэн һэшхэл
найдабарине харюухал
хүсэлтэйгөөр зохихо зур-

гаануудай үмэнэ хэрэг баридат,
эрилтэ табидат, зүб мурөөрнь
шиндэхээс оролдогшол бэлэйб
даа, - гэжэ гурбан ордентой
габьяата малшан бодолоо нюунгүй
тобшолоо һэн.

Хэнэйшые мэдэхээр, хүрмэг-
дэшһэн хүндүүхэй асуудалнууд,
үйлэдбэриие арба дахин арь-
бадхаха хараа бодомжонууд
дээдын зургаануудай үүдыень
дэмы «тоишодоггүй» байгаал даа.
Хуули хубин хатуу, эрилтэ эрхын
шанга байгашье һаань, бүдүүлэг
хазгай ябадалнууд ушардаг лэ һэн
бээ.

Ленинэй орденот, коммунист
Н.А.Мельниковэй совхозой ди-
ректор байхада, Надежда Лазар-
евна жэгдэ тэгшэ, жэншэдгүй
ажаллаа даа. Николай Акимович
ажалша шуран хүнүүдые абаһаар
дэмжэдэг, үргэдэг - бэрхэ, херхо
хүтэлбэрлэгшэ һэн. Хүгжэлтэ
түгэс үедэшые хүсэһэн, зорихон
хэрэг зүн дагаан бүтэшэдэг байһан

гэбэл - худал болохо. Надежда
Лазаревна «гал тэргэдэ» горьдодог
һэн ха. Минии дурдаһан директор
хэрэг ябуулга хэтын һайгаар урдаа
хараха наалишанаа «Волга»
машинада һуулгажа, урмыень
хүндэһэн юм! Үүсхэл ехэтэй үнэн
сэхэ хүтэлбэрлэгшын Зэдэ,
Борьёодо хүдэлжэ байха үедэнь
олохон малшад «хурдан агтын»
жолоо барихан байха.

Сэлэнгын совхоз - томо, олон
һалбарита ажахы һэн. Үйлэдбэрийн
шухала асуудалнуудай зүбшэн
хэлсэгдэжэ байхада, ажал
хүдэлмэрийн онол дүршлөөр баян
Надежда Лазаревнагай үгэ хүүр,
һанамжа дурдахалынь бага бэшэ
үүргэтэй, нүлөөтэй байдаг һэн.
Тэрэ үедэ габшагай наалишан
жиртээл 3000-4000 литр һү һаадаг
байһан. Энэмнай нотагай үүлтэрэй
үнедэ ха юм. Ингэжэ ходо
ажалахын тула хэды ехэ тэсэбэри,
эсшэгүй эрмэлзэл, оншо оролдогго
гаргаха хэрэгтэйб! Зай, тэрээн
тухай хожом...

Хонгор нугалаа хонхо сэсэг
түүһээр үнгэрһэн айдар хүхиюун
наһан! Тэд хүн бүхэнэй эдир хаһа
эдэбэрэ үнгэрдэг гээшэ бээ.
Ерээдүйн баатар наалишан тухай
юу хэлэлтэйб? Эгсэ арбан наһаа
гүйсөөд ябахадань, Эсэрын дайн
мушхаран хүжэрөө һэн. һанахада,
хүндэ хэсүүл һэн даа. Тэд хүн
бүхэндэ заяагдһан үдийн үрише
хэншые тойрожо гараагүйл.

Саг аяараа ябажал байгаа 1971
он, Тиихэдэ Н.А.Тадвашкина залуу,
һаяа дүшэ хүржэ ябаа. Тэрэл
жэлын үнэн бүриһөө 6002 кг һү
һааж, республика дотороо рекорд
туйлаа һэмнай. Хүн бүхэнэй наһан
соо мартагдашагүй золто үдэрнүүд
байдаг. Баярай нэгэ суглаан дээрэ
алдарта наалишанай энгэртэ Алтан
Одоной толорходонь, һайхан
заяатай мурнүүд мүнэдэлбэ:

...Одоо яажа алдарай
Тоён дабаһан

Онсо шалгаржа,
баатар хатан гэгдэһэн -
Шобхын шэнхэгтэй
сэнтэһэн үүдые татаһан
Шэдэлжэ холуур
суурханан танай габьяае
Улаан зүрхэнэйнгөө
булилан сохилоо сагта
Улад намае шагнаг.
магтан дуулажа ханахагүйб!
Нүхэр Н.А.Тадвашкина

Үнгэрһэн үенүүд соо хэды
шэнээн һү һаагаа гээшэб -
шэгнэжэ тодоруулахын арга
байхагүй. Наһанай амаралтада
гараад байхадаа, тэрэ нэгшые
үдэр гараа һугсараад, нэхыгээ
хэдэрээд һуугаагүй... Хэлһэнгээ
баримталая. 1999-2000 онуудта
үрхэтэ айл бүхэнһөө эгээн ехэ
мяха, һү суглуулан тушаажа,
герой-наалишан аймаг соогоо
эрхимлэһэн солотой!

Мүнөө үедэ нийтын хүрэгһөө
хэр ашаг олзо абтана гээшэб
гэжэ мал ажалай талаар ахамад
мэргэжэлтэ М.С.Аюровта ханда-
хадамнай:

Ехэ хүнэй түлөө шударгы
хүдэлөөндэ наалишан бүхоние
хабаадуулаха зорилготойгоор
Социалис Ажалай Герой
Н.А.Тадвашкинагай нэрэмжэтэ
шан тогтоогдонхой. Тиигээд
түрүүшын «хараасгайнууд»
тодоржо эхилэнхэй, - гэжэ
Михаил Сабжасевичай хэлһэн
тэгэндэ «үтэр үргыт» гэгэнхэл,
утаһан дохёо жэнгиришоо һэн.

Үрэ ехэтэ ажалайнгаа түлөө
СССР-эй ВДНХ-гай хоёр алтан
медаль, Ленинэй, Октябрийн
Революцийн, Хүндэлэлэй Тэм-
дэг гэхэ зэргэ дээдын
хайрануудта хүртэһэн нимэ
хүнние «Гуа сэсэн хатанда»
дурдахамни зүйтэй бэшэ гү?!

Чимит-Цырен САНЖИЕВ.

Анхарагты: шэнэ нэрэ

**Сэсэгма Цоктоевна
ДАНСАРАНОВА (НОМТОЕВА)**

С.ДАНСАРАНОВА (НОМТОЕВА) 1939 ондо Эгэтэ
ниотатга түрэн. 1956 ондо Нарһатын хургуулийн
10-дахи класс дүүргээд, аба эжынгээ замаар дабшан,
багшын ажал шэлэжэ, дээдэ хургуулида һуралсалаа
үргэлжэлүүлһэн. Тиигэжэ 1962 ондо Улаан-Үдын
БПИ-гэй биолого-химийн факультет дүүргээ һэн.
Этэ түрүүлэн Ульдэргын хургуулида багшалһан.
Һүүдээрнь Хяагтын аймагай Мөөрөөшэ тосхоной
хургуулида юрын багшаһаа һуралсалай талаар
завуч болотороо ургаа. Түмэр харгы барилгын (БАМ)
үедэ Северобайкальскын 11-дэхи дунда хургуулида
багшалжа, тэндэһээ наһанайнгаа амаралтада
гараһан. Гэбэшые мүнөө Улаан-Үдын 89-дэхи
хургуули-садта хүмүүжүүлэгшээр хүдэлжэ байна.
2000 онһоо эхилжэ Сэсэгма Цоктоевна сүлөө
сагта шүлэгүүдые бэшэжэ, гуурһаа туршажа
эхилһэн. Цокто Номтоевич абынгаа 90 наһанайн
ойдо зорюулагдһан түрүүшын шүлэгһөө эхи
табигдаа бэлэй.

САГ
Үдэшин бүрэнхыдэ
Тэнгэрийн мүшэд
Толорон гараа.
Огторгойдо ялалзан,
Одод тодороо,
Һүнийн тэн.
Тойроод хон-жэн.
Түмэн амитан
Тэнюун поирсоо.
Үүр сайгаа
Үүрэй солбон
Үрдин эрээ,
Һэбшээ һэбшээлээ,
Һаршаганаа
набһаһан,
Һэрээ шумуул.
Үдэр эрээ,
Наран маңдаа,
Нойрһоо һэрээ,

Амитад бодоо.
Ажал эхилээ,
Үдэр болоо.
Шанха дээрэм
Шэлэн тогтоо,
Шэргээ наран.
Шэлээгыт ажалаа.
Үдын хойно
Наран хэлбээ
Наартай сагай
Ээлжээн эрээ.
Эмхитэй шуумар
Эблэн ажалыт.
Үдэшин саг
Үтэр эрээ,
Үдэшин һэрюун
Үрдин гараа.
Ажалай халаан
Амжалтатай дүүрээ.

УЛЬДЭРГЫН ГОЛ
Ульдэргын уужам

талаар
Уһа голоор зайгааб,
Үргэн нугын
үбсүүн дээгүүр
Үнгэн сэсэг
гоешоогооб
Ульдэргын гол аалихан,
Урагшаа зүдхэн урдаа.
Уяхан сэдхэлым
һайхашаан
Урин даһан уряалаа.
Заха голой эрьдэ
Зогсон харааб
һонирхон.
Зоригойм бодол тиихэдэ
Зоригшон намай
дахуулаа.
Ульдэргэ гол зүдхэн,
Үдын голтой хамтараа.
Хольм бодол зоригшон
Хамтын хүсэнтэй
ниилээ.

ТОЛОН
Үглөөгүүр эртэ
Үтэр түргэн
Үрдилдэн харайлдаа,
Ажалдаа яараа.
Ажаглан хараха
Арбай сүлөөгүй,
Забдагүй яаралтай.

Зогсыт, байгыт!
Зорин харыт!
Тархяа үргыт.
Тэнгэри хурмастаа
Түшгэлэн һүгэдэйт!
Хорхой бэшэлтэ,
Хара газар
Харан гүйдэнэлта.
Эсэгэ тэүгэри
Эрдэни хурмастаа
Эльгэлэн зальбарыт.
Дээшээл, дээшээл
Дүүрэн харыт!
Тэндэл заяан,
Толи зүрхэнэй,
Толон жаргалай,
Тэнюун сэдхэлэй
Таабари тэндэ.

ҺҮРЭНЭБ
Би һүрэнэб, һүрэнэб,
Барин бүхөөр оһорлоо.
Шанга бажуун
дэбхэрнэб,
Шэнэ нарин аргамжаа.
Нэгэн, хоёр.
Нэгэн, хоёр.
Харгын дундуур
урилдаан,
Харыш намай, эжым,
Хүнгэн солбоһоор
харайнаб.

БҮМБЭГЭ
Бүмбэгэ, бүмбэгэ,
бүмбэгөөр
Бүхэли үдэр нааданаб.
Баряад дээшэнь
шэдээб,
Бууна түргэн доошоо.
һолонго шэнги гоёхон
Һүрэн, собхорон байдаг.
һанаамгай, шуран
солбон,
һанаһан соомни
дэбхэрдэг.

ҺАЙН ҮГЭ
Һайн үгэнүүдые:
Амар мэндэ!
һуугты, баяртай.
Һайн даа, хүлисэгты -

Һайшаан хэлэн ябагты.
Ябаһан, ороһон зондо,
Ябагаар, трамвай,
автобус соо
Ябахадаа, ороходоо
буланда.
Энэбхилэн урин
зохидоор
Эрхэбэшэ хэлэгты
мэндэшэлэн,
Энэ үгэнүүд ехэл
хэрэгтэй,
Эжэлшэн нүхэсэн
ябахада.

ЖОРОО ҮГЭНҮҮД
Аяар дээрһээ,
Арбай саһан
Аалинаар эрээ,
Аажамаар буугаа.

Баабгай үбэлдөө
Буртаг ойдоо
Булан соогоо
Бүхөөр унтаа.

Ургы сэсэг
Урган гараа.
Урихан хабары
Урин асараа.

Шандаган хүйтэндэ,
Шармайн гүйгөө.
Шадал соогоо,
Шадамар ябаа.

Жэргэмэл шубуун
Жэргэн дуулынш.
Жэргүүртэ дуугаа
Жэргээрүүлэн асарыш!

Володинг аба
Велосипед амсаа.
Вельвет самсатай
Володя баяртай.

Хандагай хүбшэдөө
Хагдаар соорхойн,
Холтоһоор модоной
Хоолон үбэлжөө.

БОРОО
Тоб-тоб дуһалхан,
Тобжогонноо бороохон.
Тологойгоо бү норгыш,
Түргэн шүхэр татын!

Жэжэһэн бороо
Жэгдэрэн ороо.
Жаахан Баяр
Жарган наадаа.
Бороо соогуур
Баярлан гүйлгөө.
Борохон самсаа
Бороодо норгоо.

БАЙГАЛ
Байгал нуур арюун,
Буярадайм ехэ баялг.
Далай шэнги баян,
Дошхон уһанынь
тулгалаг.

**НЭМЭЛТЭ
МУРНҮҮДТЭЙ
ШҮЛЭГҮҮД**
Тэб-тэб гүйдэлтэй,
Табилуудга хүлэгни.
Тоб-тоб ябадалтай
Түргэн жороо...
(моримни).

Боро, боро борохон,
Бага хөөрхэн

ангаахай.
Бултанай мэдэхэ -
шубуухай,
Борби, борби...
(борбилоохон).

Мяу - мяу дуугардаг
Марьян, һүрэн
дотлодог.

Мяха, һү элдэг
Манай дуратай...
(мишгэй).

Һүрэн, собхорон,
һанаһан соомни
дэбхэрнэш.

Хажуудам эрьсэдэн,
Холо ошоогүй,
бэдэрүүлэнш.
Наадалан намай
туршадаг
Нааданхай минии...
(бүмбэгэ).

Цэрэн Галанов

ДАЙНАЙ ҮЖИБҮҮД

(рассказ)

Үглөөгүүр Дондогой нэрхэдэ, гэртэ хэншье үгы байба. Хүгшэн эжынь үни бодожо, газаагуур юумээ хэжэ ябаа еһотой. Абгайн бүри наранаар паар хахалхаяа поли гаранхай. Баабайн үшөө байшан гэртэ унтаатай байжа болоо. Энэ үдэшэ хужарта хуухаяа ошоо хэн. Юушье алаагүй хула эрээ ха даа, юундэб гэхэдэ: юумэ алаал хаа, хүницдөө шанга шангаар дуугардаг, үхэг соогуур юумэ хонширдог, амһарта, шанга унагаадаг хэн. Тиэхэдэнь Дондог заал хаа һэридэг байгаа. хула эрэхэдэ, абяагүйхэн баруун гэртэ ороод, унташадаг хэн. Дондог мүнөө огто һэрэгүй.

Модон гэрэй солоохойн забһараар наранай гэрэл шанга дээрһээ шалада унажа, оройшье болошоһон ба гэрэлээр гухайлхада, газар үлгүгүи, дулаан хайхан үдэр боложо байна хэбэртэй. Дондог орон дээрэ нэгэ эрьелдээд, ханажархиба: үсэгэлдэр Бабуутай Хургадай эрье ошожо, заһа хахуулидаха гэжэ хэлсэһэн хоёр бэлэй. Бабуу Дондогоо үшөө зандажа:

- Эртүү даа, наранаар бодохбди. Ойлгоо гүш? Унташажа болохо, найдалгүй хүн гэшэшэ, - гэжэ хэлэ хэн.

Орон дээрһээ тэрэ хүрэн бодобо. Түргэһэн хубсалаад, сарай соо байһан баабайнгаа городноо бэлэг асаржа үгэһэн хахуули абаад, модон гэрэйнгээ араар Бабуутан тээшэ Дондог гүйшэбэ. Эжы хараа хаа, эдэлбэгүйш, ноур гараа угаабагүйш, затагар хиртэйш гэхэ. Тэд уһанда ошожо ябаһан хүн хэзээ ноураа угаадаг юм?

Бабуутанай баруун хорёо дээгүүр Дондог харайжа гараба. Тэрэнь набтархан юм, миин лэ дүрбэн хургаа ханатай Энэ хабар Бабуугай абын үрөгөөс барихадань, Дондог Бабуу хоёр наринхан хургаагуудыг өөһэдөө шэлэжэ, энэ ханада табяда хэн. Дондог Бабуутайда эрэхэдэ, энэ хана харайха, Бабуу Дондогдойо ошоходоо баһа харайха. Түрүүн хоюулан айдаг, шададаггүй байһан аад, һүүлдэнь тордһогүй, үшөө дээгүүрнь хоёр һөөм зайтайгаар харайдаг болоһондоо ехэ хүхидэг хэн. Зүгөөр Бабуугай абатанай эрэхэн тугал нэгтэ энэ хана дээгүүр хүрэжэ гараад, эхэс хүхэжэрхиһэн байгаа. Одоол тиэхэдэ Бабуу эжыдэ шүүд альгадуулан алдаа хэн. Нэгшье Бабуугаа сохидоггүй, хараадагшьегүй, гансал эрхэлүүдэг байһан аад, мүнөө гэнтэ даб гэжэ гараараа далагашахадань, Бабуунаа байха Дондог байрадаа шээрээ хэн. Тэд сохбөгүй. Үшөө нэгэ хургаа тэрэ ханада асаржа нэмээ. Уданшьегүй Дондог Бабуу хоёр энэньшье дээгүүрнь харайжа гарадаг болошо.

Бабуугай эжытээ унтадаг сарай соо Дондогой мүнөө ороходонь, тэрэ гансаараа бүхөөр унтажа хэбтэбэ. Нэгэ татаба - һэрибөгүй. Хоёр татаба - эрьелдээд, хажуу тээшэ харашаба.

- Эй, Бабуу, бодыш. Наранаар бодохо хүн алимши? Үдэ болоол. Наран һэбхсэн дээрэ гараханш. Бодыш!

- Юун гэнэш? Худалаар. Аяар үглөөгүүр болошоо гэжэ гү? Худалаар!

- Харьш нараяа, этигээгүй хаа! Үтэр бодо, гүйдээ! Эжынши хараагүйдэ түргэн үгы болоб. Бушуу! Бабуу шодсэ шохажэ, иишэ тишээ харасагагаад, нэгэ дахин һунажа, залхуу нойрмоогоор орон дээрһээ үндэжэ, удаан хуугаад, хүлөөрөө хүйтэн газар гшхэбэ.

Уданшьегүй тэдэ хоёр Хургадай эрьедэ хахуули хаяжа хуугаад хэн.

Наранай бүри тонгойшоһон, огторгойн хаяда алтархада, Дондог Бабуу хоёр гэдһээ үдэшэньхэйһүүд гэртэ хүрэжэ эрбэд. Тиибшье ехэ хүхюунүүд, арбаад-арбаад шара гэдһэтэй ялаагануудыг улаан бургаана хухалжа, зангалайгарнь холбон, һэнжылдэтэр баринхайнууд, нэгэ-нэгэ арбагар

бурганаһануудыг унажа, «һылоо» хашхаралдан, хазаар ханхинуулаабди гэжэ шүдэнүүдэ пиршаганатар хабирсадуулан, гэрнүүдэйнгээ гэшхүүр туласа, эсэтэрээ гүйдэжэ эрбэд:

- Тпруу! - гэдэн, «моридуудаа» байлгажа, амия даража ядан, уухилалдажа байба.

Дондогой хүгшэн эжы хүбүүгээ хараһаар, ухаа алдажа:

- Һэ, юрэдөө! Хаагуур энэ зайгуул ябана гэшэб. Туража үхэхэнь гэшэ. Уһан дээрэ бүхэли үдэртөө байһан аад, ноураа, хүзүүгээ нэгшье угаахагүй, - гэжэ урмагүй хулаар хэлээд, Дондогой олзо олоһон заһаһануудаа харбайхадань, тэдэниень мүртэй харабашьегүй.

Эдэлжэ хуухадаа, Дондог гэнтэ баабайнгаа ханажархиба:

- Баабай хаанаб? Үсэгэлдэр юумэ алаагүй гү? Би энэ алааб, - гэжэ Дондог үни хатажа, харлажа эхилһэн ялаагануудаа зааба.

Дондогой хүгшэн эжы гэнтэ барагад гэжэ ехэ шодөөр хүбүүн тээшэ хараад, һэлддоошоо духыжа, дээрһээ абажа ханаа алдан:

- Дайн! - гэжэ ама гараба.

- Дайн гэжэ гү? Ямар дайн?..

Тэдэ баабай мүнөө хаанаб? Баһа агнахаа гараа гү? - гэжэ Дондог хураад, эжы руугаа дахин харахадаа, айдаһанинь хүрбэ. Дондог ямар нэгэн болоһогүй юумэн болоо гэжэ ойлгоод, тойрон харахадань, нээрээшье энэһингээ урид болодоггүй юумэн боложо байба. Абгай бархиранхай, хүдэлмэриһөө эрэд хууна. Үшөө эртэ, наранай дээрэ байхада, Балжад абгайн заяандаашье хүдэлмэриһөө эрэдэггүй хэн. Сонхоор Дондогой газашаа харахадань, Добын багхан үйлсөөр дүүрэн зон. Баһа эжыньшье түрүүнэй эжы бэшэ. Тэрэ:

- Баруун зүгтэ дайн эхилээ. Ехэ дайн! Баабайшни аймагай военкомат ошоо. Ганса шини баабай бэшэ, хуу ошоо. Гомбын аба, Бабуутай аба, Галданай ахай, Батажаб, Дарма, Дандар. Хуу Добымнай хүбүүд, манай колхозой хүбүүд булта ошоо. Ехэ дайн. Ойлгоно гүш? - гэбэ.

- Ойлгобоб, - гэжэ Дондог хэлэбэ. Тэдэ юушье ойлгобогүй. Эжынгээ хүхэ сагаан болоһон шарай, абгайнгаа бархиранхай шодөөр урдаһань хараад байхадань, тэдэндэ ойлгоногүй гэжэ хэлэхэ арганы үгы байба. Дондог дайн гэшэ хүниен аладаг, муухай юм гэжэ түрүүн дуулаа хэн. Тэдэ эмнигшэ хүхюу хүдэр Бата-Жабые, баһа мориной хоёр шэхэнгээ баряад, доошонь татажархихадаа пэс гэртэр унагаажархихада Галданай ахай Санжые, үшөө тээсгэн һая полевой стан дээрэ сар алахадань, боосолдоод, томо гшын сарай һээр улаан гараараа шаагаад, хухарданһань сонхоор газашаа сүмэ хиидшэтэр ёборһон Чэмэд-Доржые, Дондогой гансахан абышье дайн хэдэн жэлээр абаашаха, заримыень хэзээдэшье бусаахагүй юм гэжэ Дондог хаанһаа мэдэхэ бэлэй.

Үдэшэнинь Дондогой баабай түбһөө хүнэй велосипедээр гүйлгэжэ эрбэ.

- Абтааб! Ябаал гэшэб! - гэжэ баабайнгаа боһого алжажа ябахадань ехэ шангаар дуугархадань, Дондогто баабайн ехэ баярлана гэжэ ханагдаа хэн. Велосипедээр намайе наадхуулыш гэхэ гэжэ ханабашье, зүрхэлбэгүй. Наадаха дуранинь огто үгы. Дондогой баабай эжы абгай хоёртойгоо ехэ шангаар хоорэлдэнэ. Дондог баабайнгаа үниншье нимэ һонирхолтойгоор гэртэһинээрэ хөөрэлдэхье шагнаагүй юм.

- Июнин хорин хоёрой һүни ороо. Бүхы оромнай хуу татагдаа. Мүнөө үдэшэ түбэй клубта суглаан болохо. Яаранаб,

ябахамни! - гэжэ, эдэлэн сасуу, велосипедтэ мордон, баабайн түб уруу ябашоо хэн.

Үглөөдэрын, үдэ багта, Добын үйлсэдэ зон дүүрэн. Бригадын һайн һайн морид хуу тэргэдэ оруулагданхай, һүүл һамбайнуудын боогдонхой байба. Хүнүүд олоороо үйлсын тэг дунда сугларжа, ехэ шангаар хөөрэлдэнэ, тамхилнад. Баһа зариман энэ тэрэ хорёо түшэжэ, басагадаар дуугаралсана. Бабуутанай баруун хорёо дээрэ Бата-Жабай Дугарай Хандатай зэргэлжэ хуугаад, шэхэндэнь нэгэ юумэ хэлһэн бэээрээ, шангаар таалажархихыень Дондог хоёр шодөөрөө хараа юм.

Баабайн Дондогоо үлөөһинөө хойшо үбэр дээрһээ табинагүй. Энэһингээ урид баабайн ходо хүбүүгээ эрхэлүүдэг

байбашье, үбэр дээрэ нимэ үни хуулагадгүй хэн. Мүнөө тэрэ ехэ һайн. Эгээл Дондогой мүнөө агнуурида дахуулыш гээ хаа, дахуулаар болоод хууна.

Агнуурида дахуулахагүйгөө ханахадаа, баабайн үбэр дээрэ хуулагадгүй, буугаа барюулдаггүй юм.

Хирэ болоод лэ, баабайн хүбүүгээ таалажа, толгойнь эльбэнэ. Конфетэдэ Дондог мүнөө хүн болоһоор түрүүшынхисэ садаба. Аманһаань хөөһэн гарадаг болоо.

- Хүбүүн-аан, үшөө юун хэрэгтэй? Хуу үгэхэб, - гэжэ баабайн хурана.

- Наадахамни, - гэжэ Дондог хэлэбэ.

«Би шамтай агнуурида гаралсахамни» гэжэ тэрэ хүбүүн сохом хэлэхэ хэн. Тэдэ мүнөө баабайн агнуурида бэлдэнгүй. Абгай эжы хоёрын эдихэ юумэ, хубсана хунар һэмээхэн хугшаралдажа байгаад, баабайн агнуурын сүүмхэ соо хэнэ. Мордохынгоо час тухай урда баабайн Дондогоо баруун байшан гэртэ гансаарайн оруулжа, үүдэ хаагаад, урдаһаань гашуун мохоорхын үнэр анхилуулан, хоёр гарһаань барижа, урда асараад, томо хүндэ хэлһэндэ иигэжэ хэлэбэ:

- Зай, Дондог, шимни ехэ хүн болобо гэшэш. Эсэрын ганса хүбүүн гэшэш. Бишни Эхэ ороноо дайсаднаа хамгаалха үетэн нүхэдтээ хамта мордобо гэшэб. Шимни бэрхэ эрэ боложо, хүгшэн эжыдээ, абгайдаа туһалха, үгынь дуулаха болобош. Бишни шамдаа ходо бэшэг бэшэхэб. Шимни баһа бэшэхэш, - гэ хэн. Дондог ехэ баярлаа. Баабайн мүнөө намар түрүүшынхисэ хургуулида орохоё байһан хүбүүндэ томо хүнтэй хөөрэлдэндэл хэлэхэ ха юм.

Тингээд баабайн гэнтэ хүбүүнэйнгээ сарбуудахи хара һаари хаража, тархияа һээрэн, уршыгаад:

- Дондог, энэһингээ угаагаарай.

Сэбээрэр ябаха юм гүб даа! - гэжэ хүбүүгээ тэбэрээд, шангаар таалаа хэн.

Абгай эжы хоёр баабайн хойноһоо дахажа, тэргэ дээрэнь эдихэ юумэтэй сүүмхэ табиад. Баабайтайн нэгэ тэргэ дээрэ сугтаа Бата-Жаб, Дагба, Шагдар, Палан - эдэнэр ябаха байгаа. Эндэһээ хүбүүд городой наана түмэр харгы хүртээр морёор абаашуулха, тэндэһээ бултыень хайша хайшань ябуулхын шийдхэхэ, таһалха байгаа. Мүнөө хүбүүд хүхюунүүд. Тамхинай утаан агаарта тунажа, баһа хаанаһаашьеб архин үнэр гутахадал гэнэ.

Дондогой баабай ехэ ханаа амар хэбэртэйгээр эжы абгай хоёртоо һүүлшынгээ, мордолгын үгнүүдыг хэлэн, Дондогоо гар дээрэ абан үргэбэ.

- Тэргэнүүдтээ! - гэжэ мүнөө баһа дайнда мордогшо бригадир Палан шанга хуулайгоороо хүхирбэ. Энэ ябахын команда байба. Тэдэ ямаршье хаад гаража, хахад час байрадаа байха болобод.

Дондогой баабай ехэ анхаралтайгаар эжытээ хөөрэлдэнэ. Бата-Жаб эжынь Дондогой мүр альгадан, баабайдань хандажа:

- Самбуу, ёһоорхон хүбүүтэй байнаш даа. Намда хэншье үлэбэгүй, - гэжэ гэнтэ дуугарба. Дондог ходо Бата-Жаб энеэжэ, хүхюу ябадагынь энэһингээ урда харадаг аад, мүнөө иигэжэ хэлээд доошоо газар хараад, хүлөөрөө шороо худхан байхадань, ехэ муу шэнги бэсуута эмнигшэ Бата-Жабтал адли бэшэ шэнгээр ханагдаад орхөө хэн.

Палан, Доржо, Санжа эрэжэ Дондогой абгайтай, эжытэйн хөөрэлдэнэ. Хөөрэлдэхэдөө ганса талха таряанай ургаса тухай, эрхэ байһан үбһэн тухай хөөрэлдэнэ.

Үдэшэнь Добоһоо хүбүүд мордобо Дондогой баабайтаа центр хүртэ ошолдохомни, тэндэ абгындаа бууха гэхэдэнь, хүгшэн эжын табиагүй.

Аймагай центрһээ город ошоһон харгыгаар хүбүүдыг шэрэнхэй морд тэргэнүүд Үлэйтэ хадын хормой хүртэ таб-зургаан модоной зай соо жорьлдэ харагдаа хэн. Дондогой эдэ олон хүбүүдэ дунда минишье баабай ябана гэжэ ханахадань ехэ һайншье, мүн ехэ айдаһатай, хүрөөтэйшье байгаа хэн. Дондог хүншье болоһоор нимэ ута ула хараагүй, тэдшье хүн зоной ноураа шарайгаар мэдэхэдэ, ехэ барагарнуу зохид, гоёшье юумэнинь үгы шэнги байба.

- Бишье наһан соогоо нимэ үлэбэгүй хараагүйб. Ехэ юумэ болобо даа! - гэжэ Дондогой хүгшэн эжы гэрэйнгээ хойн гаража, гараараа харашалан, харгыгаар унжылдан хубарилдан морд тэргэнүүдыг хаража хэлээд: - Бурхан уутаран, заяан зайлуул ехэ даа! - гэжэ аман соог гүбэд-шэбэд ханаа алдажа, хуурай шод гарайнгаа альгаар аршаад абаба. - Арь баала! Бурхан тэнгэри бии юм бээ да харана ааб даа!

Дондог үнинэй хүгшэн эжынг аманһаа нимэ үгнүүдыг дуулаагүй хэн. Тэрэ хорёо дээрэ һаднаһаа баряа хүдэлэнгүй нэгэ эжы тээшэ, нэ забһаргүй жэрһин мори тэргэн тээшэ хаража байтараа, гэнтэ хэлэбэ:

- Эжы, би сарбуугаа, хүзүүг угаахамни гү?

- Угаа даа. Би энэ бэээрээ у халаахам. Хүбүүмни нимэ бэрхэл да Тэргэтэй улаа гурбан үдэ таһалгаряагүй хойто харгыгаар хубар хэн...

II

Дондог хүгшэн эжынгээ үбэрһөө наһа барахын хоёр хоног урда гараба. Энэ 1942 оной шэрүүн хүрөөт намар байгаа.

Зун бүри хүгшэн эжын минин уудаггүй, ганса Улаагша үнэндээ...

бүри Дондогой өөрингөө үбэрнөө табихаяа болибо. Үнгэрхэдөө хүннндөө хажуудамни хэбтэхэ хэши...

тээшээ саашаа ошожо ябахадань, хойнохоонь эрьежэ хараад, Дондогой шодондо монсогор улан хаанаашаашь...

нэгэньшэ абья табардангүй полевои стан нёдондо хүбүүдэй ошоһонһоо хойно хаданган, хой жон, халаахай ургажа...

В.Р. Филипповэй нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй хүдөө ажыхын академиин 70 жэлэй ойдо

Декан Ч.Д.Санданов

Хүүлэй үедэ малай элдэбын үбшэн дэлхэй дээрэ хүжэрнэ. Жэшээлбэл, Европодо малай яшур үбшэн болоно. Харин энэ үбшэн манай хүршэ Монголдо үзэгдөө. Тинхэдэ 1999 ондо республикымнай урда аймагуудта үхэр малай сибирскэ язвада гэхэ гү, али шүлхы үбшэндэ нэрбэгдэхэн тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Мүн загашы шалгахда, ветеринарнууд хабаадалсана. Тинхэдэ эдэ мэргэжэлтэднай «унахан малгайгаа абангүй хүдэлхэ» болонод, ехэ дүй дүршэлтэй байха ёстой. Жаран таба гаран жэл соо малай докторнуудыг манай нислэл хотодо бэлдэнэ гэшэ. Үшөө холын 1934 ондо ветеринарна медицинн факультет байгуулагдаа нэн. Тэрэ үедэ энэ хуралсалай гуламта нээгдэхээр оройдоол гурбан жэл болобошье, хоёр дахин нэрээ нэлгээд байгаа. Түрүүн Буряад-Монголой агро-педагогическа институт, удаан зоотехническэ институт. Харин шэнэ факультет байгуулагдахаар лэ, зооветеринарна институт болонон байна. 1934 он болотор хуралсалай гуламтын дэргэдэ оройдоол гурбан отделени тоологдодог нэн. Мяханай болон хүнэй, адуу мал, хони үсхэбэрлэгэ, малай эдэ бэлдэлгэ гэхэн таһагууд болоно. Энээн дээрэ үндэһэлжэ харабал, ветеринарна медицинн факультет эгээл түрүүшын факультет болоно гэбэл, заахашы адуу болохогүй.

СССР-эй баруун талаһаа зүүн зүг руу шэнэ байдал, шэнэ юумэ үзэхөөр, тэндэхи хүнүүдыг хургахаар эльгээгдэхэн эрдэмтэд энэ дээдэ хургуулийн түрүүшын факультедэй эхиндэ байгаа. Түрүүшын деканаар Казань хотогоо Сибирь эльгээгдэхэн Ребров хүдэлөө.

Жаран табан жэлэй хугасаа соо 6 мянга гаран малай докторнууд, ветеринарна медицинн талаар эрдэмтэд бэлдэгдээ. Факультет дүүргэгшэд республикынгаа бүхы шотаг хууринуудта, Агын болон Усть-

ТҮРҮҮ БЭРХЭ АРГАШАДЫЕ БЭЛДЭХЭ АРГАТАЙ

Ордын автономито тойрогуудта, Шэтын, Эрхүүгэй можонуудта, Саха-Яхад, Тыва республикунуудта, мүн ондоошье региондо хүдэлнэ гэшэ. Манай хүршэ хотонуудтай хүдөө ажыхынуудтай дээдэ хургуулинуудта ветеринарна факультедүүд үгы. Тинхэдэ регион соогоо малай докторнуудыг бэлдэдэг эгээл томо гуламта болоно гэшэ.

Удаань факультет дүүргэгшэд Москва, Ленинград, Харьков, Алма-Ата болон бусад хотонуудта эрдэм шэнжэлхэ эльгээгдэхэн байха юм. Хүүлээрнэ Улаан-Үдэсэ бусажа, эрдэм мэдэсэеэ шэнэ үедэ дамжуулаа. Эдэнэй нэгэ хэдые

дээрэ хүдэлжэ байдаг. Мүн ветеринарна терапи болон үбшэ элирүүлгэ дээрэ үрэ дүн ехэтэйгээр ветеринарна эрдэмэй доктор Юрий Абогосевич Тарнуев түрүүтэй бүлэг ажаллана.

«Патологическая анатомия и гистология», «Микробиология и вирусология», «Нормальная и патологическая физиология», «Внутренние незаразные болезни», «Терапия», «Паразитология», «Эпизотология», «Акушерство» ба «Хирургия» гэхэн кафедрануудта оюутад ветеринарна эрдэм шудална.

Хүүлшын үедэ хүбүүд, басагадай практика гараха асуудал тон ороо болонхой.

К.А.Васильев шэнэ темэ ойлгуулна

1-дэхи курсынхид анхаралтайгаар багша А.Д.Хибеновые шагнана

нэрлэе: Сергей Николаевич Бадаев, Бадмадоржо Цырендоржиевич Жамбалов, Василий Александрович Шабаев, Михаил Александрович Кобец, Гарма Шойронович Жанчипов.

Мүнөөдөр факультедэ очноор 600 гаран багшанар, тэрэ тоодо эрдэмэй 13 доктор ба 47 кандидат хурган. Оюутад ветеринарна эрдэмэй 3 халбарьяр хүдэлнэ. 1947 ондоо институтта ажаллажа байһан, профессор, ветеринарна эрдэмэй доктор Кирилл Анатольевич Васильев ветеринарна морфологийн талаар шэнэжэлгэнүүдыг үнгэргэнэ. Мүнөө үедэ дээдэ хургуулийн ректор байһан, профессор, ветеринарна эрдэмэй доктор Александр Петрович Попов ашаг үрэтэй малнуудыг үсхэбэрлэхэ талаар шэнжэлгэ

«Эмшэн болоходоо, аргалжа эмшэн болодог. Энээцэл манай оюутад үхэр малай хажууда доктор болохо ёстой. Мүнөө ямар фермер практикантда үхэр малдаа тарилга табиолжа хургахаб, мүн иимэ ажыхынуудыг үгы болошоо, - гэжэ ветеринарна эрдэмэй доктор, факультедэй декан Чимит Доржомункуевич Санданов хөөрэнэ. - Энэ ушарта угаа ехэ туһа мяханай комбинат маанадта хүргэнэ. Юуб гэхэдэ, алахаа асархан үхэр малнууд дээрэ аргалжа нурана». Үсөөн оюутад ажыхынуудта ошожо, практика гаранад. Ветеринарнууд ганса элдэбын үбшэннөө аргалжа бэшэ, мүн тэдэндэ эдэ хоол тааруулна. «Хараад үзйт, бидэ солярка үгы гээд, жэлээр тракторай хажууда ошоно-

Патофизиологийн хэ-шээл А.А.Оножеев 3-дахы курсда үнгэргэнэ

гүйбди, харин үхэр мал нэгэшье үдэр орхиногүй ха юмбиди», - гээд Ч.Д.Санданов энэбхилнэ.

Зарим бэрхэ оюутад нислэл хотодо үлөөд, ветеринарна клиникэнүүдтэ практика гарана. «Тэндэ ехэ хүндэ ааб даа, - гэжэ Чимит Доржомункуевич хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. - Зарим хүн нохойгоо асаржа байлгаад, нүгөөдэртнэ хара үглөөгүүр «баархани, хэр байнаб» гээд ерэгшэ. Мүн миисгэйшье асараа наа, тийгэнэ. Харин түрлөө болынцада оруулаа наа, хэдэн хоногоор ошонгүй байдаг ха юм. Иимэ байдал хүнэй ажабайдалда «бага нүхэдэй» тон ехэ үүргэ дүүргэжэ эхилһыень харуулна гэжэ ханагдана. Мүнөө 20 байратай гэрэй нэгэ подъезд сооһоо 5-6 гэр бүлэнэ нохой тэжээнэ.

Чимит Доржомункуевич түрлэ факультедтээ 1966 ондоо нягта харилсаа холбоотой юм. Нэн түрүүн оюутан байгаа, удаань багшалжа эхилээ, аспирантурада нураа. Хүүлэй 9 жэл соо факультедэ хүтэлбэрлэнэ. Чимит Доржомункуевич Сандановой хэжэ байһан ажалыг үндэрөөр сэгнээд, маанадыг алишье талаһаа харууналжа байһан дээдэ гарай мэргэжэлтэд олошоржол байда гэжэ үрээ.

Борис БАЛДАНОВ.

Аркадий БАТОМУНКУЕБАЙ фото.

- Энэ яһан нэгэ бага хухаранхай...

СПОРТДО АНХАРАЛАА ХАНДУУЛНА

Хүдөө ажыхын академидэ спортдо ехэ анхарал хандуулагдана. Жэл бүри элдэбын спортын зүйлөөр мурьсөөнүүд боложол байдаг. Эдэ бүгэдыг спортын клуб үнгэргэхэ үүргэтэй. Александр Андропов түрүүтэй клубайхид жэншэдгүй ямаршье мурьсөө үнгэргэхэ аргатай. Хуралсалай жэлэй эхиндэ нэгэдэхи курсынхидай дунда нопирхолтой мурьсөөнүүд болоно. Эндэ буруутай бэлшээрнээ гаран улаан бургааһаа шэнэ байдалта дүтөөр танилсана, бээ туршана, хүн зонтой харилсана.

Шэнэ жэлдэ, мартын 8-да болон бусад найдэрнүүдтэ зорюулагдаһан волейболоор болон шатараар мурьсөөнүүд заншалта болонхой. Мүн республиканска хэмжээний мурьсөөнүүдыг хүдөө ажыхын академи үнгэргэнэ. Физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша байһан Т. Ф. Буркинэй мүнхэ дурасхаалда зорюулагдаһан волейболоор мурьсөөн, республикын 10 дахин чемпион, профессор В. А. Шабаевай боксоор мурьсөөн, республикын 11 дахин чемпион, хирургийн кафедрин доцент Н.И. Очировай шанда хүртэхын тула дүрэ буяаладаагаар мурьсөөн гэхэ мэтэ.

Академиин оюутад элдэб мурьсөөнүүдтэ түрүү нууринуудыг эзэлнэ. Физкультурын багшанар, мэдээжэ тренернүүд Г.Д. Цындымеевэй ба А.Р. Шулуновой шабинар, барилдаашад Содном Будажапов, Баяр ба Элбэк Базаровтан Баяр ба Абида Батомункуевтан, Клим Биданов болон Бадма Гармаев гэгшэд яһала найнаар барилдажа, түрлэ хургуулияа суурхуулжа ябанад.

Мүнөө үедэ Японидо мурьсэжэ байһан Матвей Цындыжапов түрүүшын гээ алхамуудыг энэ хэлэн байна.

Харин хүдөө ажыхын академиин оюутадай дундаһаа эгээл ехэ амжалта энэ жэл хур харбагша Викториа Дагбаева туйлаа гэжэ ханагдана. Тэрэ залуушуулай дунда Россин чемпионадуудыг шүүһэн байна. Мүн ехэнүүдэй дунда найн дүн харуулаа.

Академиин волейболой болон баскетболой комантанууд мүн лэ найнаар наадаһан байна.

Футбол, шатар, аэробика, армреслинг, аяншалга гэхэн спортын зүйлнүүдээр секци нүүд хүдэлдэг. Амжалта эдэндэ удангүй ерэхэ гэжэ ханагдана.

- Манай академидэ хүдэлдэг багшанарта болон тэднэй гэр бүлдэ анхарал хандуулнабди, - гэжэ спортклубай түрүүлэгшэ Александр Антропов хэлэнэ. - Байгал далайн эрьедэ Максимихада өөрын пансионатайбди. Тэндэ нэгэ доро 100 гаран хүн аргалуулха аргатай.

2001 оной эхиндэ академиин спортклуб түрүүшынхид үнгэргэгдэхэн бүхэроссин «2001 оной ажалай алдар соло» гэхэн конкурсно лауреат болоо. Энэ спортын клубай аргагүй бэрхээр хүдэлжэ байһыень харуулна.

Борис БАЛДАНОВ.

ДУРАСХААЛ

Нэг сэсэн хүн үбгэрөөд байхадаа, хибүүдээ суглуулжа, өөрыгөө ойруулжа хуулгаад, иигэжэ асууһан гэхэ:

- Дэлхэй дээрэ юун түргэн үнгэрдэг - хүнэй наһан гү, али уһанай басаал гү?

Юун гэжэ харюусахаяа хүүгэдэйнгээ дагжо ядан тээлмэргдэхээр байтар, өрөө харюу хэлээ хэн ха:

- Хүнэй наһан!.. Али нэгэ нүхэрэйнгөө алтан хэлхэйлээ халишахада гү, али һаяхан «ногоон» зангаа ябана гэжэ наһан хүнтээ үйлсэдэ уулааг, өөл хэгээрэнги болоһыень ёрхогоо, үнэхөөрөөшье, хүнэй наһан уһанай урасхалһаа түргэн лэ гэрнэ хаш гэжэ һанагдаха. Илангаяа өрөө наһатай болоод, үнгэрхэн үмье ухаалгин хуушагаш, илангаяа ш болодог...

Табяад оной эхээр, бүри дучилицида һуража ябахандаа, би уряад-Монголой үнэнэй» редакци руу орголдаг болоо нэм. Тэрэ үедэ соёлой нагта Д.Гунзынов, Д.Дугаров, Ч.Намжилов, Д.Бадараев, Ш.Нимбуев олон бусад хубарижа байжа ажаллаһан йха.

Гараха, ороходоо, би сагаан шарайтай, мбэгэр шарабтар үнэтэй, үндэрлиг этэй эхэнэрье коридор соо обёорхоб. Гэтэ соёлой таһагта орожо ерэхэдэм, он зон суглааршоод, ехэ халуунаар өррэдэжэ байба гэшэ. Тэрэ үедэ бчин Доржиевич Дугаров соёлой лагые даажа байгаа.

Ойлгоходом, буряад бэлигтэй хёолшо Чимит Цыдендамбаев тухай, үнэнэй ажалша шанар тухай хөөрэлдөөн ложо байгаа янзатай. Үнөөхи сагаан райтай эхэнэрни Чимит ахатан тухай наһанаа иигэжэ табижархёо бэлэй:

- Тэрэтнай нилээдгүйхэн хуудалтай, лахые мэдэхэгүй... уусатай хүн ааб л...

Би урдаһаань хараад абабаб. Унишье онгуй, тэрэмни гаража ошобо.

- Энэ хэн бэ? - гэжэ һонирхобоб. - Жугдуурова гэшэ даа, Долгор Жугдууровна, - гэжэ Ширав Нимбуев уулааа нэн. - Хүдөө ажахын таһагта алаадаг.

Сээжэдэм хадуугдаһан хоёрдохи ушар эдэ, 1963 ондо нэн ха. Хоридо ёлодоо нэн. Би Иисэнгэдэ хүдэлдэг хаддаа, ажалаараа город ерэхэ гэжэ лаб. Хорини столовын газар сайбар ро плащ үмдэнхэй Д.Ж.Жугдуурова майе хараад, энеэбхилжэ, ехэ аханаар мэндэшлээд:

- Та хаанаһаа, хайшаа зорижо наһабта? - гэжэ һонирхобоб.

- Яруунаһаа - город, - гэбэб.

- Би Хэжэнгэ орохо гэжэ байнаб. Гобуснай «уцалхаяа» ошонги.

- Энэ-тэрэ юумэ хөөрэлдэһөөр тарнай, хаанаһаашьеб Бато Базарон болобо.

- Буряад уладай урдаа хараха хоёр агад хаанаһаа ушараад байнабта? - гэжэ Бато Базарович «нүүлэ унагааба».

- Ээлдэһээр байтарнай, Чимит Базарон бии болобо.

- Бато Базарович, басагад таниие робоор лэ байна, - гэжэ багшяа галхааба. Тиэхэдэнь Бато Базарович зорёонложо, гомдоһон шарай уулаад, иигэжэ аалихан Чимидтээ эхэрхиб:

- Бү баһыш даа, - халта аниргүй ганад: - Баһахашнишье зүб ааб даа. Минь даритаяа ябаһан Базарон, бишни яаа халаһан Базарон болоно гүб даа?..

- Да-на-а, - гэжэ байжа, өөрынгөө аһаа томоор Долгор Жугдууровнагай эһые мартадаггүйб.

- 1967 оной июниниин 2-һоо би «Буряад үнэн» ажалда абтажа, Ярууна, Хори, Хэнгэ - гурбан райондо ажаллаха

корреспондент боложо оробоб. Зүгөөр хүдөө гарахынгаа урда тээ редакциин аппаратта ойр зуура ажаллажа, стажировка гараха ёһотой байгаа.

Тиигээд редакторат намайе пропагандын, агитациин таһагта томилоо

хэлээ агша нэн.

1969 ондо Буряадай АССР-эй журналистнуудай съезд болобо.

Политическэ гэгээрэлэй байшан соо. Газетын гаража байһан номерто съездын эхилхэн тухай мэдээсэл бэшэхые намда

ГУУРЬАНИИНЫШЬЕ ХУРСАХАН БЭЛЭЙ!

нэн. Ушарынь юун бэ гэхэдэ, энэ таһагта ажаллажа байһан Матвей Осодоев ээлжээтэ амаралтадаа гараха болонхой, таһагые даагша Долгор Жугдуурова больницада орожо аргалуулха гүүлэһэн байба. Бүхэли ехэ таһагай саг зуураар «хаагдаха» шахуу болоод байхада, тушаан боложо, би ажалда абташоо нэн хаб.

Долгор Жугдууровна зузаан гэгшын хабтаһа намда барюулаад:

- Энээн сооһоо дуратай материалаа хэжэ байгаарай. Энэ түлхюурнай, - гээд, кабинетэйнгээ түлхюур барюулаад, врачай заһан болзорһоо таһарангүй ошохо гэжэ больница руугаа яараа бэлэй.

Тиигэжэ бүхэли һара соо нэгэ таһагта гансаараа ажаллаха саг тохёолдоо нэн. Хүбхэгэр зузаан хабтаһаншье нимгэршэбэ. Аргаламжяа абаад, Долгор Жугдууровна бусахадаа:

- Үнөөхи хабтаһаа үгэлши, - гэбэ. Би стол сооһоо гаргаад үгөө нэн бээбэ.

- Материалуудын яһан бэ? - гэжэ гайхаба.

- Оршуулаад, заһаад, тушаагааб.

- Харалши! Матвей бидэ хоёрой бүхэли жэл соо диэлээгүй юумые һара соо хэжэрхибэл...

- Үгы, тездэ, Долгор Жугдууровна, гамтайгаар хэхэ гэжэ ойлгуулхаяа яһан хүмта? - гэжэ бинь энгүүрхэбэб.

- Үгы, үгы! Би шамайе зэмэлэнгүйб. Яагаа хэнтэг өөнтэгшөөр дуугарбаш даа? - гээ бэлэй.

Саг үнгэржэл байба. Би энэл таһагтаа бүри таараад, дуратайханаар ажалладаг болобо.

- Манайшни таһаг нобшо ажалтай даа. Гурбадаха хүниие эриһээр үнинэйб. Шамайе аппараттаа байлгаа гэнэб.

Циден Цибудеевич зүбшөөнэгүй. Тэрэшни собкор гэшэ. Хүдөө гараха ёһотой гэнэ, - гэжэ нэгэтэ Долгор Жугдууровна хөөрэбэ. Тэрэнейн удаа редактор намайе дуудаад:

- Та юундэ ажалдаа гаранагүйбта? - гэбэ гэшэл даа.

- Тездэ ажаллажал байна бэшэ гүб? Миин салин эдижэ байнагүйлби, - гэжэ урдаа оруулбагүйб.

- Миин салин эдижэ байна гэжэ би хэлэнэгүйб. Та собкор гэжэ ажалда абтаһан хүн байнат. Хүдөөдэ хэхэ ажал ехэ юм. Таниие тэндэ хэншье хинажа байхагүй. Өөрынтнай нэшхэлхээ болохо.

Би Хорини райкомдо хонходооб. Танда байра үгэхэ. Тиигээд ябагы, - гээ бэлэй.

Тиигээд лэ хүдөө гаража, жэл тойрон ажаллаад, хойто жэлын аппараттаа ороһон хүм. Хахад жэл соо партийна таһагта ажаллаад, удаань соёлой таһагта орогдоо.

Өөрынь таһагта ажаллаагүйшье һаам, Долгор Жугдууровна эгшэ хүнэй эрхээр намда заабаришадаг байгаа.

- Эндэ тэндэ ороходоо, үнэмшэлгээ гансата харуулахгүй юм, - гэжэ нэгэтэ

даалагдаһан байгаа. Фойе соо Долгор Жугдууровнатай дахасалдаад оробобди.

Гуурһан дэбтэр хоёроо гартаа баряад ябахыемни хараад:

- Эдээнэ саашань хэжэрхи даа, - гэбэ гэшэ. Тэрээнхээ хойшо ямаршье хүнтэй, хэнтэйшье хөөрэлдэхэдөө, гуурһан дэбтэр хоёроо харуулдаггүй, үгэ дуһангүй, тархи соогоо хадуухые оролдодог болоо нэм.

Долгор Жугдууровна Жугдуурова - СССР-эй Журналистнуудай холбооний гэгшүүн байгаа. Буряад Республикын ба РФ-гэй соёлой габыята хүдэлмэрилэгшын хүндэтэ нэрэтэй нэн. Дайнай шэрүүн жэлүүдтэ Агынгаа округой газетэдэ журналистикын хүнгэн бэшэ замые эхилхэн байдаг.

- Оройдоол гурба-дүрбэн хүн газетээ гаргадаг нэмди. Редактор, наборщик, бинь харюусалгата секретарь юм нэн гүб, юун юумэ нэмбиб? Гараар набор жэгдэхэ, барабанаа гараар эрьюулжэ, газетээ хэблэхэш даа, - гэжэ хуушанай журналист хаа-яа дурдагша бэлэй.

Наһанайнгаа амаралтада гараад, Д.Ж.Жугдуурова нэгэшье миин хуугаагүй. Нэгэ мэдэхэдэш, Москва шадарай Подольск хотодо оршодог сэрэгэй архивта ошожо, бэдэрэлгын ехэ ажал хэһэн байха. Тиигээд Илалтын 40 жэлэй ойһоо холо урда «Нагин дурасхаал» гэжэ нэмэлтэ гаршаг «Буряад үнэндэ» бии болгохые дурадхаад, хэды ехэ материал гаргуулаа гэшэ нэм! Буряадай Журналистнуудай холбооний правлени эдэбхитэй энэ ажалайнь түлөө Я.Гашегай нэрэмжэтэ шан олгоо бэлэй.

Бэдэрэлгын тэрэ хүдэлмэрин дүн гэхэдэ, «Судьбы» (историко-документальная хроника) гэжэ яһалахан зузаан ном Улаан-Үдэдэ Буряадай эрдэмэй түбэй хэблэлээр барлагдаа нэн. Тездэ хэды олон хабтаһан соо ойроо хүртөөгүй материалнууд үлөө гэшэб!..

Жараад онуудай тэнгээр эльгэниинь үбшэлөөд, нилээн мэгдэхэһэн юм. Аяар холын Баруун Украинада оршодог Моршин гэжэ курорт руу 2-3 харгылжа, үбшэниинь нилээн дарагдаһан юм.

- Ухаангүй дабһалиг, досооеш ходооро угаажархиха, одоол шэдитэй аршаан дааа. Бурхамни болоо юм даа тэрэ аршаан, - гэжэ Долгор Жугдууровна хөөрөө болэй.

Бэдэрэлгын хүдэлмэри хэжэ ябахандаа, Украиннын ССР-эй Сумской область руу ошожо, дайнда алуулһан түрэн ахынгаа алтан хүүртэ (аха дүүнэрэй хамта хүдөөлэгдэһэн газарта) нютагайнгаа шорой үбэнүүлжэ, баглаа сээсэг табижа ёһолһон буянтай.

Дала һайса гаратараа, Долгор Жугдууровна хүнгэн жорхой, газетэдэ юу - хээ бэшэһээр лэ ябаа. Тиигэжэл ябатараа, 1999 оной хабарһаа гэгтэ бэнь

шэмхэлүүртэдэг болоод, аргын ашаар 2000 оной сентябрь болотор байгаал даа.

Муушаг байна гэжэ дуулаад, би нэгтэ ошобоб. Ошоходоо, һөөл зүрхэ алданги байгааб: хүниие үзэхэ дурагүй болошоод байгаагүй юм бэээ? Зарим зон тиигэдэг ха юм.

Үүдэнэй хонхо дарахадам, һөөл түргэн үүдэндэ хүрэхэ ерээд:

- Хэн бэ? - гэжэ үнөөхи шэнгэншөг аад, элүүр хоолойгоороо асууба. Досоомни һайн болошобо.

Үүдэнэй нэгдэхэдэ, шарайнь нилээдгүй нимгэн болонхойшье һаа, үнөөхил мэшээһэн урин нюдөөрөө хаража, мэндын харюу хэлээд:

- Зай, һайн ябанагди-и, дүү басаган? - гээ нэн. Нилээдгүй удаан хөөрэлдэжэ хуушабабди. Үнөөхил хүндэмүүшэ зангаараа эдэ бэлдээд, столдо урижа:

- Нэжээһи баринагши? Үгы? Харин хундагаһаа хултаганадаг болоо гэжэ дуулаа нэн хаб. Зүб лэ даа. Хүндэ хэрэгтэйшье зөөри бэшэл даа энэшни, - гэжэ байгаад, шүлэ аягалаа нэн.

Нэгэ редакцида хамта ябаһан ажалдамнай ушарһан энеэдэтэй зүйлнүүдые һанан - дурсан, хяа энеэдээ нэн бээбэди.

- Ерэжэ байгаарай, - гэжэ ябаха дээрэм хэды хэлээ. Олошье дахин бэшэ һаа, хаа-яа ерэхэб.

Үбшэнэй ордоһондо дарагдахагүй, ёоложо-гэншэжэ оройдоошье байхагүй даа, нилээн шэрхи эрэлхэг эхэнэр байһан байна гэжэ би мүнөө сэгнэдэгби.

- 2000 оной май соо Агуу Илалтын 55 жэлэй ой тэмдэглэгдээ һааб даа. «Морин хуур» сэтгүүлэй харюусалгата секретаряар томилогдоод байхадаа, томилогдоогүй очеркын бии һаа үгыт гэжэ эрибэб.

- Бэшэгдэһэн бэлэн юумэ үгыл даа, - гээд, үнөөхил номоо бэлэглээ нэн. Тэрэ ном сооһоо зохид юумые буряадшалаад, «Морин хуурта» оруулха зүбшөөл абаад, «Дурасхаал» гэжэ ниитэ гаршаг доро Ракшаа Жугдуурон аха тухайдань, һайн дураараа гэр бүлөөрөө фронт ошоһон Балданотон тухай, Агын тойрогой Зугаалайн адуушан ябаһан Очир Ринчинов тухай гурбан очерк буряадшалаад, «Морин хуурай» 2000 оной 1-дэхи дугаарта барлуулжа, эгшэ нүхэрөө баярлуулһан золтойб.

- Миниингээ стиль найруулгые өөмөөгүй һайн мэдэхэ болоһон хүн байналши! - гэжэ ехэл хүхэ агша нэн.

- Өөрымни бэшэһэнхээ өөргүй болоо байна...

Һүүлшынхээ уулзахадаа (Һүүлшынхээ харалсажа байһанаа хэн мэдэхэб даа!), иигэжэ хэлээ нэн:

- Халта һайн болоо һаа, саарһа эрээлхэл нэн хаб. Саарһанайнгаа ёһоор һаа, ноябрь соо 80 һаһа хүрэхэ байгаа хаб. Тэрэ болотор орбойжо, мэндэ хуугаа һаа, тэрэнээ тэмдэглээ боложо, таанартаа сай уулгаха байгааб даа, - халта аниргүй хууд гээд: - Наян наһан гэгшэһэни үндэр лэ наһан гэшэл даа. Буряад наһаараа наһа гаранхай жунхаяан урдашни хууна.

Манай утга имэ үндэр наһа наһалһан хүн байгаагүй юм лэ даа. Тиигээд наһа хүрэхөөд, үшөө хэды хүрэхэ ханаатай хууна гэжэ һананабши энэ хүгшэниие, а? - гэжэ өөрыгөө наада барин һагад хэлэһэниинь сээжэдэм бүхөөр хадуугдашоо нэн.

Наянай дабаандаа хүрөөшье һаа, ухаан бодолын ялагар, сээжэнь һонор байгаа. Үбшэнэй нэрбээгүй һаа, гарһаа гуурһаа алдахаа байгаагүй, дайнай баатарнууд тухай үшөөл олон очерк, дурсалга бэшэхэл байгаа! Юуб гэхэдэ, баринаг гуурһаниинь хурса нэн. Тездэ хүнэй һанагшаар болодоггүй дэлхэй ха юм даа.

Манай эгшэ нүхэрэй манһаа хахасажэ ошоһоор нэгэ жэл гүйсөө. Уһанай урасхал мэтэ түргөөр үнгэрһэн наһан соогоо олондо тухатай ехэ юумэ бүтээһэн, бэшэһэн алдартай.

Хозяйке на заметку

КОНСЕРВИРОВАННЫЕ ОВОЩНЫЕ БЛЮДА

Запаси впрок можно не только квашеную капусту, соленые огурцы, маринованные томаты, но и консервы-ассорти из нескольких видов овощей. Попробуйте сделать, например, консервированные салаты, супы, овощную икру, голубцы. Такие запасы разнообразят наш рацион питания и позволяют зимой тратить меньше сил, времени на приготовление блюд.

САЛАТ ОВОЩНОЙ ПРЯНЫЙ

Огурцы - 1 кг, томаты зеленые - 500 г, кабачки - 500 г, яблоки - 500 г, чеснок - 200 г, экстрагон (зелень) - 50 г, масло растительное - 100 г, песок сахарный - 50 г, соль - 40 г, уксус фруктовый - 100 г.

Огурцы, кабачки и томаты вымойте, нарежьте кружками. Яблоки вымойте, удалите сердцевину и нарежьте равными дольками. Чеснок очистите, измельчите. Зелень экстрагона вымойте и нарежьте. Все перемешайте, добавьте соль, сахарный песок, уксус и растительное масло. После выделения сока прокипятите 10 минут, разлейте в стерилизованные банки, закатайте и переверните вниз крышками.

ЗАПРАВКА ДЛЯ СУПА ИЗ МОРКОВИ, ПЕРЦА И ТОМАТОВ

Морковь - 1 кг, перец сладкий - 1 кг, томаты спелые - 2 кг, лук репчатый - 500 г, соль - 100 г.

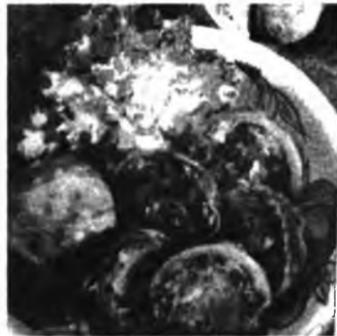

Морковь вымойте, очистите, нашинкуйте соломкой на крупной терке или нарежьте кружками. Томаты вымойте и нарежьте дольками. Перец вымойте, вырежьте плодоножку и, освободив от семян, нарежьте соломкой (кстати, семена выбрасывать не следует, если их подсушить и размолоть, они послужат великолепной приправой для первых блюд и домашних соусов, а также пряностью при тушении мяса, жарении рыбы). Лук репчатый очистите, вымойте и нашинкуйте, измельченные овощи уложите в кастрюлю, добавьте соль и, доведя до кипения, варите под крышкой 15 минут. Кипящую массу разлейте

в стерилизованные банки и закатайте крышками. Такую заготовку можно использовать и как заправку для супов, борщей, и как овощную приправу.

ИКРА ИЗ БАКЛАЖАНОВ С МОРКОВЬЮ И СВЕКЛОЙ

Баклажаны - 5 кг, морковь - 1 кг, свекла столовая - 1 кг, томаты спелые - 2 кг, лук репчатый - 1 кг, петрушка (зелень) - 500 г, масло растительное - 250 г, соль - по вкусу.

Баклажаны вымойте, отварите в подсоленной воде (одна столовая ложка соли на 1 л воды), пока они не станут мягкими, выньте из кастрюли, уложите в дуршлаг, чтобы стекла вода, затем измельчите. Морковь и свеклу натрите на крупной терке. Томаты и лук нарежьте мелкими кусочками. Морковь, свеклу, томаты и лук пассируйте на растительном масле 3 минуты вместе с измельченной зеленью петрушки. Соедините зелень и овощи с отваренными баклажанами, посолите, тщательно перемешайте и варите в течение 40 минут с момента закипания, после чего разлейте в банки, пропастеризуйте (литровые банки 30 минут, пол-литровые - 20 минут) и закатайте крышками.

ОВОЩНЫЕ ГОЛУБЦЫ КВАШЕННЫЕ

Капуста - 5 кг, морковь - 500 г, петрушка или сельдерей (зелень) - 500 г, лук репчатый - 1 кг, чеснок - 300 г, соль - 100 г.

Кочан капусты разрежьте пополам поперек. Верхнюю часть кочана обдайте крутым

кипятком и оставьте в кастрюле до полного остывания. Нижнюю часть мелко порубите, добавьте к капусте пассированные морковь, лук, зелень и сырой мелко нарезанный чеснок, посолите. Этим фаршем наполните капустные листья из верхней половинки кочана. Голубцы плотно уложите в тару, поставьте под гнет и поместите в прохладное место.

ТЫКВА, КОНСЕРВИРОВАННАЯ С АПЕЛЬСИНОМ

Тыква - 1 кг, апельсин - 1 шт., песок сахарный - 200 г, кислота лимонная - 10 г.

Тыкву вымойте, очистите от кожуры, освободите от семян и волокон семенной камеры, нарежьте крупными кусками. Апельсин вымойте, нарежьте ломтиками вместе с кожурой, удалив семена, соедините с подготовленной тыквой, пересыпьте сахарным песком, добавьте лимонную кислоту и выдержите все до выделения сока. Затем всю массу поставьте на огонь и кипятите 5 минут. Кипящую массу разлейте в стерилизованные банки и закатайте.

Таким же образом можно приготовить тыкву с лимонами, исключив из рецепта лимонную кислоту.

ЛУК-СЕВОК В МАРИНАДЕ С МЕДОМ

Лук-севок - 2 кг, уксус фруктовый - 200 г, мед - 200 г, вода - 1 л, соль - 50 г.

Маринованный лук - изысканная приправа и отличное украшение к рыбе, мясу, салатам, овощам. Приготовленный на натуральных соках или с добавлением меда, он приобретает новые вкусовые и целебные свойства. Для маринования лучше использовать лук-севок: чем мельче его головка, тем вкуснее заготовка.

Лук очистите, уложите в стерилизованные пол-литровые банки, залейте кипящим маринадом. Пропастеризуйте в кипящей воде 10 минут и закатайте крышками.

Усталость по наследству

Синдром хронической усталости поражает людей молодого и среднего возраста. Быстрая утомляемость, снижение работоспособности, плохое настроение, депрессия, все это выбивает человека из нормальной жизни. В чем же причина болезни? Австралийские ученые обследовали человека - несколько поколений одной семьи. Все они страдали от синдрома хронической усталости.

ПРОЗРАЧНАЯ КОМПОЗИЦИЯ

Несколько стеклянных ваз с комнатными растениями на подоконнике производят впечатление удивительной свежести! Используйте для этой цели любые прозрачные сосуды с водой: кружки, бокалы и даже химические колбы.

ВЫШИТЫЕ РОМАШКИ

Любое полотно, даже суровое, превращается в роскошную скатерть благодаря ручной вышивке. Очаровательные ромашки, «нарисованные» нитками трех цветов, выполняются просто и быстро. Сначала на полотне нарисуйте карандашом цветы и листья. Половину ромашки вышейте гладью, остальную часть и стебелек - стебельчатым швом. Листья выполните гладью «в раскол». Отлично, если скатерть дополнит несколько салфеток. При утюжке комплекта старайтесь не повредить вышивку.

МАЛЕНЬКИЕ ХИТРОСТИ

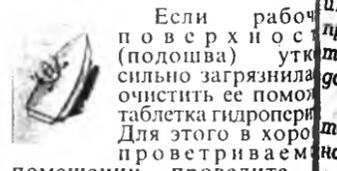
Воздух в комнате с печным отоплением нагреется значительно быстрее, если к печи приставить металлический щит с двумя невысокими бортиками. В узком вертикальном зазоре воздух нагревается быстро и выходит вверх, а на его место поступает воздух от пола.

Из углов щелей бывает трудно убрать пыль даже пылесосом. Однако если снабдить пылесос вторым шлангом, присоединенным к выхлопному отверстию, задача становится решаемой. Подведите оба шланга к трудному месту. Воздух из «выхлопного» шланга поднимет пыль, а «рабочим» шлангом вы тут же ее легко соберете.

Перед наступлением холодов поставьте между оконными рамами небольшую плочку с обычной поваренной

солью. Соль впитывает влагу в результате окна изнутри запотевают.

Если рабочая поверхность (подошва) утюга сильно загрязнилась, очистите ее помойкой с помощью таблетки гидроперита. Для этого в хорошо проветриваемом

помещении проведите разогретой подошве утюга таблеткой. После обильного газовыделения отслоившуюся грязь смойте водой. Такая обработка не повреждает утюг, быстро удаляет нагар и очищает металл.

Для обработки земли мною садоводы и огородники используют вилы. У них есть один недостаток - округлые плечики, с которых постоянно соскальзывает почва, особенно в сырую погоду. Отрезок тонкого перфорированного швеллера (такого, какой используют при монтаже проводки), надетый на вилы, превращается в удобный упор. Возможно, в швеллере придется просверлить одно или два дополнительных отверстия. Чтобы упор не свалился с верхнего его кромки, нужно завальцевать или стянуть двумя болтами.

Гарагай 2-то хуушанай 21 октябрийн 8).

Хүхэ луу, 3 хүхэ мэнгын, гадаа уудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, сахюуса, лусууд тахиха, бисалгал хэхэ, муу үйлэ буруудхаха, ламые бараалхаха, дасан дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые шэнээр бүтээхэ, хэшэг уриха, даллага абаха, наһа утадхалгын ном уншуулха, эм найруулха, эм залаха, буян үйлэдэхэ, хяһа гаргаха, шэмэг үүдхэл зүүхэ, дайсание болон ада шүдхэр номгодохо, дасанда мүргэхэ, шэнэ гэр бариха, шэнэ газарта үбхинэхэ, мал ханаха, эмнихэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр шэнэ хубсаһа мдэхэ, ном соносохо, онгосо, наһа архалха, тээрмэ, хүүргэ бариха, хүнэй уһа ханаха, төөнэхэ, хүниие туялаха, гадаа гараха, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, элсээ баталха, мал үүсэлхэ, ном уруулаха, газар малтаха, модо сабшаха, юрөөдэхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, үбшэн үрэхэ.

Гарагай 3-да хуушанай 22 октябрийн 9).

Хүхэгшэн могой, 2 хара мэнгын, цоройдо нуудалтай үдэр. Хутагын хурса дэр. Лусууд, бурхан тахиха, номнол хэхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, ээгтэ нураха, зурхай шудалха, уранай үрэ олохо, үбшэ аргалха, тангаригаа олоулаха, эльбэ, ада шүдхэр дараха, наад одхор зайлуулха, хараал сараха, жадха арюулха зэргын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр замда гараха, хари холо газар шохо, нүүхэ, гэрэй нуури тахиха, бэшэг уйлта дээшэнэ айлдаха, хубсаһа эсхэхэ, даллага абаха, худалдаа наймаа хэхэ, мал эмнихэ, хутага хурсадаха, томһа абаха, гэр байра андалдаха, шуһа ханаха, төөнэхэ, бурхан арамнайла, онгэри тахиха, эм найруулха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Бэри буулгаха, хадаг бариха, хурим түрэ хэхэ, наһа барагшые үдөөлхэ тухай асуудалаар дасанда андаха гэнэ.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, эгээн наан элбэг олодо.

Гарагай 4-дэ хуушанай 23 октябрийн 10).

Улаан морин, 1 сагаан мэнгын, цэртэ нуудалтай үдэр. Хутагын хурса

үдэр. Мүн тахья нарада морин үдэр тудахадаа, тон муу, модон хохи, хоонон үдэр гэгдэдэг. Иимэ үдэр алибаа хайн үйлэ үйлэдэхөөр бэшэ. Илангаяа бэри буулгаха, наһа утадхаха, тарья ургамал тариха, гэр бариха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Мүн баһа үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрхэ холо эльгэхэ, хүбүүдые сэрэгтэ үдэршэхэ, наһа

дараха, ехэ хүниие бараалхаха, гэр заһабарилха, хэльбэхэ, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ (9 улаан мэнгын заһал хүүлээд) мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, ном оршуулха, хэрэлдэхэ, хэн нэгэнтэй дайсад болохо, шуһа ханаха, төөнэхэ, эм найруулха, дарсаг үлгэхэ, тушаал дааха, үбшэ

ханаха, төөнэхэ, бурхан бүтээхэ, арамнайлаха, гэр бариха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр эд зөөри абаха, абасаа абаха, мал үүсэлхэ, хони хурьга хүндэ үгэхэ, хариниютаг руу нүүхэ, гэрхэ хэрэглэл гаргаха, хээрэ ажаллаха, худаг малтаха, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, шэмэг гоёолтыень хэхэ, ехэ уһа гаталха, хатуу газар номгодохо, заһаа бариха, хубаг малтаха, тангариг үргэхэ, дайсание дараха, хүншүү хөрбоһо гаргаха, бэлбэһэн хүнэй бузартай ушарха мэтын үйлэнүүд сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, шогонэй хараа муудаха.

Гарагай 7-до хуушанай 26 октябрийн 13).

Шарагшан тахья, 7 улаан мэнгын, хада уулада нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тэнгэри тахиха. Наранда, нарада, бусад юртэмсэнүүдтэ шүтэхэ, лүн абаха, гэрэй нуури тахиха, мори, сар нургаха, эм найруулха, хатуу тарни уншаха, модо нуулгаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, гэр бариха, тэрэнэ хорёолхо, дайсанай муу үйлые болоулаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье замда гараха, үхэр худалдаха, андалдаа хэхэ, суглаа зарлаха, хурим түрэ, найр хэхэ, үгэлыгэ үгэхэ, гуйраншадта юумэ харбайха, үзэл үзэхэ, тушаал эзэлхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, мал үүсэлхэ, хүншүү хөрбоһо гаргаха, мал эмнихэ, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, зол ушарха.

Гарагай 1-дэ хуушанай 27 октябрийн 14).

Сагаан нохой, 6 сагаан мэнгын, модондо нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, нүгэлөө наманшаха, хэшэг дуудаха, даллага абаха, модо нуулгаха, балин шатааха, бурханай ном шудалха, үзэгтэ нураха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, наһа барагшын хэрэг бүтээхэ («Чу» одоной заһал хүүлээд) мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэтэй хамта тангариг абалсан, нүхэд болохо, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хубсаһа эсхэхэ, хүниие эзэн ядаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Нохой үдэр хүнэй үһэ абааггүй.

ХVII ЖАРНАЙ САГААГШАН ТҮМЭР МОГОЙ ЖЭЛ

НАМАРАЙ ДУНДА УЛААГШАН ТАХЯА НАРА

Буряад лүтэ	21	22	23	24	25	26	27
Европын лүтэ	8	9	10	11	12	13	14
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагба Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Басан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэ луу	хүхэгшэн могой	улаан морин	улаагшан хонин	шара бишэн	шарагшан тахья	сагаан нохой
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Лүчудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон

барагшые хүдөөлхэ, бэри буулгаха, шэрдэг бүрихэ, хэрэлдэхэ, шуулдаха, мори худалдаха, худалдажа абаха, ном оршуулха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ мэтын үйлэнүүдые онсо сээрлэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаагүй наа, гээрэ.

Гарагай 5-да хуушанай 24 октябрийн 11).

Улаагшан хонин, 9 улаан мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, хэшэг дуудаха, даллага абаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, тушаал дааха, үзэгтэ нураха, зурхай шудалха, гүрэм уншуулха, эльбэ

аргалжа эхилхэ, нүүхэ, үри эзэлиэе бусааха мэтын үйлэнүүд тон сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да хуушанай 25 октябрийн 12). Хандаманарай үдэр.

Шара бишэн, 8 сагаан мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, бурханай шэрээд Мандал тахиха, номой үгэлыгэ үгэхэ, сан тахиха, аршаанаар угааха, амгалан байдалай түлөө ном уншуулха, абаһанаа бусааха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ, дарсаг үлгэхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, эм найруулха, замда гараха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, бэри буулгаха, шуһа

МАТЦЯ ИМЕНИ

С незапамятных времен люди верили, что имя человека каким-то таинственным образом влияет на его судьбу, характер, властно вмешивается в ход жизненных событий. С этой тайной имени связано множество преданий и суеверий. Так, в России вплоть до XVII века родители держали в тайне имя, данное ребенку при крещении: считалось, что этим можно отпугнуть злых духов. В мусульманских странах зачастую ребенку давали два имени, причем одно из них было ложным, второе настоящим - также для отпугивания недобрых сил.

ВЕЛИКИЕ АЛЕКСАНДРЫ

Феликс Величко, известный современный астролог, говоря о влиянии имени на судьбу человека, указывает, что это влияние складывается из "неосознанного компонента (о котором мы практически ничего не знаем) и из создаваемого нами значения имени и сведения о людях, которые это имя носили". Примером такого влияния Величко называет историю великого русского полководца Александра Васильевича Суворова.

Как известно, Суворов родился полуживым. Он не дышал, не шевелился. Только после сильных шлепков повитухи громко закричал "А-а-а!". И отец решил, что именно с этой буквы и будет начинаться имя мальчика. В святцах среди имен близких по дате рождения значились три Александра: Римский, Свирский и Невский. О Римском неизвестно ничего, кроме того, что он был святителем. Свирский, по преданию, оставил богатый дом родителей и ушел в монастырь, где прославился святостью и

смирением. О Невском знают все. И вот, когда мальчику исполнилось семь лет, ему дали прочесть жития двух Александров, чтобы он выбрал себе "ангела-хранителя". И маленький Суворов выбрал Невского - видимо, в монастырь ему не захотелось. Также помимо Невского был еще и Александр Македонский. Классическое образование, которое получали дворянские дети, включало детальное знакомство с древнейшими цивилизациями, и Александр Суворов мог рано познакомиться со своим греческим тезкой по сочинениям Плутарха. И вот, взяв себе обоих Александров за образец, болезненный, хилый и щуплый мальчик упорными занятиями по самосовершенствованию, развитию и укреплению духа, ума, воли превратился в великого полководца, сумевшего в возрасте 70 лет лично перевести армию через Альпы. Бнок Суворова, названный в честь деда тоже Александром, как и он, стал военным, достиг высокого положения - генерал-инспектора российской пехоты.

ТЕОРИИ ВЛИЯНИЯ ИМЕНИ НА ЧЕЛОВЕКА

Социальная
Имя - ступок социальной информации о его носителе. По имени мы судим о национальности, происхождении, вероятном вероисповедании. Социальность имени была сильнее выражена во времена, когда имена давали по святцам, и за каждым именем стояла история жизни святого с вполне конкретными чертами характера и формами поведения.

Эмоциональная
Согласно этой теории, имя человека рассматривается в качестве эмоционального раздражителя. Одно имена звучат нежно, ласково, вызывая у окружающих чувство приятности и возвышенного. Другие вызывают неприятные ощущения, звучат резко и даже враждебно. И когда неприятно звучащее имя у тысяч людей вызывает негативную реакцию, конечно, это не может не сказаться на жизни, характере человека, который это имя носит.

Тайный знак

Звуковая

Имя - это набор звуков разной высоты и тембра. Разные имена - разные наборы звуков. А это неодинаковые для мозга звуковые раздражители, и следовательно, при произнесении имени в возбуждение приходят и разные структуры мозга. В младенческом периоде жизни это играет огромную роль для ребенка, который постоянно слышит от окружающих свое имя. У ребенка с именем Вася возбуждаются совсем иные структуры мозга, чем, к примеру, у Коли. А это не может не сказаться на формировании различий в психике у детей.

По материалам сайта AMENO.RU - Предсказание будущего (адрес в Интернете: www.ameno.ru).

Древние были уверены, что судьба человека, города и целого государства определены его именем. Вероятно, с этим представлением связан и сегодняшний обычай перемены имени. Мы подсознательно мечтаем и о перемене в судьбе. Женщина меняет фамилию при вступлении в брак, писатели и художники выдумывают себе псевдонимы, перемена имени содействует и принятию церковного сана, а также изменения государственного устройства. Русский исследователь тайны имен С.Р. Минцов в начале прошлого века писал о поразительной однородности характеров и свойств людей, носящих одно и то же имя. Он провел анализ имен выдающихся личностей и пришел к выводу, что среди Алексеев чаще всего попадаются расчетливые люди. Александры, как правило, несельчаки, а Петры в большинстве - твердые и упорные люди. Сергею же очень часто являются отцами выдающихся людей: Пушкин, Грибоедов, Тургенев, Даргомыжский были Сергеевичами. Вероятно, в этом наблюдении есть резон, если вспомнить, что из небольшого числа руководителей СССР Хрущев и Горбачев сыграли наиболее заметную роль в изменении нашей истории.

«ОДОНТОЙГОО» НҮХЭСЭЭ!

Хүндэт уншагшад! «Буряад үнэн» байшанай хэблэдэг хүүгэдэй «Одон» сэтгүүлэй удаахи дугаар барлагдан гараба гээд мэдээсэе.

Энэ дугаар юугээрээ хонирхолтойб гэбэл, республикыннай Эрдэм хуралсалай министерство, Буряадай багшанарай колледж журналай редакцитай хамнажа бүтээн байна. Эрдэм хуралсалай министрэй орлогшо Е.Д. Чимитова, министерствын харюусалгата мэргэжэлтэн Б.Р.Тудупова, багшанарай колледжын зүгхөө А.О.Копылова, Ц.Д.Надагурова, Б.Б.Лхасаранова, мэдээж эрдэмтэн, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор В.И.Рассадин, эвенк хэлэнэй мэргэжэлтэн Е.Д. Миронова, компьютерна хэрэгые эрхилэгшэ Д.Г.Фролов журналай редколлегинин гшүүд болонхой.

Журналай ехэнхи хубинь - хүүгэдэй эльгээхэн бэшгүүд, шүлэгүүд, рассказыуд, гоёгзын зурагууд. Мүн Буряадай багшанарай колледжын оюутадай, эхилэн бэшгшэдэй туршалганууд эндэ үгтэнэ. Журналай шэнэ автор - тус колледжын залуу багша Лариса Дашевагай хуралсалай энэ гуламта тухай хөөрөөн хургуулнин наһанай эдиршүүлсэ хонирхуулха байха. Саашадаа ямар мэргэжэл шэлэхэ тухайгаа бодомжолдог хурагшадта Ларисын хөөрөөн туһатай боложо магадгүй.

Компьютераар хонирхолог, шатар нааданда дуратайшуулай анхарал татаха зүйлнүүд журналда байха. Мүн урлаха, оёхо

дуратайшуулда зорюулагдahan «Уран гартан» гэнэн хуудаһанда хонирхомоор юумэ олохот.

Наш конкурс «X-Files»

Үхибүүн наһан - хөөрүү, зугаатай, шууяатай, шурансолбон хаһа гээшэ ааб даа. Тимэһээ «Хүүгэдэй хошон үгэ» гэнэн хуудаһаннай, элдэб энээдэ наадатай зураг - комикснүүд, кроссворднууд багашуулай бахархал болохо гээд найданабди.

Эрхимээр хурадаг, ажабайдал тухай шүүмжэлэн бодомжолдог эдиршүүл тухай, тэдэнэй ханамжа бодолнууд тушаа энэ дугаарта уншахат.

Арадаймнай эрдэни зэндэмэни - «Абай Гэсэр хубүүн» үльгэрэй англи хэлэн дээрэ оршуулгатай энэ удаа танилсаха аргатайт.

Росси болон Буряад ороной түүхэ, Эхэ ороноймнай байгаали тухай, хүүгэдтэ зорюулагдahan шэнэ ном тухай хөөрөөнүүд журналда согсологдонхой.

Үльгэр, онтохонууд, басни шүлэгүүд журналысэ шэмэглэнэ. Буряадай арадай поэт, журналист, оршуулагша Цырендулма Дондогойн хэблэгдээгүй шэнэ шүлэгүүдые энэ дугаарта хужарлан уншахат гээд мэдээсэе.

Хүндэтэ нүхэд, эжы абанар, ахайнар! Үри хүүгэдтөө, дүүнэртээ «Одон» журналай энэ дугаарбэлэг болгонбаринт! Улаан-Үдэдэ ажаһуугшад «Новости» АО-гой киоскнүүдһаа гү, али «Буряад үнэнэй» редакциһаа абаха аргатай. Хүдөөгэй уншагшад, шамдажа, «Одон» журналда захил хэгты! Хахад жэлэй сэн - 36 түхэриг, жэлэй захил - 72 түхэригтэ. Индекс - 73879.

Түрэлхид, багшанар! Ургажа ябаа «улаан бургааһадаа» дэмжэжэ, гуурһаа туршадаг, зурадаг, урладаг, дархалдаг, оёдог, нэхэдэг юм хаань, бүтээлнүүдыеһэ «Одоной» редакцида эльгээгты! Бэлигтэй, уран бэрхэ хүүгэдээ үргэжэ, дүнгэжэ, арад түмэндэ аша туһатай, нэрэ солотой хүнүүд болоходонь туһалаят!

«Одон» журналай редколлеги.

соёлой һонин

МОНГОЛ МОРДОХОНЬ

Х.Намсарасвай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театр коллектив октябрийн 5-да Монгол орон мордохонь. Эндэ үнгэргэгдэ Монгол хэлэтэ арадуудай III уласхоорондын фестивалда хабаад академическэ театрай артистнууд монгол драматург, уран зохёол Сэнгын Эрдэнын «Хойто наһандаа уулзахабди», Булат Гаврилов «Чингис хаан» гэнэн зүжэгүүдые харуулха юм.

Тиихэдэ ВСГАКИ-да хурадаг оюутал - үндэһэн буряадстуди «Тур дүхэриг» («Улейские девушки») гэнэн зүжэг (режиссерын, доцент Д. Баторова) тэндэ фестивалин журин, харагшадтай үзэмж дурадхахаар уригданхай. Зохёохы коллективүүдтэ амжалта хүсэ!

БАЙГААЛЯАР ҮРШӨӨГДЭХЭН БЭЛИГ

Паяхан ВАРК-ын дэргэдэхи «Буряад зураг» гэнэн хургуули-студ оюутадай хабаадалгатай тусхай үдэрнүүд эндэ эмхидхэгдээ. Бай оной декабрийн 15-да үнгэргэгдэхэ Бүгэдэ буряадуудай сьездые угтуу үнгэргэгдэхэн эдэ үдэрнүүд Россин Уран зурагай академинин, мүн академинин Зүүн Сибирийн таһагай үүсхэлээр эмхидхэгдэбэ.

Эндэ «Мастер-классай» хэсээлнүүдые тус студийн хүтэлбэрилэ ВАРК-ын президент, Россин уран зурагай академинин гэнэ корреспондент, Россин арадай уран зурааша Д-Н.Д.Дуга хүтэлбэрилнэ. Эндэ педколледжын оюутал, хургуулинуудай хураг уран зураашад ерэжэ, онсо шухаг будагаар зурагдahan бурх зурагуудтай танилсана.

Бэлигма ОРБОДО

АНХАРАГТЫ!

Октябрийн 13-да 10 сарһаа Захааминай айма Улэгшэнэй дунда хургуулийн 75 жэлэй ойн болохо.

Амаршалга

Октябрийн 5-да Хэжэнгэ нютагтаа хурим түрээ нарыулхаа байһан нүхэдтөө - Ринчин, Дулсан Бурхивтаһаа амаршалгын үгэнүүдые Дымбрыловтэн, Орбодоевтон Улаан-Үдэһөө хүргэнэ.

Хүрьһэтэ алтан дэлхэй дээрэ Хуби заяагаа ншилүүдэн, Эхэ, эсэгынгээ буянгаар Эцхэ найхан Хэжэнгэ шотагтаа

Эбтэй эетэй, зол жсаргалтай, Энхэрэл дүүрэн, баяртай, Шэнэ бүлэ болон түбхшэн, Шэнэ дуунуудаа ханхинуулан, Шэбэнэхэнэ нэгэ үгэстэй, Шэмхэхэнэ нэгэ хоолтой, Арад зондоо хүндэтэй Айл болохотнай болтогой! Урин налгай зантай,

Урагшаа ходол наһантай, Уян найхан дуутай, Ульгам зохид хандасатай, Дура сэдхэл булһанан, Дуулим Яруунын басаган - Дулсан дангинаа амаршалай! Хэжэнгэ голоо суурхуулан, Хонгёо найхан хоолойтой, Хүжисэм бэшхэ сэдхэлтэй Хүхюун, дорюун зантай, Үетэн нүхэдөөр баян, Үлзы хэсэг дуунуудтай Ринчин нүхэрөө амаршалай! Бэлиг дээрээ бэлиг нэмэн, Бэе бэе хүндэлэн, Зол жсаргалаа хубааха Зохидхон айл болыт даа! Үри хүүгэдээр баян, Үршөөлтэй найхан нуугыт даа!

СКАНВОРД

Автор М. Мелтон

СПУР-ЖЕСТВО				ВЕТЕР НА БАЙКАА						ДО
ПОРТ, БОЛГАНИ	ОЗЕРО, БУРТИЯ	ДОЧЬ БАЙКАА	РОДОНА-ЧААРНИК САРБЕ	СЕВЕР, ПИЦА	ПРАВИЛО	НОРВЕГИЯ				
			КАЗАХ-СТАН	ВЕРИЦА	НАРОД В НАМЫСЫ	БОЛГАР ПИРИЦА-ТВАРИЦА	СОВЕТ. ВЪСТРОК-БЕД. АМН-ГЫСТ			
МУН ОГ УДАРА	АЗМАТ-СКАЯ ВОДКА	СОРНАВ			МААВ ПААВЕТА					
		РЕКА, БУРТИЯ	ВЛАДИ				ТЪВА, НАСЛЕН-НЫН ПИЦА	СТИРАЛ-НЫН ПО-РЫОК		
АВТО, ПОДЬМА			ЦИФРА			АЮДИ				
БАРЫН	БЫС, ЧАСТЬ ПО-ВАИКА			ОМАР	БУРГ. МУЖСКОЕ ИМЯ					
			СКОПЛЕН-НЫЕ АН-ДЕЙ	ЕДИНОК						ПЛЕМЯ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ
Редакторай уялга дүүргэгшэ Д.Д. ЭРДЫНИЕВА
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: В.Е.ГУЛГОНОВ, В.В.ХИНГЕЛОВ (Буряад Республикын Правительство), Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (генеральна директорэй 1-дхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшо), Г.Х. ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (секретариадыс хүтэлбэрилэгшэ - генеральна директорэй орлогшо), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, Л.Л.-Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Н.А.ГОНЧИКОВА, А.А.ФАДЕЕВА, С.Д.БУДАЕВ.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвилиин үйлсэ.
23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн".
E-mail: unen@buriatia.ru.

Газетэ хэблэлэй 5 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэзэг 33.280. Хэблэлдэ тушаагдahan сар 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэ АО-до газетэ 6500 хэзэгээр хэблэгдээ. Директорийн телефон: 21-40-44. Б-0165-дахин номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 8365.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй - ахамад редакторай - 21-50-96, приемнын-21-54-54, ген. директорэй 1-дхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-50-52; таһагууд: экономикын ба политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершинь» журналы редакци, «Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбарин» редакци - 21-50-52; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрийн, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламны - 21-55-97, захилай - 21-60-21, коммерческэ ажалай - 21-60-21, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн-21-23-67, факс - 21-54-93.

Редакцида ороһон материалнууд шэнжэлэгдэлгүй, мүн авторнуудтай бусагдалаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, шотагай нэрнүүдэй бэшлэге хазгайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа автарайхтай адли бэшэ байжа магад.